Biblioteca Centrală Regională Hunedoara-Deva

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Număr special de ANUL NOU

luceafărul

REVISTĂ a UNIUNII SCRIITORILOR din R.P.R.

Anul III, Nr. 1 (36) • 1 ianuarie 1960 • Apare la 1 și 15 ale lunii • 12 pagini — 1,50 lei

Laus Laboris...

de ION AGÎRBICEANU

Munca a fost factor important și, aceasta, cel mai hotărîtor totdeauna în evoluția vieții omenești, deși, nu numai că nu a fost recunoscută ca atare, dar nici prețul și demnitatea acestei facultăți și însușiri fundamentale omenești nu au fost just prețuite.

Dimpotrivă, au fost vremuri cînd munca fizică brachială a fost chiar disprețuită și considerată ca o ocupație nedemnă de un om adevărat, ca o îndeletnicire de rînd, și chiar josnică, lăsată pe umerii sclavilor sau ai iobagilor. Nici chiar munca meseriașilor nu a fost mai mult apreciată și, îndeletnicirea lor era socotită ca una umilitoare pentru om, și pe vremea civilizației greco-romane. Iar în evul mediu însăși meseria de scrib, de cancelist, de știutor de slove, era lăsată de clasele aristocratice pe seama celor fără blazon nobilitar.

★

O seamă de filologi consideră cuvîntul **lucru** cu mult mai vechi decît **munca,** format odată cu limba romînă, și anume nu din cuvîntul latinesc **laborare,** ci din **lucrum,** care însemnează cîștig, de unde ne-a intrat recent în limbă neologismul **lucrativ,** adică aducător de cîștig. Sub raport semantic din **lucrum** ne-a rămas **numai mijlocul prin care se ajunge la cîștig** adică munca, lucrul, nu și însăși noțiunea de cîștig.

★

Romînul lucrează cu voie bună, din toată inima: unde s-au născut atîtea povești, zicători, proverbe, ghicitori, vorbe de duh dacă nu în mundele colective însoțite de cîntec, în șezători, în clăci? S-ar putea spune că munca romînului e însorită, o înseninează el cu bucuria ce naște în suflet prin munca omenească.

★

Fața pămîntului, fața lumii, numai omul a schimbat-o, prin munca lui. Singur el a îmbogățit creațiile naturale prin creațiile sale, cu ajutorul mîinilor sale fundamentale de a munci. Dacă omul nu ar fi avut și nu ar avea această facultate, întreaga lui înzestrare spirituală: inteligența cu rațiunea, sentimentul, intuiția, fantezia, voința, ar fi rămas comori neutilizate și deci nefolositoare și omul nu ar fi adăugat nimic lumii, înfățișării naturii.

★

Pentru că de a munci, de a realiza ceva ce naște întîi în intelect și în imaginație, e cea mai prețioasă însușire a omului. Numai prin ea a schimbat el fața lumii, prin osteneală îndelungată, prin probe nenumărate, necruțînd nici sănătatea și uneori nici chiar viața sa. Cîți eroi ai laboratoarelor nu a avut și nu va mai avea omenirea!

Prin muncă omul a ajuns de la roata la moara de apă și de vînt, de la ele la moara sistematică mișcată cu puterea vaporilor, cu benzină, cu electricitate, și cu energie atomică. Prin muncă a trecut omul de la luntrea scobită în trunchiul unui arbore la transatlanticele de azi. Prin muncă de la fierul înroșit bătut cu ciocanul pe ilău, a ajuns la formidabilele uzine și fabrici de azi; de la alergarea pe jos sau călare la căruța cu doi și cu patru roate, iar azi la aeroplanele din zi în zi mai perfecționate. Prin muncă îndîrjită de ani și ani în laboratoare s-a ajuns la dezagregarea atomului, dînd izvoare de energii infinite.

★

Sub raport filozofic **homo faber** a ajuns ființa cea mai însemnată a universului, care acum începe să cucerească și cosmosul cu invențiile sale. El singur a adaus la creațiile naturii creațiile sale, îmbogățind pămîntul. Nici o vietuitoare n-a știut să tragă nici măcar un pîrîu, pe el puțin o punte peste un pîrîu, pe care din veci trebuie să-l treacă înot, iar omul durează acum drumul pînă la stele.

Sub raport **biologic** munca este păstrătoarea sănătății omului și spune puterile noastre fizice și spirituale.

Încerc ori și cine cînd se simte mai mulțumit seara în patul lui: după o muncă încordată, cu bune rezultate, sau după o zi de lene!

Se poate chiar spune că de cîte ori omul, de orice vîrstă, se simte prost, greoi, plictisit, pesimist, e semn că n-a lucrat nimic cu inimă în cursul zilei. Și dacă vrea să se simtă sănătos, bine și optimist, nu are alt mijloc decît să lucreze cu atragere acolo unde își are el rostul.

★

De la copilul care a reușit să-și copilească cea dintîi bită sau codoște de bici, de la fetița care alege întîile **strimbuțe** sau figuri geometrice pe cusătura sa, de la elevul sau studentul care a reușit, după o zdroabă și încordare intelectuală îndelungată, a rezolve o problemă de aritmetică, au să ducă la bun sfîrșit o experiență de fizică sau chimie; de la muncitorul din uzină care a reușit să introducă o inovație fericită, sau simplu să-și sfîrșească cu bine orele de muncă, — de la rezultatele mărunte ale muncii pînă la marile descoperiri ale savanților, pînă la realizarea unui poem, a unui tablou bun sau a unei statui, a unei construcții arhitectonice de mare valoare, — munca e izvor nesecat de mulțumire și fericire.

★

Sub raport **filozofic** munca este **mijlocul prin care omul se ajunge pe sine însuși,** se realizează pe sine, se dezvoltă pe sine, se înnobilează pe sine, se înalță pe sine.

Niciodată un om nu se simte mai om și chiar mai crescut în puteri decît la capătul unei lucrări, a unei munci reușite. Și chiar cînd la prima încercare munca nu reușește să realizeze ceva, fiind prea multe piedici, omul crescut în puteri prin muncă, încearcă optimist și a doua, și a treia oară pînă reușește.

Munca e singurul mijloc care alină, risipește și face să uităm cu timpul marile dureri, cum ar fi moartea unui iubit al nostru.

★

Exploatarea omului de către om a putut cauza moartea a nenumărați muncitori, dar niciodată în istorie nu au dispărut clasele muncitoare, ci cele exploatatoare.

Pentru că omul numai prin muncă, prin noile sale realizări, își poate păstra sănătatea trupească și intelectuală, precum și optimismul încrederii în viitor.

Dispariția păturilor exploatatoare, cînd ele nu mai produc nimic, ci consumă numai, e o sancțiune a însuși spiritului omenesc, care doar în activitate continuă e în elementul său.

★

Azi, în regimul socialist, e tot mai apreciată facultatea fundamentală și necesară a omului de a munci. Cuvîntul muncă, muncitor, și-a pierdut orice nuanță peiorativă. Dimpotrivă, e un cuvînt de laudă pentru omul adevărat. Munca nu mai este azi și nu mai poate fi considerată nici ca pedeapsă, nici ca osîndă, ci ca o binecuvîntare.

★

Idealul social cel mai înalt este ca munca să fie astfel organizată încît toată lumea să și-o facă pe a sa cu plăcere, însoțită de cîntec. Din acest motiv știința și tehnica pun tot mai mult puterile firii, prin mașini și uzine, să lucreze în locul omului sau să-i ușureze munca. Va veni o vreme cînd larma uzinelor și a fabricilor va fi captată prin invenții noi și munca va fi ușoară pentru toți, și atunci orice muncă fizică va putea fi însoțită de cîntec, ca munca la fîn, ori la secere, la cusut ori la țesut, sau cum cîntă și azi zugravul care împodobește o cameră.

★

Dar pentru ca progresul științei și al tehnicii să poată îmbunătăți existența omului în lume, două lucruri mai sînt strict necesare: **Pacea** și **creșterea simțului etic,** al conștiinței morale cel puțin în proporția dezvoltării științei și tehnicii.

Pacea e necesară pentru că munca creatoare, realizatoare de bunuri noi nu se poate desfășura decît în vreme de pace. Numai pacea e creatoare, războiul e distructiv.

★

Omul va trebui să înțeleagă azi mai mult ca oricînd că fericirea lui nu se poate întemeia decît pe muncă și pe dragostea dintre oamenii înfrățiți prin muncă și cultură.

„Puternică, [illegible]ă, pe soartă st[illegible]

Afirmarea însușirilor poporului

Proclamarea Republicii Populare Romîne ca stat democrat-popular e urmarea unor lupte grele și consecvente pentru eliberarea de asupritorii din interiorul și din afara țării, în care au căzut jertfă mulți fii ai poporului nostru.

Clasa muncitoare, formată sub conducerea partidului ei educat în spiritul învățăturii marxism-leninismului, a înlăturat asupritorii de la conducerea statului, poporul a devenit posesorul avutului național, iar în munca uriașă de organizare a noului regim, oamenii culturii, poeții și scriitorii au avut, de la început, locul și rolul lor de cinste.

După [illegible] ani de viață republicană [illegible] ele uriașe realizate în dezv[illegible] tuturor ramurilor economiei naț[illegible], au fost urmate de ridicarea culturii, a științei și artei, de organizarea manifestărilor artistice în slujba maselor populare, creîndu-se condițiile pentru afirmarea tuturor însușirilor sufletești ale poporului.

In aceste împrejurări, oamenii de cultură, de artă, de literatură, și-au văzut operele cerute cu aviditate de masa oamenilor muncii, de care s-au simțit legați tot mai strîns, cu care împărtășeau aceleași credințe, năzuințe și idealuri. Iar opera lor, păstrînd caracterul partidului ei educat în spiritul învățăturii marxism-leninismului, a înlăturat asupritorii de la conducerea statului, poporul a devenit posesorul avutului național, iar în munca uriașă de organizare a noului regim, oamenii culturii, poeții și scriitorii au avut, de la început, locul și rolul lor de cinste.

Abia acum, operele scriitorilor noștri clasici sînt citite și apreciate de păturile largi ale poporului.

Abia acum, operele scriitorilor noștri contemporani oglindesc cît mai multe aspecte ale realității sociale. Valoarea acestor opere e confirmată de numărul cititorilor, mereu în creștere. Multe din aceste opere au trecut granițele culturii naționale, contribuind, astfel, la îmbogățirea patrimoniului culturii universale.

După doisprezece ani de la proclamarea Republicii Populare Romîne, poporul nostru, strîns unit în jurul Partidului și Guvernului, hotărît să învingă toate greutățile și de aci înainte, pășește ferm pe calea care duce la ridicarea nivelului său de trai, material și cultural, la înflorirea patriei și construirea socialismului, consolidînd pacea și colaborarea între popoare.

Mihail Cruceanu

Izbînzi și visu[illegible]

Poate, undeva, o ridicol[illegible] mai repetă o dată — co[illegible] — superba-i dicție „rego[illegible] microfonul occidental.

Sau — mai știi? — [illegible] vins, în sfîrșit, de [illegible]

Nu importă!

Poporul romîn [illegible] țelurile sale, sui[illegible] al Republicii.

Da, merge[illegible] înainte, iar s[illegible] gîndule o i[illegible] această c[illegible] timele su[illegible]

Amin[illegible] în num[illegible] din C[illegible] locul [illegible] a vă[illegible] mări[illegible] pen[illegible]

C[illegible] Mu[illegible] Cu[illegible] lidă[illegible] 19[illegible] rar[illegible] Se[illegible] ri[illegible]

p[illegible] ri[illegible] [illegible]

Mo[illegible] tea [illegible] gînd[illegible] cron[illegible] por[illegible] rea [illegible] gre[illegible] înf[illegible] c[illegible] d[illegible]

lizat de al doilea tablou) cînd țara a răsuflat ușurată, căutînd să îndrepte relele rămase în urma nefastului regim izgonit, îngrijindu-se deci și de arte.

Atunci pentru prima oară s-a organizat la noi un mare Muzeu de artă națională și universală, înființîndu-se școli și ajutîndu-se artiștii în producția lor.

De atunci arta noastră și-a cucerit un loc de cinste în mișcarea culturală a patriei, iar progresele ei ne îndreptățesc a fi mîndri de talentele pe care le avem.

Marius Bunescu
maestru emerit al artei

Diptic

Acum doisprezece ani exista pe Calea Victoriei, ca moștenire a trecutului, un palat care nu era altceva decît o fațadă a unui cartier paraginit, vetust, compus din cocioabe și magherițe din alte vremuri.

Azi, pe aceleași locuri, palatul a devenit palat, întregindu-se și înconjurîndu-se cu clădiri monumentale, luminoase, adevărate cetăți, în care omul nou, omul muncii, își trăiește demn viața lui de cetățean al unei patrii iubite, care cinstește după cuviință vrednicia și dragostea fiilor ei.

Cele două tablouri de mai sus care ar însemna Trecutul și Prezentul, ilustrează nu numai situația unui cunoscut colț bucureștean transformat în ultimii ani și adus la proporțiile cuvenite unei mari capitale. Tabloul I ilustrează în același timp întregul nostru trecut mohorît și trist, trecut în care arta plastică a unui popor talentat, cum e poporul nostru, nici măcar nu era luată în considerație, deși avusesem artiști ca Grigorescu, Andreescu, Luchi[illegible] și Paciurea etc.

Revirimentul ce trebuia să v[illegible] s-a produs decît după proc[illegible] Republicii Populare Romîne [illegible]

Mihu DRAGOMIR

În Piața Palatului

Aud o rafală în piața palatului...
E vechiul decembre cu steaguri de grevă
ce-nvie orașul cu-o roșie sevă,
și gloanțele urlă în danțul sabatului,
și trage palatul, și crivățul latră,
și sîngele pune pecete pe piatră, —
și trece mulțimea prin piața palatului.

Aud o rafală în piața palatului...
E mai, și-o rafală de roți aurite,
și-urale de tunuri, gemînd obosite,
să-ascundă ura din țara oftatului,
și-n pumni string ura flămînzii, calicii,
dansează-artificii, și-s doar artificii, —
privește mulțimea spre piața palatului.

Aud o rafală în piața palatului...
E noul februare, întors din tranșeie,
și piața-n bocancii mulțimii scînteie,
și-orașul e una cu vuietul satului,
și trage palatu-n mulțime și-n țară,
dar gifiie-n greaua mulțimii brățară, —
și crește mulțimea în piața palatului.

Și azi e-o rafală în piața palatului...
Răsună opinci, și bocanci, și sandale
prin sălile vaste, pe scări, și pe dale,
și țara ieșită din bezna argatului
e-aici, printre flori, și culori, și lumină,
și ziua de astăzi o cheamă să vină, —
mulțimea e-acasă în piața palatului.

Și azi e-o rafală în piața palatului...
Scrîșnesc macarale, și-n repezi rafale
răsună-un popor de ciocane și zale,
și codri de blocuri bat miezul înaltului,
și trece-o rafală, pichamărul bate,
și-n țipăt de scripăt cresc frunți de palate, —
clădește mulțimea în piața palatului.

Tudor ARGHEZI

Urare de luceafăr

De Anul-nou, să rugăm Luceafărul să pogoare în pana caligrafilor, din țărie, purtați de strălucirea lui. Pe stiios a-l stîrni, iar întunecatului să-i dea stîngăcia stelii. Îngîmfaților să le aducă zmerenia pedepsitoare a păcatului celui fără ispășire.

Tu, Lucefere, seninule neclintit, tu stai în bolți de veghe, urmărit de călătorul pe talaze să nu te stingi, așteptat de păstori să scaperi și să le arăți, cu turmele, drumul pe întuneric.

Ai tremurat în strunele cîntărețului orb din Elada, sunat în fluierul ciobanului Mioriței, ai fulgerat în p[illegible] frămîntatului nostru dureros Mihail...

Arată-te-n fereastra casei unde naște muma no[illegible] femeia, chinuită de rodul pîntecelui cu nădejdea ne[illegible] nitelor dimineți ale lumii. Ea trudește toată vrem[illegible] seceră, la sapă, la caier și furcă: sărută-i de[illegible] duroase.

În salba logodnicei anină-ți mărgăritarul. P[illegible] în lacrima ei de bucurie.

Și du-te Lucefere departe, cît mai sus, [illegible] bobului de grîu și porumb să răstoarne[illegible] nească spicele către tine.

Miruie-ne fruntea cu zimțul ivirii [illegible]

Fii părtaș la mîhnirile și năzuin[illegible]

Umblă cu albinele din floare-n [illegible] mireazma, și ismei, și iasomiei, și [illegible] cută de iezi. Și vino mai încoace[illegible] fraged al vițelului bunichii, farme[illegible] de aur. Prinde-te în acul răbdă[illegible] coase în fote, zuvelci și pieptare[illegible]

Strecoară-te, cu daita cioplitor[illegible] în pensula zugrăvitoare de noi [illegible] noastre, Lucefere, ochiule pe ve[illegible] boana de sudoare a tuturor oste[illegible]

Fă-te frunză, fă-te beteală. Țiș[illegible] și stolurile de rîndunele spre Mi[illegible] că și ele trec prin visul tău c[illegible] rumbiței și turtureaua.

Te iubim cu cît mai înalt t[illegible] aproape de noi.

Îndeamnă-ne să fim mai [illegible] Anul-nou.

DIN SUMAR:

RADU COSAȘU — Bi[illegible] caz

Literatura romînă [illegible] școală

DAN DEȘLIU: Desp[illegible] oțel, poem

PERPESSICIUS: M[illegible] țiuni critice

I. D. BĂLAN[illegible] literară

DUMITRU [illegible] Insemnăr[illegible] Vietnam[illegible]

o seamă de cuvinte

adoveanu:
PERE XVIII

Mihail Sadoveanu a
Nicoară Potcoavă
apoteoză a creației

ici e aceeași cu
Neamul Șoimă-
um adevăra-
alegate de
ul în u-
nesfîrșit

hală și liniștită, cu boieri „stîlpi de țară", pe moșiile cărora domnește înțelegerea și frăția falsă, în Nicoară Potcoavă viziunea e aprofundată și extinsă, punînd în prim plan starea socială și economică de plins a țării. Marxism-leninismul a dat maestrului Sadoveanu acea putere de investigație capabilă să arate adevăratul sens al mișcării istorice în acest moment. Descripția se amplifică, orizontul se lărgește, contururile se ingroașă. Destinul lui Nicoară e destinul poporului însuși care nu cunoaște teamă chiar atunci cînd puterea boierească pare de neclintit. Apariția lui Nicoară, imediat după moartea fratelui său, cu un crez patriotic de martir, e imaginea emoționantă a continuității în linie eroică a istoriei noastre, mărturie că poporul nu-și mai că nu a renunțat la lupta pentru independență și libertate după moartea lui Ștefan și a lui în Vodă, dar că vremurile vi- gîndu-se și mai mult, lupta vine mai puternică.

În refugiul lui Nicoară Pot- vă la cazacii de la gurile orului, pentru a căpăta noi pu- și a veni cu ajutorul aces- să facă dreptate poporului în seama caliciei boierești, ul Sadoveanu a dat viață devăr dovedit de-a lungul Între Nicoară Potcoavă enia cazacilor nu sînt ci conviețuire; Domnul ca la un vecin puter- a cere azil, ci ca la Acolo se află vechii lui Ion Vodă, hatma- Pokotilo, Sviercerski d sînt gata să dea moldovean care ar ta eroică a lui Ion nu se pun condiții oldovenilor, pentru sînt făcute pe căi mai trainice decît semnate pe per-

coavă are prin Sadoveanu ma- de lupta pen- porului său, a u popular. El libertate și de nime cu jert- interesul ndru că înțelept iubi- string ci, îl om- ile, nd or

Pentru un alt condei reportajul șnetul Pădurilor viitoare poate *prilejul unei meditații lirice care zborul fanteziei ar fi în- luit autorului o incursiune li- ră în viitor, într-o viziune rie. Horia Liman nu-și re- o asemenea incursiune dar face din unghiul de vedere dual ci din acela al oame- Deltei, a proiectelor lor întemeiate pe cunoaște- idă a realității.*

de investigație a scriito- rinde multe ținuturi ale t prezente Țara Moților intrate în literatură lustră tradiție scriito- nu lipsesc nici terenu- uțin străbătute de pașii după cum reporta- c geografico-etno- ul de fete) stă

Adevărul literar și artă, este îndeplinită) se încheie cu povestirea Aventură în Lunca Dunării, *care în locul aventurii cuprinde, de fapt, procesul de adaptare și de trezire la viață a unui intelectual depășit la un moment dat de realitatea socială și politică a țării. Emilian Popovici, activist, fost luptător în ilegalitate, participant entuziast în acțiunea de transformare pe temelii socialiste a țării, e dator a nu-l lăsa pe prietenul său, poetul Tudor Ieșanu, în solitudinea care i-ar fi fatală. Pentru a-l trezi la viață și a-l integra în efortul comun îl ia să viziteze două sate obișnuite din Deltă, prilej de a se convinge singur de menirea artistului azi. Totul e de nerecunoscut. Poetul e într-o lume nouă care în fond corespundea idealurilor sale de odinioară. Contemporaneitatea devine pentru poetul decepționat sursa întineririi sale sufletești, realitatea în care va descoperi adevărata poezie. Țara, scăpată de boieri, de tot soiul de stăpîni, împlinește, prin conducerea oamenilor ca Emilian Popovici, aspirațiile de veacuri ale poporului. Maestrul Mihail Sadoveanu poate spune, privind opera noastră socialistă, ca și eroul său Nicoară Domnul, cu mîndrie:*

„Făcutu-mi-am datoria ce-aveam..."

MARIN BUCUR

Horia Liman:
CÎNT OAMENII ȘI ZĂRILE

În ultimele sale volume Horia Liman se îndreaptă spre reportajul monografic. Incursiunile istorice, considerațiile sociale, informațiile etnografice, datele statistice și concluziile ce derivă din ele sînt chemate să mențină narațiunea pe un teren strict faptic. Reflexiunea lirică atunci cînd există, crează un intermezzo între momentele menite să rememoreze stări de lucruri trecute și interviul luat la locul de muncă, între ancheta reportericească și descripția sugestivă a procesului de producție. Horia Liman nu „cîntă" în felul poemului în proză bogzian — și sub acest raport titlul volumului nu mărturisește un procedeu literar.

Fără să-și dăruie versurile cu „platoșe de aur", Eugen Frunză le trimite în luptă, curat, în numele nădejdii tuturor. Vi-am pus în raniți flori multimi / Și plumbi' s cu ei vrăjmașii, / Și s de-o fi — și anonimi, / Cu adesea-n luptă cercetașii..." (Eu v-am trimis pe fronturi).

Volumul cuprinde și cîteva notații lirice din călătoriile poetului (Drum spre Moscova, Rîsul victoriei) *precum și două excelente poezii cu caracter antiimperialist,* Cască albă *și* Bucurii.

Mijloacele poetice pe care i le cunoaștem din volumele anterioare au căpătat o substanță mai densă, au devenit mai profunde, imprimînd poeziilor semnificații majore, fie că tonul este sobru, patetic sau ușor ironic. Varietățile de tonalitate implică numai modalități de expresie diferite, poetul însă rămîne pretutindeni un cîntăreț al vremii noastre, credincios artei sale poetice. Se remarcă și în acest volum o virtute mai veche a versurilor lui Eugen Frunză, muzicalitatea lor deosebită:

„...Călăuz cu pas de ciută,/ Fată mică din Șanhai, / Mi-am adus de tine-aminte /, Prin oraș cum ne plimbai..." (Rîsul victoriei).

În acest cadru general de muncă serioasă, de atentă elaborare poetică, apar cu atît mai distonante unele exprimări obscure (...Frig și fum de-apururi, mucede-mprejur, / Ți-au fost date toate să te fringă pururi...) *care, departe de a crea prin rimele interioare, o cadență specifică, lasă impresia unui lucru confuz, sensul imaginii se pierde înapoia efectului auditiv. Regretabilă este și folosirea unor epitete nepotrivite, în poezia sobră, dealtfel avîntată, care este* Destin: „Dar deodată, iată! Strigăte de luptă! / Temnița se surpă, bezna cade ruptă, / Corbii stau cu pliscuri scufundat în glod / Și sub steaguri trece veselul norod...".

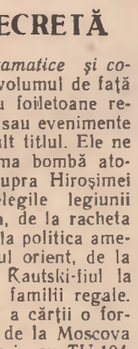

În contextul strofei, epitetul subliniat este, evident, jenant și răstoarnă sensul imaginii.

În ansamblu Cîntece de veghe *atestă preocupările majore, intense, ale unui poet legat prin toate fibrele sale de realitățile vieții noastre noi.*

Remarcăm o ținută grafică excelentă, așa cum s-ar cuveni s-o aibă fiecare carte de poezie.

AUREL STORIN

Eugen Frunză:
CÎNTECE DE VEGHE

Cîntece de veghe *este cartea unui poet militant, pentru care slujirea poporului său constituie datoria cea mai de seamă. Fiecare poezie definește crezul etic și poetic al autorului și sub acest aspect de artă poetică, se realizează unitatea tematică a volumului. Problema se pune sub două aspecte: unul, primordial, al artei combative, răspunzînd idealurilor celor mai înalte ale poporului, celălalt, nu mai puțin important, raportul dintre creator și creația sa. Unei* „santinele care stă de pază" *nu-i poate fi indiferentă calitatea armamentului său. Procesul de creație capătă astfel un sens major, nu de simplă elaborare artistică, ci, în plus, de răspundere socială.* „...Ci eu amarnic mă frămînt, / În albe nopți mă nărui / Un strop să fur din vremea mea / Și-n cîntece să-l dărui..." (Zbucium).

Cartea pornește de la cîteva principii copios demonstrate de evenimentele ultimului deceniu: nu există arme secrete; există doar arme *deocamdată* secrete; cine se încrede numai în armele militare — pierde; și, în sfîrșit, cucerirea supremă a epocii noastre o constituie socialismul, cu oamenii săi, care întrece treptat capitalismul. A înșira însă pur enunțiativ aceste principii ne-ar putea lăsa impresia că volumul lui Fărcășan este constituit dintr-o asamblare de teoreme social-politice, dintr-o colecție de articole de politică externă. Nimic din toate acestea. E vorba — cum am mai spus — de pamflete, pentru care se găsesc precedente în publicistica românească. Și e vorba de foiletoane, în care Fărcășan, alături de puțini alți scriitori și ziariști, este un deschizător de drum, spața fiind aproape necultivată pînă la 23 August 1944. (Ceea ce se înțelegea la noi prin „foileton" era o problemă de paginație și nu implica probleme de fond și formă).

Pamfletele *(Epilogul unui proces între regi de operetă, Lear cumpără un rege, Pentru 44 de lești nuri)* au — cum era și de așteptat — virulența limbajului, un sarcasm tăios, foiletoanele însă se mențin pe linia umorului, a ironiei, apelînd uneori și la coarda sentimentală. Fărcășan începe deobicei prin a povesti un fapt și ai impresia că citești rîndurile unei schițe, fără să-ți dai seama de final; în tot cazul, ești atras de elementul psihologic. Urmează o a doua parte, care nu mai are a face cu psihologia, și care constituie bagajul de informații politice sau tehnice, militare sau diplomatice ale foiletonului. În sfîrșit, partea ultimă te face să zărești conexiunea dintre primele două părți și să sezisezi concluziile autorului. Nu e vorba, bine înțeles, de o schemă, de un șablon, ci de modalitatea autorului de a-și înlănțui în majoritatea cazurilor argumentarea. Iar pentru că faptele relatate sînt întotdeauna pasionante, pentru că autorul se apleacă cu înțelegere vădită asupra destinelor omenești, cu conștiința că oamenii vii sînt mai captivanți decît ideile abstracte, pentru că evită modul plicticos al narațiunii sau expunerii, *Arma secretă* se citește nu numai cu folos dar și cu interes.

Concluziile volumului sînt și ale ultimului articol: „Armele secrete după un timp se perimează. Oamenii însă. Omenirea dornică de coexistență — iată cui aparține cuvîntul hotărîtor". Dacă secretul armelor poate fi descoperit, „superioritatea unei orînduiri sociale este însă de necucerit pentru orînduielile perimate". Întrecînd capitalismul pe terenul păcii și al ridicării nivelului de trai, socialismul capătă tot mai mult adeziunea opiniei publice de pretutindeni, sătulă de sacrificiile cerute de goana înarmărilor, de încordarea nervoasă a războiului rece. Consacrîndu-și volumul *acestei* arme supreme și foarte puțin secrete, Sergiu Fărcășan a făcut o operă utilă de lămurire atractivă a cititorilor.

M. ROȘCA

Sergiu Fărcășan:
ARMA SECRETĂ

„Episoadele dramatice și comice" strînse în volumul de față sînt pamflete sau foiletoane referitoare la fapte sau evenimente care depășesc mult titlul. Ele ne poartă de la prima bombă atomică zvîrlită asupra Hiroșimei și pînă la fărdelegile legiunii străine în Algeria, de la racheta intercontinentală la politica americană în extremul orient, de la revizionismul lui Kautski-fiul la aventurile fostei familii regale. Iar ultima parte a cărții o formează impresiile de la Moscova o călătorie cu TU-104. epoci diferite, ele în volum întreaga tate, tocmai pentru scrise, la timpul lor, ginea unor evenimente trecător. Pe autor l-au întotdeauna anumite permanente ale faptecute în revistă și, din această cauză, concluziile sale sînt menite să supraviețuiască chiar amintirii multora dintre episoadele narate. Astfel, deși Sergiu Fărcășan crede că „cea mai bună soluție... este aceea de a lăsa cît mai larg spațiu materialului faptic", nu acesta constituie ineditul și calitatea *Armei secrete.* Materialul faptic se poate ușor învechi, dar condițiile care i-au dat naștere sau consecințele provocate de el i-au inspirat autorului consideratii în care stringența logică se îmbină cu umorul sec, de bună calitate. Aceste elemente constituie caracteristica volumului, valoarea lui efectivă.

Contemporanul
(Nr. 48, 49)

Așa cum ne-a obișnuit de o bună bucată de vreme, Contemporanul aduce și în aceste numere mai puțină beletristică. Remarcăm doar seria de Cîntece ale lui Zaharia Stancu. Spații ample se acordă, în schimb, publicisticii, dezbaterilor literare și artistice, informațiilor de acest gen din țară și de peste hotare. Nume de prestigiu ca Tudor Arghezi (Pușculița), George Călinescu (Critica optimistă) și îndeosebi admirabilul pamflet scris cu vervă și ironie nimicitoare la adresa transfugului pretins filozof E.M. Cioran, (O teorie a urii), Geo Bogza (TU 104), Eugen Jebeleanu (Cu ritmuri mereu mai înalte) și Ligia Macovei (cu desene încărcate de o densă poezie a persiflării, alcătuind seria „Ah, Occidentul!") asigură mai ales primei pagini o înaltă ținută literară și artistică, întotdeauna pe teme de mare actualitate. Remarcăm de asemenea traducerea articolului, Sputnicii, arta și sentimentele de Ilya Ehrenburg, caracteristic marelui scriitor și publicist sovietic, bogat în observații estetice, în asociații inedite, de-o fermecătoare spontaneitate.

O mențiune aparte merită strădania Contemporanului de a dezbate problemele criticii poeziei. După intervenția lui George Ivașcu în discuțiile prea contradictorii asupra ultimului volum al poetului Victor Tulbure și după competenta analiză făcută, tot în numerele anterioare, de Al. Philippide antologiei Sub semnul Revoluției (în două articole scrise de un artist cu o bogată experiență, pe un ton deschis, de o mare francheță, cu severitate dar și cu justețe ideologică și artistică) numerele de care ne ocupăm mai aduc alte trei articole dedicate poeziei. Eugen Luca în Poezia cosmosului după cîteva observații teoretice, pe alocuri interesante, încearcă o analiză a producțiilor poetice închinate cuceririi cosmosului. Critica la obiect, aplicarea unor observații la poezii sau strofe care bagatelizează o temă atît de plină prin ea însăși de o mare poezie, duc la unele concluzii valabile. Lipsa unor argumente însă și a oricărei analize mai adînci a poeziilor încriminate, aparținînd unor poeți ca Maria Banuș și Cicerone Theodorescu, fac ca unele generalizări ale criticului să apară nefondate. Documentîndu-se superficial, lista poeziilor într-adevăr reușite este restrînsă de Eugen Luca doar la două-trei exemple. Cum de-au fost uitate într-un astfel de articol cu pretenții de bilanț admirabilele poeme în proză închinate zborului în cosmos pe care le-a semnat Tudor Arghezi în Scînteia, sau poeziile cu totul remarcabile publicate în Gazeta literară, Luceafărul etc. în ianuarie și septembrie 1959? Spre deosebire de tov. Luca ne îndoim că versuri ca: „Prieteni! Nu vă pierdeți timpul/ cu teoreme sclerozate/ și false probleme./. Nu-i vreme" etc. semnate de T. G. Maiorescu pot transmite „fiorul vremii noi". Deci ar fi bine ca și criticii porniți în astfel de dificile „expediții cosmice" să se pregătească mai serios, cu atît mai mult cu cît platforma de lansare de care se servesc este o revistă prestigioasă.

Articolul dedicat de Dumitru Micu volumului Intoarcerea armelor de Mihu Dragomir aduce observații personale ce lărgesc sfera discuțiilor, încă în plină desfășurare, asupra acestei cărți.

Subliniem din nou cu satisfacție aportul poetului Al. Philippide la prezența „Contemporanului" în dezbaterea problemelor literare imediate, prin notele sale la o discuție despre critică și poezie. După ce face o analiză minuțioasă a articolelor semnate de M. Petroveanu și Victor Felea despre volumul Eu nu cînt că știu să cînt de V. Tulbure și respectiv G. Dimisianu despre Cartea de lîngă inimă de Al. Andrițoiu, dovedind cu prisosință netemeinicia unor aserțiuni critice rău intenționate, pe care le conțin aceste articole, poetul Al. Philippide conchide foarte semnificativ:

„La dezbaterile cu privire la critica poeziei s-a vorbit și despre etica criticului. S-ar putea exprima asta mai bine dacă s-ar spune conștiința criticului... Un critic care are o conștiință ideologică și artistică adîncă... poate desigur să greșească uneori, dar nu poate fi de rea credință. Reaua credință trebuie alungată în chip hotărît, fie că slujește la defăimare, fie că slujește la ridicarea în slăvi".

Din păcate, chiar în același număr „Contemporanul" alunecă pe o pantă contrară acestor concluzii, mai mult decît salutare pentru însănătoșirea climatului discuțiilor. Este vorba de o notiță pe cît de sumară, pe atît de plină de insinuări și generalizări pripite, în orice caz absolut neargumentate, în legătură cu ultima piesă a lui Neculai Tăutu, Paloșul de foc. Semnatarului notiței, Călin Căliman, nu i se poate tăgădui dreptul de-a critica, dar el trebuie s-o facă demonstrînd, deci analizînd temeinic, la obiect. Altfel nu putem socoti rîndurile sale decît tot rău intenționate.

În rest mai trebuie să semnalăm un articol binevenit al lui Eugen Frunză, în legătură cu gravele scăderi ideologice și artistice ale textelor de muzică ușoară (bine face revista că se ocupă insistent de această problemă).

Așteptăm de la Contemporanul, pe lîngă publicistica de actualitate, foarte diversă și de mare ținută, pe lîngă dezbaterile literare și artistice, adeseori concludente, și lucrări beletristice mai variate.

Jumătăți de măsură

Ziarele au anunțat că, în timpul vacanței școlare de iarnă, teatrele din București vor prezenta spectacole speciale pentru elevi. Inițiativa este cît se poate de binevenită — și avem de semnalat exemplul bun al Teatrului Național „I. L. Caragiale" care oferă elevilor două piese de o înaltă valoare artistică Tragedia optimistă *și* A treia, patetica, *care vor contribui în mod eficient la educarea comunistă a tinerei generații. Nu mare ne-a fost mirarea cînd am observat însă că și de data aceasta elevii vor fi nevoiți, datorită lipsei de grijă a unor instituții teatrale din Capitală, pentru crearea unui repertoriu educativ destinat tineretului, să asiste la piese desuete, jucate și răsjucate, reprezentate de nenumărate ori în matinee pentru școlari, cum ar fi:* Înșir-te mărgărite *și* David Copperfield. *Am semnalat în repetate rînduri în coloanele revistei noastre faptul că Teatrul tineretului programa cu insistență, în matineele de joia și simbăta, destinate tineretului școlar, numai aceste două piese. Am semnalat de asemenea faptul că și stagiunea de vară a acestui teatru era axată cu insistență numai pe aceste două piese. Nu le negăm valoarea, dar ne întrebăm pînă cînd tineretului nostru școlar i se vor servi necontenit aceleași și aceleași piese? Și apoi de ce teatrele noastre n-au luat inițiativa ca în aceste aproape trei săptămîni de vacanță să organizeze conferințe despre istoria teatrului românesc și universal, matinee de poezie, legate de materialul înscris în programa școlară? De ce nu se programează piesele pe care elevii le studiază în clasă (piese ce se află în repertoriul teatrelor noastre)? Iată cîteva întrebări care și-ar fi aflat rezolvarea dacă unele instituții teatrale nu s-ar fi oprit la o soluție de moment.*

Călcînd peste date

În „Gazeta literară" din 27 noiembrie, în prima parte a cronicii dramatice închinată spectacolului cu „Năpasta" de I. L. Caragiale, tov. Vicu Mîndra vorbind despre premiera absolută a piesei care a avut loc, după cum arată și dînsul, în anul 1890, spune: „Într-adevăr „Năpasta" a adus pe scena noastră acordurile grave, puțin cunoscute ale dramei realiste moderne, călcînd peste decorurile rose-bombon ale dramoletelor lui Bataille ca și peste recuzita carnavalescă a „Voevodului Țiganilor" în prelucrarea domnului Gusty".

Într-adevăr „Năpasta" putea călca peste decorurile „Voevodului Țiganilor" care s-a reprezentat în prelucrarea lui Gusty în stagiunea 1890—1891, dar nu și „peste decorurile rose-bombon ale dramoletelor lui Bataille". Pentru simplul fapt că în anul 1890, Henri Bataille nu scrisese încă nici o piesă!

Născut în 1872, Henri Bataille debutează mai întîi cu două piese caracterizate drept feerii și legende în 1895—1896. Dramoletele la care se referă probabil tov. Vicu Mîndra încep a fi scrise după 1897. Prima sa piesă de succes „Maman Colibri", se joacă în Franța abia în 1904. Eroarea este evidentă. Publicul vrea să afle dintr-o cronică nu numai păreri asupra spectacolelor dar și date exacte, rod al unei documentări serioase.

Informațiile pe care le-am dat mai sus pot fi găsite de oricine în Larousse-ul secolului XX, pag. 592—593 și în Istoria Teatrului Național de Ion Massof.

Lector

K. POKORNY:
OSTRAVA
bronz

PRIETENUL MEU

de HARALAMB ZINCA

Bine, bine, tovarăşe, mi-aţi pus o întrebare. O să vă răspund. Da, nu mi-e ruşine să recunosc că, de felul meu, sînt vorbăreaţă. De, ca femeile! Da' nu-mi place numai să vorbesc, ci să şi ascult, să şi cînt. De cînd mă ţiu minte, am fost o fiinţă voioasă, neastîmpărată, veselă. Nici atunci cînd n-aveam ce minca şi flămînzeam de mă lua mama dracului, nu prea mă amăram. Îmi ghioriăiau maţele de foame, iar eu cîntam tot felul de cîntece. Dacă aş fi fost o fiinţă tristă, acră, cine ştie pe unde mi-ar fi putrezit oscioarele.

Nu, nu, nu glumesc, tovarăşe scriitor. Cincisprezece ani am avut cînd s-a terminat războiul. Tata pierise la Odesa, iar mama, ceva mai tîrziu, se prăpădise de tifos. Rămăsesem singură cuc într-un tîrguşor nenorocit de război, bîntuit de molimă, de foame, de secetă. Neamuri n-aveam. Ce era să fac? Oamenii nevoiaşi îşi părăseau casele şi plecau pe alte meleaguri, pe unde se spunea că umblă ciinii cu covrigi în coadă. Într-o zi mi-am făcut şi eu o bocceluţă, mi-am luat rămas bun de la căsuţa în care mă născusem şi-am pornit-o în lume, cum se zice. Mai întîi am ajuns la gară. Doamne, doamne! Ce mai era şi acolo! Ce harabaură! Ţărani uscaţi de foame, ca nişte umbre, în zdrenţe, aşteptau sosirea trenurilor. Orice fel de tren. Numai să vină, numai să plece. Să-i ducă cît mai departe de secetă, de foamete. Şi se auzeau tot felul de vorbe.

.. – „Gata!" spuneau unii, „trenurile nu mai umblă... s-a oprit circulaţia". Alţii începeau să plîngă „Sfîrşitul lumii... ăsta e sfîrşitul lumii". „Cînd ajungi în Banat, vine la tine un bănăţean cu căldarea de lapte şi te îndeamnă: „Bea, moldovene!" „Fugi, omule, de-aci că spui minciuni!" „Să mă bată dumnezeu dacă mint!" „Unde vă duceţi, fraţi creştini?" întreba cîte unul mai evlavios. „La naiba!" se auzea răspunsul.

Toate vorbele astea ce se amestecau cu plînsul copiilor, cu ţipetele femeilor, cu gemetele bolnavilor, te năuceau. Şi era cald, şi văzduhul mirosea urît. Eu însă, tovarăşe scriitor, nu m-am speriat. Mi-am luat bocceaua şi m-am aşezat lîngă un flăcău ce mi se părea a fi de vîrsta mea. Iar el, cînd m-a văzut că mă aşez lîngă dînsul, s-a răstit la mine:

– Dacă ai păduchi, mai bine cară-te de aici.

– N-am, i-am răspuns eu fără să-l privesc.

N-a mai scos o vorbă. Am stat eu ce-am mai stat, apoi, de foame, am început să îngîn o melodie. Atunci el mi-a tras un ghiont:

– Nu mai cînta!

– Ba am să cînt, că mi-e foame, m-am înfuriat eu. Şi de unde pînă atunci cîntasem încet, am început să cînt mai tare, numai aşa, de-a dracului, ca să-i fac lui în ciudă. Că, zău aşa, prea se credea mai mare şi mai tare decît mine.

– Na, numai nu cînta! – mi-a poruncit el, întinzîndu-mi un boţ de mămăligă neagră şi uscată.

În clipa aia, pentru întîia oară m-am uitat la flăcău şi mi-a plăcut, mi-a mers drept la inimă. Era brunet şi avea o faţă inadins încruntată. Purta o cămaşă cadrilată, cîrpită-n spate şi-o pereche de pantaloni de doc albastru, decolorat. Umbla cu picioarele goale.

– Na, la cînd îţi zic.

– Şi tu?

– Eu am mîncat, nu-s flămînd.

Am luat mămăliga şi-am pîrlit s-o înfulec cu lăcomie, uitîndu-mă mereu la dînsul. El, însă, se prefăcea că se uită în altă parte. Cînd am terminat şi i-am mulţumit din nou, el m-a întrebat:

– Eşti comunistă?

– Ce-i aia?

– E... cum să-ţi zic... să ştii, însă că eu sînt...

– Ce vorbeşti?!

– Da, da, şi nu te mai hlizi aşa...

Am tăcut amîndoi o bucată de vreme... Apoi pe mine iar m-a apucat cîntatul.

– Ce mai vrei? ţi-am dat ultima bucăţică de mămăligă! s-a răstit el iar la mine.

– Eu nu ţi-am cerut nimic şi-apoi, ce, nu-i voie de cîntat?

– Uită-te şi tu în jurul tău, de cîntat le arde oamenilor acum?

Soarele asfinţea. Văzduhul era încins. Aproape că te înnăbuşeai. Moleşiţi, flămînzi, oamenii aşteptau fără nădejde trenul. N-am mai cîntat.

– Încotro ai de gînd să pleci? m-a întrebat el după un timp.

– Nu ştiu.

– Las'că vii cu mine.

– Unde?

– La Braşov... am auzit că pe-acolo e nevoie de braţe de muncă. Ce ştii să faci?

– Nimic.

– Rău... rău de tot. Îi fi şi tu din părinţi capitalişti.

– Ce-i aia?

– Eşti proastă, fetiţo.

– Las'că nici tu nu plesneşti de deşteptăciune.

Credeam c-o să se înfurie, c-o să mă injure, c-o să mă alunge de lîngă dînsul, dar nimic din toate astea nu s-a întîmplat. Ba, dimpotrivă, a rîs şi s-a uitat la mine prietenesc. Era frumuşel flăcăul.

– Cum te cheamă?

– Radu. Da' pe tine?

– Ilenuţa.

– Să te ţii după mine, Ilenuţo, cînd o veni trenul.

– O să mă ţin, Radule...

Trenul a sosit noaptea, greoi, obosit, de parcă ar fi dus cu el toate necazurile din lume. Oamenii tăbăriseră pe el, înghesuindu se, înghionţindu-se. Radu m-a luat de mînă şi m-a tras după dînsul, îndemnîndu-mă:

– Sus... sus pe acoperiş... nu te lăsa, Ilenuţo.

Copiii boceau, femeile ţipau, bărbaţii înjurau de mama focului. Ziceai că într-adevăr o bătut ceasul din urmă al pămîntului. Cerul negru era plin de stele care parcă dogoreau şi ele. Zăduful dătînii ne-a prins în. Aşteptînd vagonetul pe care ne urcaserăm ore întregi ca un captor, Radu mă ţinea de mînă şi-mi vorbea.

– Ilenuţo!

– Da.

– Vezi să nu cazi!

– N-am să cad.

– Să n-adormi!

– N-am să adorm.

Vorbeam prin întuneric. Îl simţeam gata să mă ajute în orice clipă. După cîteva ceasuri, trenul a pornit-o greoi, abia mîndu-şi necazurile. Văzînd gara ce se pierdea puţin cîte puţin în beznă, îmi venea să plîng. Gîndiţi-vă şi dumneavoastră, tovarăşe scriitor, încotro plecam? De ce plecam? Ce aveam să ajung? Deodată, pe cînd mă încercau lacrimile, Radu m-a întrebat:

– Îţi plac stelele?

Îi ghioriăiau şi lui maţele de foame, dar rătăcea cu gîndurile printre stele. I-am răspuns:

– Ihi!

– Păcat că s-aşa departe de om.

– Tot ce-i frumos e departe de om.

– Ilenuţo, tu nu eşti chiar aşa de proastă...

Apoi, a tăcut. În jurul nostru, pe acoperiş, se făcuse linişte. Locomotiva pufăia abia trăgîndu-şi sufletul. Simţeam cum funinginea plutea prin aer, cum mi se aşternea pe obraji, pe îmbrăcăminte, pe inimă. Şi-n liniştea ce ne înconjura, am auzit din nou cum lui Radu îi ghioriăiau maţele.

– Ţi-e foame? l-am întrebat eu.

– Da, a recunoscut el.

– Atunci, de ce mi-ai dat mămăliga?

– Pentru că sînt comunist... iar tu eşti mult mai mică decît mine.

Auzeam din gura lui pentru a doua oară cuvîntul „comunist". Atunci nu-l înţelegeam, deşi, aşa cum spunea Radu, „nu eram chiar atît de proastă".

Şi am călătorit noi ce-am călătorit prin noapte, cînd după un timp, ne-am pomenit că trenul opreşte în plin cîmp. La început am crezut că se aşteaptă vreun semnal, dar m-am înşelat. Mecanicul strigînd cu disperare ne-a dat de veste:

– S-a stricat locomotiva, oameni buni!... nu mai merge... nu mai poate nici ea, oameni buni...

De atît a fost nevoie; ţipetele, bocetele, înjurăturile reîncepură cu mai multă furie. Am observat atunci că Radu nu injura şi că, de felul său, era un flăcău liniştit, cuminte. M-a luat de mînă şi mi-a spus:

– Hai să ne dăm jos.

– Şi unde ne-om duce în noapte?

– Nicăieri... Vino!

M-am lăsat condusă; prinsesem încredere în el. Am coborît de pe vagon şi-am ieşit din nodul acela de oameni nervoşi, flămînzi. Ne-am găsit un loc, nu departe de terasament, în iarba uscată de secetă.

– Culcă-te aici!

– Şi tu?

– Mie nu mi-e somn.

Eram însă atît de obosită, încît, chizind ochii, am adormit de îndată, cu bocceaua sub cap. În zori, pe cînd mai visam tot felul de bucate, Radu m-a trezit:

– Scoală, Ilenuţo, la drum!

L-am privit buimăcită. El s-a înfuriat.

– La drum, ce naiba, nu pricepi?

Vedeam în jurul meu trenul negru, devastat, incremenit de a lungul liniei. Lîngă locomotiva care parcă-şi dăduse sufletul, dormeau fochistul şi mecanicul. Mi-am amintit unde mă găsesc.

– Hai scoală, o să mergem pe jos... Ori poate n-ai curaj?

Aveam curaj, cu carul îl aveam. Zău, tovarăşe scriitor, nu mă laud. Iar el s-a convins că nu eram o fată fricoasă. Şi aşa, în zorii zilei, am pornit-o pe terasament în sus, spre necunoscut. Radu mergea înainte, iar eu după dînsul. Mergea cu mîinile în buzunarele pantalonilor, nepăsător, ca şi cînd ar fi pornit într-o plimbare, ceva mai lungă ca de obicei. Mult am mai umblat în ziua aceea. Am poposit prin nişte sate prăpădite, am băut apă sălcie din fîntîni aproape secătuite. Dar am avut şi noroc. Într-o gară am dat şi peste o cantină a C.A.R.S.-ului şi peste un tren care avea să ne ducă la Braşov. Un tren la fel de înăuntru ca şi cel lalt: prin vagoane, moldovenii zăceau înghesuiţi ca sardelele. Noi ne-am căţărat sus de tot pe acoperişul unui vagon. Deveniserăm la fel de sprinteni ca şi Radu. Ceilalţi ne luau drept fraţi şi soră. Şi el se purta faţă de mine într-adevăr ca un frate. Prin gări ne mai opream, ne mai spălam, iar pe acolo, pe unde mai nimeream cîte o cantină, ne mai potoleam şi foamea. Cînd flăminzeam, Radu găsea cu cale să mă îmbărbăteze:

– O să ajungem, Ilenuţo, la Braşov şi ne-om apuca de lucru... Tu chiar n-ai pe nimeni?

– N-am, Radule.

– Nici eu... Ştii, cîntă-mi ceva, te rog.

– Îmi dai voie?

Cîntam... Uite, acum tovarăşe scriitor, mi se pare că erau clipe tare frumoase. Roţile băteau sacadat, vagoanele se clătinau şi scîrţîiau, iar eu cîntam şi Radu asculta. Începuse şi lui să-i placă cum cîntam. Mă asculta cu ochi visători şi cînd prindea el să vorbească, eu uitam de toate necazurile. Vedeam viitorul prin ochii frumoşi ai lui Radu.

Şi uite aşa, într-o zi uscată de toamnă, am ajuns la Braşov. Odată cu noi a coborît din tren o mulţime de ţărani moldoveni. Cei mai mulţi, chiar din primul moment, s-au răspîndit prin oraş. Noi doi rămăseserăm în faţa gării. El desculţ şi cu mîinile în buzunare, mîndru, (ca un prinţ), iar eu lîngă dînsul, cu bocceaua în mînă, ca o fiinţă căzută din cer.

– Şi-acum? am întrebat eu, stăpînindu-mi lacrimile.

– Ai auzit de fabrica I.A.R., fabrica de avioane?

– Nu!

Şi pentru întîia oară mi s-a făcut frică. I.A.R.!! Nu mai întîlnisem niciodată un cuvînt atît de ciudat şi de neînţeles. I.A.R. sau iare cum îmi suna mie în urechi!

– E o fabrică, Ilenuţă...

– E chiar o fabrică?

– Ai s-o vezi cu ochii. Hai, nu-ţi fie teamă...

Şi am văzut-o... Pe atunci uzina noastră de tractoare nu era decît o fabricuţă prefăcută în ruine de avioanele americane. Îmi aduc aminte că l-am întrebat pe Radu:

– Unde ţi-e I.A.R.E.-ul?

Radu nu mi-a răspuns, dar nici de dat înapoi n-a dat. Ne-am apropiat de poarta fabricii. Am fost opriţi de un muncitor.

– Încotro?

Radu a răspuns cu o voce metalică, cam răguşită:

– Vreau să ajung la sediul organizaţiei Partidului Comunist Romîn...

Muncitorul ne-a măsurat curios din tălpi şi pînă-n creştet şi, zîmbind, ne-a arătat cum să ajungem acolo. Ajunşi la sediu, Radu m-a lăsat la uşă...

– Tu stai alci... şi nu pleca... să mă aştepţi... cînd ai să ştii ce înseamnă comunist, atunci o să intri şi tu...

Avea dreptate. Am rămas lîngă uşă. N-am auzit ce-a discutat Radu acolo, dar tot am prins eu ceva.

– Ce ştii să faci? a întrebat o voce groasă.

– Nimic, a răspuns Radu fără ocol.

– Cum nimic?

– O să învăţăm, o ţinea Radu într-una.

– N-o să fugiţi?

– Nu, tovarăşe, cum o să fugim...

Radu a ieşit de la sediu bucuros. Avea în mînă o hîrtie către economat. Chiar în ziua aia am primit ceva de ale gurii. Ne-am ospătat cu chibzuială. Iar de înnoptat, am înnoptat sub un şopron cu mai mulţi refugiaţi din Moldova, pripăşiţi pe lîngă ruinele fabricii. A doua zi, la sfatul lui Radu, eu am intrat la turnătorie. El însă, a intrat la montaj. De atunci, tovarăşe scriitor, n-am mai părăsit uzina. Precum bine ştiţi, astăzi sînt maistoriţă. Sub ochii noştri I.A.R.-ul a devenit marea uzină de tractoare „Ernst Thälmann". Asta-i tot, tovarăşe scriitor.

– Stai, stai, tovarăşă Anghelache, sări ca ars scriitorul, ce înseamnă aceea: „Asta-i tot?..."

– Păi, asta-i tot!

– Bine, dar...

– Eh, aşa sînteţi dumneavoastră, vreţi neapărat să aflaţi ceva mai mult. Nu ştiu ce să vă mai spun...

– Bine, dar Radu?

– A, Radu?! A devenit inginer. Acum e la aspirantură în U.R.S.S. S-a însurat... are doi copii. Familia lui locuieşte lîngă familia mea, în oraşul nostru „Tractorul". Şi ne arătăm ca şi înainte: „frate şi soră..." Şi acum, te rog să mă ierţi, tovarăşe scriitor, trebuie să mă duc la grădiniţă să-mi iau copiii. La revedere...

Tovarăşa Anghelache se depărtă. Scriitorul rămase singur meditînd îndelung: „Ce povestire! Ce final nefiresc! Sau, cine ştie, poate că mă aflu în faţa celui mai firesc final posibil?"

iulie 1959

Desene de TANASIS FAPPAS

Piaţa Republicii

PETRU TOLVADIA

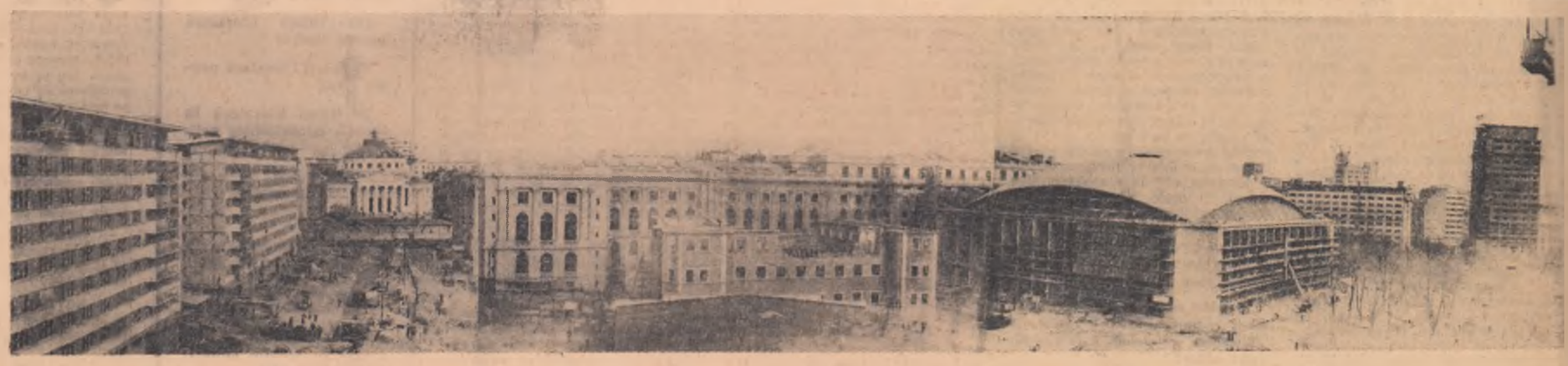

Poate că nici un alt loc din Bucureşti n-a avut în îndelungata-i istorie o viaţă atît de patetică şi de zbuciumată ca spaţiul nud cuprins între fostul palat regal, clădirea Comitetului Central al partidului, clădirea Bibliotecii Universitare, Palatul Ateneului Republicii Populare Romîne şi clădirea hotelului Athenee Palace. Locul a avut într-un fel destinul pieţii pariziene a Bastiliei şi pe acela al pieţii palatului de iarnă dintr-un septentrion încărcat de zăpezi, dar şi de fluturarea steagurilor roşii. Acest uriaş spaţiu gol s-a chemat zeci de ani piaţa Palatului. Sinuoasă, Calea Victoriei părea un şarpe python care, aci, la mijlocul trupului său solzos, era îngroşat dintr-odată, ca şi cînd ar fi înghiţit un dinosaur pietrificat, de aer. Stomacul nesăţios s-a chemat zeci de ani piaţa Palatului. Stomacul acesta de piatră şi asfalt a stat zeci de ani, numindu-se piaţa Palatului, cu un ulcer regal de proporţii ciclopice. Pe aici va fi trecut Ana Ipătescu, înfăşurată cu mătăsea tricolorului, în asaltul palatului, acum un secol şi mai bine în urmă. Nu mulţi ani după aceea, prin uliţa Cîmpineanului, se vor fi strecurat în toiul nopţii cu roţile înfăşurate în şomoioage de paie, cu copitele atelajelor învăluite în cîrpe, tunurile vechi, al căror uruit înfundat şi sinistru avea să fie semnalul de împămîntenire dinastică a tîlharului descins aici dintr-un singuratic castel teuton din îndepărtaţii munţi Pădurea Neagră.

De atunci încoace, mulţi ani de zile, pe dalele gălbui, de gresie, ale peronului din faţa palatului regal, au scrîşnit roţile înalte şi subţiri ale trăsurilor „à la Daumont" trase de somptuoase echipaje ecvestre, toate semănînd aşa de bine cu caleştile lăcuite, funebre, ale înmormîntărilor de clasa întîia şi lux. Pe aceleaşi dale au bocănit copitele escortelor regale şi călare, scînteind în lumina soarelui leduncile, goarnele, panaşele, epoleţii, monoclurile, hochcilindrii ministeriali şi senatoriali, plastroanele, diamantele de la cravate şi din inelele degetelor, brăţările, mînerele bastoanelor, coifurile, chipiile şi bijuteriile mai marilor şi mai marelor ţării.

Cînd vor fi ars aci frunţile şi obrajii uriaşelor ferestre, în nopţile de iarnă, cu nimsori torenţiale pînă la ziuă, se bănuia, se ştia, se spunea că în somptuoasele iatacuri aveau loc baluri, ori dacă nu erau baluri, aveau loc grozave, înfricoşătoare partide de pocker, unde se pierdeau şi se dobîndeau în cîteva ceasuri, fabrici şi mine de aur şi grîul unor bărăgane întregi. Prin faţa grilajului de fier forjat vor fi trecut în destule rînduri, tocmai în toiul unor asemenea jocuri desmăţate din iatacele ascunse, prinşii răscoalelor de la 1907, schiloziţi de la Încărcătoarea şi Mărăşeşti, tipografii flămînzi de la Sfetea şi Minerva, metalurgiştii de la Lemaitre şi brutarii înfometaţi de la Assan şi Gagel.

De cîte ori, în astfel de clipe tragice, nu vor fi sunat aci telefoanele discrete şi pereţii înaltelor saloane nu vor fi auzit poruncile lui Nero cel modern, dictate în romîneasca stîlcită pe care o dinastie întreagă nu s-a învrednicit s-o înveţe, chinta regală, carabina Manlicher, mitraliera Wickers şi pistolul Bereta, nefiind vorbe de aflat în abecedar.

— Ce ordonaţi, Majestate?

— Ohrdon se scoatetzi hreghimentul Noua Vînatohri!

Şi regimentul era scos la repezeală, pentru augusta linişte a istoricelor partide de pocker. Aci, la doi paşi de piaţa Palatului, de fapt în prelungirea ei, coloanele din acel neuitat 13 decembrie 1918, au fost primite, ca pe un neaşteptat cîmp de luptă, cu mitralierele regimentului 9 vînători.

Am în faţă o carte veche, cu filele îngălbenite, scrisă de un fost deputat de pe vremuri. Cartea se cheamă „Impresiuni şi păreri personale din timpul războiului Romîniei. Jurnal zilnic, 13 august 1916 — 31 decembrie 1918". Iată ce-a consemnat la 13 decembrie 1918, în jurnalul său, fostul deputat al comercianţilor, industriaşilor şi moşierilor: „...Trecînd azi spre casă pe la ora 1 pe Calea Victoriei, am văzut Ministerul de industrie — Casa Vernescu — complet înconjurat, curte şi stradă, de o imensă mulţime turbulentă. Erau greviştii Capitalei. Nici urmă de autoritate. Pe poarta mare a intrării era înfipt un imens steag roşu. Pe uşa de intrare în Minister era fixată o placardă de cîţiva metri lungime, tot de pînză roşie, pe care sta scris cu litere de o palmă: „Trăiască republica socialistă". Pe zidurile clădirii şi pe tot lungul grilajului de fier erau înfipte alte placarde roşii... Cei din trăsuri (cum va fi fost şi deputatul nostru—N.A.) erau huiduiţi şi fluieraţi, pietonii acostaţi de vînzătorii unui pamflet scris cu roşu şi intitulat „Socialismul". Pentru că am refuzat-o, am fost insultat şi huiduit: Jos ciocoii! Jos cu burghezia capitalistă! Jos Regele!"...

Calea Victoriei, considerată, printr-o tradiţie falsificată mereu de istoria burgheză, drept dinastică, a fost totdeauna, în realitate, unul din cele mai vii şi neistovite cîmpuri de luptă antimonarhică, republicană, populară. Ministrul din 1918 al industriei, probabil că el însuşi proprietar de fabrici şi acţiuni, va fi privit în ziua descrisă mai sus, de la ferestrele cabinetului său, înspăimîntat, momentul solemn cînd în poarta de fier forjat era înfipt de braţe muncitoreşti steagul roşu. Va fi citit şi el inscripţiile cu litere „cît palma" de pe placarda de pînză roşie, inscripţii care strigau pline de forţă şi de speranţă, vestind în flacăra lor cuceritoare şi superbă viitorul: „Trăiască republica socialistă!"

În aceeaşi zi, în amurgul zilei de 13 decembrie 1918, către orele şase, la cîteva sute de paşi de piaţa Palatului, meliţa mitralierelor Wickers a tocat ca pe front, la Încărcătoarea, în carne vie. Acelaşi deputat din jurnalul căruia am citat mai sus, a notat în aceeaşi seară: „Pe la orele 6 mă găseam la Consulatul danez în aleea Carmen Sylva, cînd deodată ferestrele răsună de o salvă de arme... Deschidem fereastra şi zărim o imensă mulţime de lume ce fuge în dezordine spre Ştirbei-Vodă. Am ieşit imediat, deşi în stradă e mare pericol, deoarece focuri de armă încă se trag izolate, în lungul străzii Cîmpineanu. Din depărtare se aud huiduieli şi fluierături. De la cei ce fug am aflat că muncitorii grevişti ce se găseau în faţa Clubului socialist s-au ciocnit cu armata..."

A doua zi, acelaşi martor, care, burghez fiind, era totuşi deputat de opoziţie guvernamentală, a notat în jurnalul său: „Ziua a fost liniştită. Guvernul comunică oficial recolta din Cîmpineanu de aseară, 6 morţi şi 15 răniţi. Nici aci guvernul n-are curajul răspunderii faptelor sale, victimele sînt mai numeroase, medicul de la Morgă îmi spunea aseară că i se adusese lui 10 cadavre din Cîmpineanu. Şi nu toate vor fi fost duse la Morgă şi apoi mai mor răniţii şi pe acasă, nu numai instantaneu în stradă".

Puţin mai departe, acelaşi fost deputat, a notat această vizită de culise: „Am stat de dimineaţă mult de vorbă cu generalul G. la el acasă, nu-l văzusem de multe zile. Am făcut numai politică. (Se putea altfel? N. A.) Pe cînd eram la el s-a anunţat generalul Coandă, fostul Prim Ministru; curios să aflu cauza vizitei, mai ales că aveam impresia că îi va propune să intre în minister, am rămas să aştept plecarea. A stat o oră. Venise să-l sondeze din partea regelui... Armata cum se simte? E pericol din această parte dacă se repetă scenele de aseară, din Cîmpineanu?"

Era pericol într-adevăr. Regele care a mai fugit o dată din Iaşul Socolei Roşii, ştia că sutele de mii de ioni ai au uitat canonadele artileriei de la 1907, cînd proiectilele Krupp au căzut peste bordeiele de la Stăneşti şi Hodivoaia. Era pericol, aşa cum a dovedit-o istoria şi în anii ce-au urmat. În 1933, în februarie, la cîţiva kilometri de piaţa Palatului, în Calea Griviţei, s-a petrecut acest fapt: „În faţa cordonului de poliţişti şi jandarmi, porniţă să ducă mîncare muncitorilor grevişti, o fată se zmucea în braţele unui ofiţer de jandarmi. Dincolo de cordonul poliţiştilor, în spatele lor, se aflau ostaşii unui regiment de infanterie. Între ei se afla soldatul Săbăreanu Paul. El era fratele fetei arestate de ofiţerul de jandarmi. Tatăl său, muncitor feroviar, era dincolo de grilajul atelierelor. Atunci s-a petrecut un lucru neaşteptat, un lucru superb în disperarea lui, o întîmplare pe care cărţile de istorie ar consemna-o în rîndul faptelor eroice. Soldatul Săbăreanu Paul s-a repezit la ofiţerul de jandarmi şi i-a strigat: „N-am să trag în tatăl meu, pentru nimic în lume!" În aceeaşi zi o companie întreagă din regimentul 21 infanterie a refuzat să şarjeze mulţimea adunată în Calea Griviţei. În locul regimentului 21 infanterie, a fost adusă atunci şcoala de subofiţeri de jandarmi.

Pe calea Victoriei, prin piaţa Palatului, au continuat ani de zile să treacă în rînduri tot mai dese, în coloane tot mai strînse, mulţimile muncitoare, prevestind, ca valurile unei mări răscolitoare, furtuna care avea să dărîme, definitiv, şubreda orînduire veche.

Pe aci, prin uriaşul spaţiu nud al pieţii Palatului, au trecut în 23 şi 24 şi 25 august, grupurile de prizonieri hitlerişti, escortaţi de urmaşii lui Săbăreanu Paul, de membrii gărzilor patriotice. Pe aci, prin uriaşul spaţiu de piatră şi asfalt al pieţii Palatului, au trecut apoi, în nenumărate rînduri, coloanele de zeci şi sute de mii de oameni care, luni de zile, pînă în ajunul lui 6 martie 1945, au cerut un guvern democratic, un guvern al muncitorilor şi ţăranilor.

Şi atunci, în ziua de sîmbătă 24 februarie, într-o zi luminată de soarele celei mai timpurii şi frenetice primăveri pe care a trăit-o vreodată poporul nostru, pieţii Palatului i-a fost dat să trăiască încă o dată destinul glorios al unui înflăcărat cîmp de luptă, i-a fost dat să-şi arate încă o dată, în faţa întregii lumi, ca o uriaşă fiinţă vie, clocotitorul ei sentiment antimonarhic, popular.

În ziua de sîmbătă, 24 februarie 1945, la cea mai impunătoare manifestaţie pe care a cunoscut-o vreodată Capitala, 600.000 de oameni, chemaţi la luptă de partidul Comunist, au manifestt împotriva dictaturii lui Rădescu, au manifestat pentru instaurarea unui guvern cu adevărat democratic. Atunci s-a tras din clădirea Ministerului de Interne şi de la ferestrele Palatului Regal, încercîndu-se încă odată, pentru ultima oară, să se astupe gura poporului cu gloanţe.

Care dintre noi n-a fost, la mai puţin de doi ani după aceea, în valurile uriaşei manifestaţii, exuberantă, frenetică şi fericită, care a glorificat în horele şi cîntecele ei, prima oară a tinereţii patriei noi, prima oară care abia trecuse de la proclamarea Republicii Populare Romîne! Cetăţeni care nu se cunoşteau, oameni care atunci păreau că se văd pentru întîia oară, se îmbrăţişau, plîngeau de bucurie şi se felicitau reciproc. Pînă noaptea tîrziu, pînă spre ziuă, au stat mulţimile fericite şi s-au tălăzuit horele unirii, în piaţa care de atunci se cheamă a Republicii.

A doua zi am văzut solemnitatea schimbării plăcuţelor albastre cu numele nou al uriaşei pieţi. O veche şi neostoită tradiţie de luptă stătea în smaltul noului nume al Pieţii. Era răzbunat sîngele fierbinte al muncitorilor ucişi la 13 decembrie 1918, era răzbunat sîngele celor căzuţi la 24 februarie 1945, se împlinea astfel strigătul de pe placarda roşie care, pe grilajul de fier forjat al Casei Vernescu, prevestise, încă din decembrie 1918, biruinţa definitivă a puterii populare.

Nu mai trece nici un „atelage à la Daumont" prin imensa piaţă, nici pe dalele galbene ale peronului din faţa palatului nu mai bocăneşc copitele escortelor regale. Pentru totdeauna s-a schimbat vechea gardă de la palat. Zeci, sute de mii de oameni într-un an, urcă largile scări de marmură îndreptîndu-se spre fosta sală a tronului, spre toate celelalte foste saloane de banchete şi trişori, înaintînd plini de emoţie spre adevăraţii ei regi şi prinţi, spre El Greco şi Breugel, spre Grigorescu şi Luchian, spre Paciurea şi Brîncuşi.

Întregind piaţa Republicii, rotunjind-o într-un nou plan arhitectonic, esplanada de blocuri din jurul palatului, avînd în centru noua sală a Palatului Republicii Populare Romîne, cu strălucitoarea ei cupolă, va da în sfîrşit, acestei inimi a patriei, perfecţiunea şi frumuseţea arhitectonică pe care le merită.

Nu mai trec caleştile „à la Daumont", dar trec în schimb camioanele basculante ale noilor şantiere deschise aci, răsună zi şi noapte vuietul betonierelor, se înalţă faţadele noilor clădiri, se apleacă şi se ridică braţele uriaşe ale macaralelor, se aud din imensa piaţă chemările zidarilor care cer cărămizi şi mortar.

Peste drum, între Ateneu şi biroul de voiaj C.F.R., un patrulater de rogojini anunţă anuala apariţie a unui oraş într-un oraş: acela al copiilor. Bradul lui uriaş, încărcat de jucării şi lumină, căsuţele lui originale, înfăţişînd o lume feerică, de basm, foriota de Anul Nou a copiilor, adaugă la străvechea istorie a Pieţii Republicii mesajul cel mai proaspăt al veseliei şi al bucuriei de a trăi.

Între ei sînt, de bună seamă, nepoţi şi strănepoţi ai manifestanţilor şi luptătorilor din 13 decembrie 1918, ai acelora care au înfipt flamura roşie pe grilajul casei Vernescu, între ei sînt pionieri care s-au născut în anii noştri şi care poartă la gît cravate roşii, multiplicînd în fluturarea lor, veselă şi tinerească, flamura plină de pasiune şi speranţă înălţată de către comunişti în fruntea marilor mulţimi ce s-au avîntat pe acest cîmp de luptă, evocator de fapte măreţe întocmai ca un patetic şi viu muzeu de istorie.

DISCUȚIE LA EDITURA TINERETULUI

În numărul nostru din 1 decembrie am publicat raidul-anchetă intitulat *Literatura romînă în școli*. În acest raid-anchetă, transcriind părerile elevilor de la școlile medii serale, formulam cîteva aprecieri pe marginea activității *Editurii tineretului* pe tărîmul tipăririi cărților necesare procesului de învățămînt. Ca urmare a acestui raid-anchetă, un redactor al revistei noastre a avut o discuție cu tovarășii Marin Mihalache, director-adjunct al *Editurii tineretului*, Constantin Măciucă, șeful secției *Colecții*, și Virgiliu Ene, redactor responsabil al colecției *Biblioteca școlarului*.

Redăm mai jos întrebările redactorului și răspunsurile editurii :

Ne putem decît elogia această dezbatere inițiată de revista Dv. asupra problemelor specifice literaturii destinată școlarilor. Sîntem convinși că de pe urma ei activitatea noastră va avea decît de cîștigat.

Vă rugăm să ne spuneți ce măsuri ați luat pentru ca „Biblioteca Școlarului" să corespundă necesităților procesului de învățămînt ?

Pînă de curînd colecția **Biblioteca școlarului** era destinată elevilor din primele clase, cărora trebuia să le deștepte gustul pentru literatură, punîndu-le la dispoziție cele mai accesibile pagini din operele scriitorilor noștri clasici. Caracterul colecției nu era prea pretențios ; textele erau alese în funcție de larga lor accesibilitate, prefețele dădeau numai indicații sumare asupra autorului și operei, adesea într-un mod excesiv de eseistic, iar aparatul critic era foarte redus.

Sugestiile primite de editură, precum și deficiențele purtate, au arătat că vechea orientare a colecției devenise necorespunzătoare necesităților actuale ale învățămîntului. Îndeosebi, nu ajuta în mod eficace procesul de învățămînt al școlilor medii. În urma dezbaterilor ce au avut loc în editură, la care au participat și multe cadre de specialiști, s-a ajuns la concluzia de a reprofila colecția.

Noua formulă vă este cunoscută. Colecția urmează îndeaproape programele de învățămînt, punînd la dispoziția elevilor, în volume de aproximativ 200 de pagini, atît materialul de lectură obligatoriu, cît și pe cel facultativ. Prefețele, alcătuite în mod didactic, constînd o expunere metodică a vieții scriitorului, o caracterizare a operei și o analiză a operei, pe care am încercat să le facem cît mai temeinice. Un tabel bibliografic indică în mod cronologic operele principale din viața și activitatea scriitorului respectiv, iar o serie de teme, indicate la sfîrșitul volumului, dau profesorului sugestii în legătură cu lucrările practice ale elevilor. De la reprofilarea colecției, cu începere de anul acesta, au și apărut sau vor apărea pînă la sfîrșitul acestei luni, un număr de 12 volume din literatura romînă : **Prima noastră poezii**, pagini alese din C. Negruzzi, Al. Russo, I. Ghica, I. Slavici, Al. Odobescu (două volume), Duiliu Zamfirescu, St. O. Iosif, V. Alecsandri, A. Toma, G. Topîrceanu.

Pentru anul viitor s-a prevăzut apariția unui număr de 14 titluri: N. Bălcescu o culegere de pagini alese, V. Alecsandri scrieri în proză, D. Grigorie, **Amintiri din copilărie**, piesele reprezentative, I. L. Caragiale, **Nuvele**, **Mara**, A. Vlahuță antologie de versuri și proză, B. Șt. Delavrancea nuvele și teatru, D. Th. Neculuță. **Spre înalte dreptății**, P. Cerna **Poezii**, I. Slavici **Nuvele**, precum și două volume de versuri și proză de T. Arghezi.

Experiența noastră este de a creia condițiile pentru a putea tipări anual cel puțin 30 de titluri, asigurind astfel aparația lunară a colecției. Redacția are în vedere pregăti pentru anul viitor, pentru sectorul literaturii romînești, cel puțin 10 volume. Nădăjduim ca noi îmbogăți vitrinele librăriilor și chioșcurile școlilor, în afara lucrărilor amintite, cu extrase din cronicile lui G. Ibrăileanu și I. Neculce, cu scrieri alese de D. Cantemir, cu **Însemnările călătoriei..** lui D. Golescu, cu pagini reprezentative din Camil Ressu, I. H. Rădulescu, Gr. Ventura. Lucrarea aceasta așteaptă de peste trei luni de 7 luni intrarea sub tipar a lui Rădulescu-Ionski etc.

Condițiile de apariții anunțate ne dau posibilitatea ca în următorii trei ani să putem tipări cel puțin 30 de lucrărilor prevăzute în programa analitică a școlilor medii.

Cum considerați satisfăcătoare noua înfățișare grafică a colecției ?

Înfățișarea grafică a colecției, îmbrăcată într-o haină nouă, rămîne încă perfectibilă. Este vorba să se găsească o coperță (prototipul realizat de Florica Vasilescu) care, păstrînd caracterul grafic al colecției, potrivită mai degrabă pentru o carte tehnică, decît pentru una literară. Vom căuta o altă soluție și credem că tovarășii noștri din colectivul nostru artistic ne vor ajuta să găsim o soluție satisfăcătoare.

Cum apreciați presa noastră și publicul dezvoltarea „Bibliotecii școlarului" ?

Presa în general nu are a se plînge de apariția unei noi colecții de reviste, prin publicarea cărora, pentru îmbunătățirea activității noastre, colecția **Biblioteca școlarului** trebuie să se bucure pe drept cuvînt „Cenușăreasa" activității literare. Numărul notelor consacrate lucrărilor din colecție e mic, foarte mic. Bucuria noastră. **Luceafărul** nu-și dă încă seama cum s-a arătat cum evoluiază colecția, **Gazeta literară** a acordat colecției o sezisare printre „Școala ardeleană", iar **Scînteii tineretului** în două note critice a semnalat unele deficiențe și a criticat coperta colecției. Să recunoaștem că e foarte puțin. **Gazeta învățămîntului**, care în primul rînd ar fi trebuit să acorde atenție acestei colecții pentru școlari, a ignorat-o cu desăvîrșire, așa cum nejustificat au evitat să-și spună cuvîntul **Scînteia tineretului** și **Contemporanul**. Din ce pricină ? Răspunsul vine de la sine...

Recunoaștem însă că nici editura n-a fost destul de preocupată de a afla opiniile cititorilor, neorganizînd schimburi de idei permanente cu aceștia, mulțumindu-se cu un contact spontan, sporadic. Pe viitor, prin consfătuiri periodice, vom căuta să beneficiem de sugestiile cititorilor, pe care le dorim cît mai bogate.

Socotiți actualul profil al colecției satisfăcător ? Ce măsuri a înțeles să ia redacția pentru a îmbunătăți prefețele apărute ?

Profilul colecției, în linii esențiale, considerăm că răspunde nevoilor școlare. Afirmația noastră se sprijină și pe aprecierile unor cadre didactice consultate. Aceasta nu înseamnă că în viitor nu putem aduce amendamente structurii colecției — vom primi cu bucurie propuneri — și mai ales nu înseamnă că lucrările publicate pînă acum ne-ar satisface calitativ. Sîntem conștienți de faptul că prefețele unor ediții au deficiențe, aparatul critic n-a fost citeodată alcătuit cu meticulozitatea necesară și chiar trierea textelor antologate ar fi putut fi mai judicioasă. Vom releva cîteva din slăbiciunile ce par a fi mai generale.

Semnalăm tendința prefațatorilor de a reduce munca lor la un inventar tematic, la înșiruirea pedantă de informații bio bibliografice, neglijînd analiza literară, faptul esențial pentru crearea la elevi a deprinderii de a aprecia fenomenul artistic ca o unitate între conținut și mijloacele de expresie. Prefețele ediției **Primii noștri poeți, Slavici, Russo** sînt ilustrative în acest sens. Dintre volumele în curs de apariție în această lună, prefațatorul volumului **Cîntul vieții** de A. Toma cade în aceeași greșeală. Deși redacția a fost preocupată să fixeze în cadrul prefețelor conexiunea dintre scriitor și epocă, să-i determine poziția acestuia în cadrul fenomenului literar al vremii, cu toate că un capitol al prefeței e consacrat precizării locului ocupat de scriitor în literatura vremii, a aportului său la dezvoltarea literaturii, în unele prefețe se discută creația scriitorului mai mult sau mai puțin detașată de curentul literar, de epoca pe care o ilustrează. Să cităm în acest sens prefața la volumul de **Scrieri alese** de I. Slavici.

În raidul nostru anchetă arătam că elevii cer un tiraj sporit lucrărilor din „Biblioteca școlarului". Care este părerea editurii ?

Da, tirajele constituie o problemă. Școlile noastre medii sînt frecventate de zeci de mii de elevi. Un volum din „Biblioteca școlarului" apare într-un tiraj mediu de 20.000 exemplare, epuizîndu-se rapid. Înseamnă că anual fiecare volum ar trebui reeditat spre a asigura, în această colecție, prezența permanentă a clasicilor noștri în librării. Practic este imposibil. S-ar putea însă majora tirajul.

Există o formulă de colaborare între editura dvs. și celelalte edituri care tipăresc lucrări destinate școlii ?

Între editurile care tipăresc cărți destinate elevilor trebuie să existe o permanentă colaborare, cel puțin în ceea ce privește stabilirea planurilor de apariție și de perspectivă. Deși an de an se tipăresc sute de cărți, acoperirea anumitor goluri ale programei școlare întîrzie să se facă. Cel mai resimțit gol privește literatura primelor decenii ale veacului nostru, inexplicabil ocolită și de **Biblioteca școlarului** și de **Biblioteca pentru toți.** Un început de colaborare în acest sens există și în momentul de față chestiunea se cercetează de cei în drept, spre a stabili planuri de perspectivă judicioase care să răspundă cît mai complet necesităților.

Ce a întreprins editura pentru ca lucrările din colecția „Oameni de seamă" să devină un ajutor prețios al școlii noastre ?

Deși nu se adresează numai elevilor, ci tineretului în general, ca și cititorului de orice virstă dornic să cunoască marile valori ale culturii naționale și universale, cu un bine precizat caracter educativ, colecția **Oameni de seamă** poate fi un auxiliar prețios în studierea literaturii. Fără să recurgă la metoda viguroasă a istoricului literar, care cercetează monografic activitatea scriitorului, lucrările din această colecție, aparținînd ca gen, cel puțin așa am intenționat, evocării literare, pune în contact cititorul cu viața și ideile omului de seamă respectiv. Evident nu este o formulă rigidă, — și cărțile noastre dovedesc acest lucru, — unele fiind realizate într-o mai certă formulă evocatoare, altele recurgînd la o analiză mai susținută a operei. De obicei materialul pe care îl are la dispoziție colaboratorul, ca și predilecțiile acestuia, determină, în jurul tipului de bază, o metodă sau alta.

Deși în ultimii doi ani colecția s-a dezvoltat îmbucurător, n-am putut totuși să tipărim decît un număr redus de lucrări despre scriitorii romîni. În primul rînd pentru că această colecție nu cuprinde numai literați, ci îmbrățișează toate sectoarele de manifestare ale spiritului uman : istorie, știință, tehnică, arte plastice, atît din patrimoniul național cît și universal.

Cititorii observă, pe bună dreptate, că lucrările despre marii clasici ai literaturii noastre întîrzie să apară, iar cele care au văzut lumina tiparului sînt nesatisfăcătoare.

Dorim să prevenim această eventuală impresie că sectorul literaturii nu s-ar bucura de grija cuvenită. Portofoliul contractual demonstrează preocuparea noastră permanentă în acest domeniu. Dacă pînă în prezent nu s-au tipărit lucrările despre cei mai de seamă scriitori, deși contractele s-au încheiat cu ani în urmă, aceasta se datorește în mare măsură și colaboratorilor. Fără solicitudinea acestora, cele mai bune intenții ale editurii, cele mai meticuloase planuri, sînt sortite eșecului.

După cîte știm, sînt colaboratori care amînă fără motive ani și ani de zile predarea manuscriselor, lipsind astfel tineretul de cărțile necesare.

Se pare că sînteți bine informați. Într-adevăr unii dintre colaboratorii noștri sînt mai puțini prompți. Vicu Mîndra a semnat contractul pentru o lucrare despre I. L. Caragiale la 11 II. 1956, promițîndu-ne predarea lucrării în ultima zi a aceluiași an. Au trecut de atunci trei ani, Vicu Mîndra ne-a cerut trei amînări, ultima prevăzînd termenul de 1. IX. 1960. Ce să facem ? să avem și noi „puțintică răbdare", fiind convinși că va scrie o carte interesantă. V. Lipatti a încheiat contractul pentru V. Hugo la 5. IX. 1955, asigurîndu-ne că vom citi lucrarea la 1. VII. 1956. Cea de a șaptea amînare prevede termenul de 1. V. 1960. Recordul îl deține însă Sergiu Milorian, al cărui contract despre Aurel Vlaicu, încheiat la 30. VI. 1953, se găsește la a șaptea prelungire de termen. Sperăm ca Sergiu Milorian, care la fiecare nouă cerere de a se fixa un alt termen ne asigură că e ultimul, ne-a stabilit într-adevăr ultimul termen pentru 20. II. 1960.

Se pot da exemple și dintre colaboratorii „Bibliotecii școlarului" ?

Da, și la **Biblioteca școlarului** avem asemenea cazuri, deși nu de aceleași proporții. „Decanul" amînarilor aci este prof. J. Byck, care, pentru redactarea prefeței și a notelor lexicale și istorice la **Țiganiada**, a avut nevoie (pînă acum !) de aproape trei ani. Este regretabil ca un specialist ca prof. J. Byck privează elevii de o ediție valoroasă ca cea pe care o pregătește.

★

Din discuțiile avute și din cercetarea planurilor editoriale se desprind următoarele concluzii :

Există posibilități și dragoste de muncă pentru ca **Biblioteca școlarului** să devină un prețios auxiliar al procesului nostru de învățămînt. Din păcate însă nici pînă în prezent nu s-au luat măsurile necesare pentru o coordonare temeinică, organizată a apariților din Editura de Stat pentru literatură și artă și Editura tineretului, care să asigure retiparirea cronologică a tuturor lucrărilor prevăzute de programa analitică. După cum se vede, apariția este încă întîmplătoare și nici în cursul anului viitor o serie de lacune nu vor putea fi îndreptate. Credem că Direcția Generală a Editurilor trebuia să ia măsurile de rigoare și să planifice această activitate.

Răspunsurile editurii ne-au arătat că încă organizarea studiilor introductive și a materialului critic al volumelor care apar în **Biblioteca școlarului** nu este întotdeauna satisfăcătoare. Se impune deci, în primul rînd, nu numai simpla povestire a vieții scriitorului respectiv, ci o apreciere temeinică a valorii operei sale și o încadrare a scriitorului în contextul evoluției literaturii noastre. De asemeni credem că este necesară o îmbogățire a aparatului critic.

Răspunsul editurii nu este suficient de autocritic atunci cînd analizează problema apariților în colecția **Oameni de seamă**. Cititorii așteaptă de ani de zile lucrări despre Eminescu, Caragiale, Coșbuc, Vasile Alecsandri, Nicolae Bălcescu, Mihail Kogălniceanu și alți scriitori de frunte ai țării noastre. Editura are datoria să ia de urgență măsuri împotriva acelora care din lipsă de răspundere întîrzie aceste volume. De asemeni credem că lucrările apărute în această colecție trebuie să fie alcătuite cu mai multă rigurozitate științifică pentru ca ele să poată suplini chiar monografiile despre marii noștri scriitori.

Așa cum pot vedea și cititorii, tovarășii care lucrează în această direcție la Editura tineretului se străduiesc să realizeze lucruri din ce în ce mai bune. Nefiind însă ajutați de presa noastră literară ei nu-și pot da totdeauna seama de deficiențele înregistrate în muncă. De aceea ne asociem criticii pe care tovarășii de la Editura tineretului o adresează revistelor literare, inclusiv **Luceafărului** și socotim ca o neglijență demnă de blamat faptul că nu apar periodic articole substanțiale de analiză a lucrărilor tipărite în **Biblioteca școlarului** și colecția Oameni de seamă. Aceste lucrări care se adresează zecilor de mii de cititori nu pot fi trecute cu vederea de critica literară. Ele trebuie să fie analizate adînc, cu spirit de răspundere.

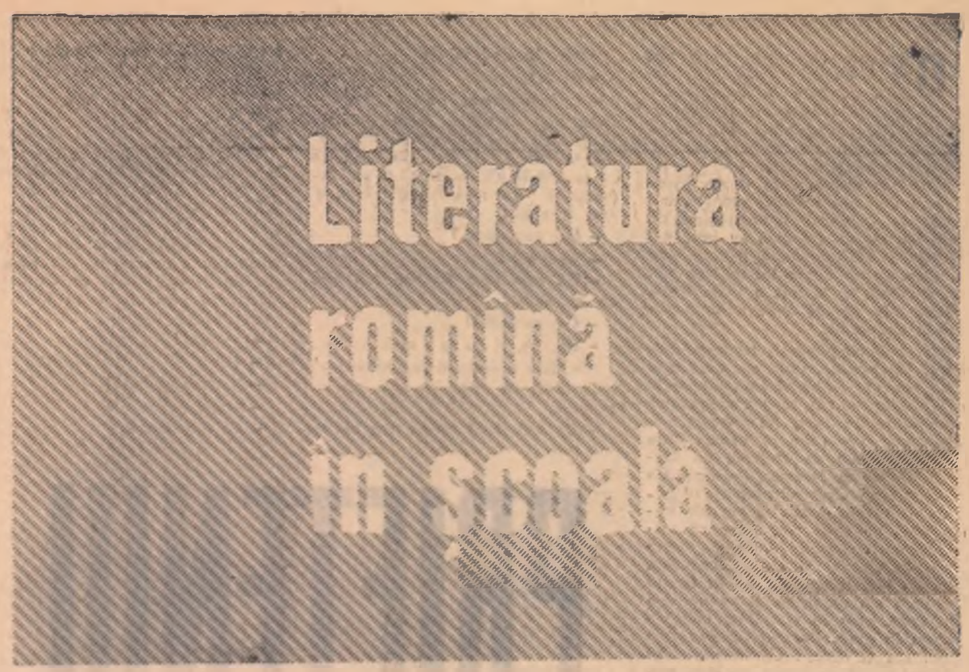

INTERVIU CU UN PROFESOR

La Școala medie „Aurel Vlaicu" din București studiază aproximativ 600 de elevi de virstă școlară obișnuită. Majoritatea sînt fii de muncitori, ingineri sau funcționari la Atelierele C.F.R. „Grivița Roșie", la diverse servicii ale căilor ferate. Seara însă își fac apariția în sălile obișnuite cu zarva copilărească o altă categorie de elevi, mai puțin obișnuiți, „cei de la seral". Două sute de oameni, după ce au terminat lucrul, după ce au luat masa, după ce s-au odihnit puțin, devin școlari. Majoritatea sînt muncitori : lăcătuși, mecanici, strungari, magazioneri etc.

Mai există la Școala medie „Aurel Vlaicu" și o altă categorie de elevi : „fără frecvență". Iată-ne așadar într-un centru școlar important, unde elementul muncitoresc predomină.

Tovarășul profesor Gheorghe Ursu, unul dintre cadrele cu experiență care predau în această școală limba și literatura romînă, ne-a spus :

— Am citit în revista Luceafărul cele două pagini consacrate problemelor literaturii romîne în școli, le găsesc interesante și extrem de utile.

— Am dori să vă cunoaștem părerea în legătură cu unele probleme ce intenționam să le urmărim și pe viitor în cadrul acestei pagini a revistei noastre.

— Da, cam știu ce problemă vă interesează. În primul rînd cea a manualelor de literatură romînă, de la clasele a VIII-a pînă la a XI-a. Avem multe greutăți din cauza lor. Nu există încă un manual de istoria literaturii romîne contemporane, deși știm că s-a lucrat la el de prin anul 1949. Lipsa lui o simt serios profesorii și mai ales elevii. Întrucît am făcut parte din toate colectivele de autori însărcinați cu redactarea acestui manual, sînt mereu solicitat de colegii din provincie, prin scrisori sau prin telefon, pentru a le da relații în legătură cu o lecție ori alta.

— Ne închipuim cît de greu este, mai ales pentru școlile din provincie unde materialul documentar necesar se găsește mai greu.

— Da. Pentru fiecare lecție, profesorul trebuie să selecționeze materialele critice din revistele noastre, din prefețe, monografii etc., care se găsesc anevoie. E de dorit urgentarea publicării manualului pentru clasa a XI-a, mai ales fiindcă el conține în mod obișnuit o bună parte din materia cerută absolvenților la examenul de maturitate. Elevii de la cursurile serale și fără frecvență simt cel mai mult lipsa acestui manual. Timpul lor e foarte limitat. Nu-și pot permite să caute ici un articol, dincolo o recenzie la cutare carte prevăzută în programă.

— Dar în legătură cu celelalte manuale ce ne puteți spune ?

— Manualele de istoria literaturii romîne pentru clasele a IX-a și a X-a sînt cam depășite. Ele au fost redactate în anii cînd unii dintre istoricii noștri literari erau — dacă nu-i prea tare spus — tributari sociologismului vulgar, ignorîndu-se în parte specificul literaturii.

Cîteva perioade din trecutul literaturii noastre sînt pur și simplu lecții de strictă istorie, fără nici o legătură cu dezvoltarea beletristicii ; mă refer la capitolele privind dezvoltarea literaturii în epocile 1800—1825 și 1825—1850. Profesorul de literatură romînă e obligat astfel să repete aproape exact ceea ce elevul a auzit sau va trebui să audă de la profesorul de istorie. Va fi nevoie să se revizuiască deci și aceste manuale. Ar fi bine dacă la elaborarea lor și-ar da concursul atît criticii noștri literari autorizați cît și profesori care predau la catedră, care au o relativă experiență didactică și pedagogică mai concretă, care cunosc greutățile muncii cu elevii.

— Credeți totuși că, structural, actualele manuale pentru clasa a IX-a și a X-a nu au nevoie de modificări ?

— Nu. Atît la clasa a VIII-a cît și la a IX-a și a X-a, manualele ar putea avea structura, într-adevăr, de manual de literatură romînă, nu de tratat de istoria literaturii romîne, integrîndu-se în corpul lor și textele literare. Aici sînt de acord cu tov. prof. Ghiță care a exprimat o părere asemănătoare în nr. 23 al Luceafărului.

Manualul pentru clasa XI-a, fiind vorba despre clasa cea mai mare din învățămîntul mediu, cred că trebuie publicat tot sub formă de tratat. Manualul la care mă refer pune probleme grele de interpretare marxistă a unei perioade din istoria noastră literară prea puțin studiată, definită, caracterizată.

— Găsiți actuala programă școlară, cu privire la predarea literaturii romîne în școlile medii, satisfăcătoare ?

— Manualele trebuiesc serios ușurate de toate amănuntele lipsite de semnificație din biografii. De exemplu: în școlile noastre medii se preda aceeași bogăție de date ca și la universitate studenților. Numai în tratatul de istoria literaturii romîne pentru clasa a IX-a sînt atîtea amănunte inutile, în prezentarea literaturii religioase (lista cronologică a liturghierelor și octoihelor), care nu-i necesar să fie studiate decît de către specialiști în legătură cu dezvoltarea limbii.

Programele ar putea prevedea o mai judicioasă repartizare a orelor. Lecțiile despre marii clasici se cer ilustrate prin temeinice analize ce nu pot fi epuizate în numărul de ore programat. Analiza cere mai mult timp decît predarea, și de acest lucru trebuie ținut seama.

Să se lupte serios împotriva manualelor cu detalii inutile, ce îngreuiază memoria elevilor și îi împiedică a se concentra asupra laturilor esențiale ale operei sau scriitorului predat : conținutul de idei și imaginea artistică — în care este exprimat. Asta se va resimți în însă-și educația comunistă a tineretului, pentru că nu poți forma caracterul elevilor decît dacă te adresezi direct, prin opere artistice vibrante, exprimînd ideile revoluționare ale marxism-leninismului. În legătură cu programa, am impresia că pentru tradițiile realismului socialist, la clasa a X-a, mai trebuie prevăzuți și alți scriitori, nu numai Al. Sahia și A. Toma, și eventual unele reviste.

— Mai greu le vine probabil cadrelor didactice tinere să se descurce în toate problemele astea atît de complicate.

— Nu avem, pusă în acord cu dezvoltarea metodei realismului socialist, o metodică a predării literaturii romîne. Cea din 1950, apărută la Cartea Rusă, e perimată.

— Fiindcă în relatările noastre anterioare au mai fost tovarăși care s-au referit la chestiunile din metodica predării literaturii romîne în școlile medii, ce ne-ați putea spune în plus ?

— Esențial în studiul literaturii este contactul direct cu opera. Dacă elevul n-a citit cartea, e zadarnic să memoreze caracterizările date de-a gata de pofesor. Totul este calitatea citirii și analizei literare. Analiza simultană a conținutului de idei și sentimente și a expresiei artistice ni se pare metoda cea mai indicată. Să nu rupem ceea ce e organic legat. După analiza unei opere literare ne ridicăm la sinteză, fixînd ceea ce este caracteristic pentru scriitor. O poezie lirică, de exemplu Seara pe deal, poate fi analizată într-o singură oră, relevîndu-se și emoția artistică și expresia și ceea ce e particular eminescian, împletirea sentimentului dragostei cu cel al naturii. Imaginile, factura versurilor, ritmul, toate sînt subordonate acestei unice trăsături. La o operă epică întinsă, urmărim de obicei nu ideea ci personajele, care-s de fapt expresia unor idei. De exemplu în Răscoala de Liviu Rebreanu, pornind de la lectura de acasă a elevilor, de la analiza unor fragmente semnificative, de exemplu cele ce înfățișează pregătirea răscoalei, urmărim cum crește ura țăranilor. Ritmul devine tot mai subordonat conținutului narațiunii, dînd impresia că se adună o energie care e pe cale să explodeze. După analiza faptelor, a momentelor răscoalei, trecem la caracterizarea operei scriitorului Liviu Rebreanu. El descrie masa țărănească în mișcare. Mulțimea acționează ca un tot...

— Dar sînt lecții care prin conținutul lor nu pot fi tratate astfel.

— Știu la ce vă referiți. E vorba despre lecțiile în care e caracterizată o operă sau o temă. Pentru a fi urmărite cu interes, ele trebuiesc ilustrate cu citate expresive, „colorate" din operele pe care profesorul le amîntește. De ex., într-o oră e prevăzută tema : Viața de provincie în opera lui Sadoveanu. Atmosfera apăsătoare a vieții provinciale în regimul burghezo-moșieresc e privită de Sadoveanu cu ironie și compătimire. Prin lectura unor citate din povestirile O zi ca altele, Locul unde nu s-a întîmplat nimic, acest lucru poate fi ușor ilustrat.

— Am ajuns de fapt la un punct nevralgic al predării literaturii romîne în școli. Pentru ca metoda indicată de dvs. să aibă succes, se presupune că elevii au citit dinainte cărțile respective.

— Aveți dreptate. Problema lecturii în afară de clasă e foarte importantă. Totul e să asigurăm cunoașterea la timp de către elevi a operelor ce vor fi necesare pentru studiul scriitorilor cuprinși în programă. La clasa a XI-a sînt recomandate pentru lectură opere întinse : trilogia Frații Jderi, Răscoala, Întunecare. Suflete tari, Ultima noapte de dragoste. Elevii trebuiesc anunțați despre acest lucru din vreme, încă înainte de sfîrșitul anului școlar al clasei a X-a. În vacanța de vară ei pot efectua lecturile acestea, fără a se îngrămădi cu ele în timpul anului școlar.

— Ce greutăți întîmpină mai des elevii în efectuarea lecturilor în afară de clasă, prevăzute în programă ?

— Nu se găsesc întotdeauna volumele căutate. Eminescu se mai găsește. Arghezi însă nu poate fi decît cu greu aflat. În Editura tineretului a apărut la „Cele mai frumoase poezii" o mică culegere, dar s-a epuizat repede. Nu-i poți pretinde unui elev să-și procure volumul mare, ediție de lux, apărut anul acesta la E.S.P.L.A., care costă 45 de lei, mi se pare. De ce nu se publică în Biblioteca pentru toți un volum Arghezi. Am vrea de asemenea mai multe exemplare din poeziile lui Mihai Beniuc, ale Mariei Banuș, ale lui Eugen Jebeleanu etc., selecționate sever, anume pentru a fi studiate în școală.

— Ce forme mai îmbracă literatura romînă în preocupările elevilor dvs. ?

— Avem prevăzută o revistă literară și științifică : Aurel Vlaicu. În curînd vom avea un proces literar pe tema romanului Cuscrii de Al. Ivan Ghilia. Pentru trimestrele viitoare mai avem programate unele întîlniri cu scriitorii, simpozioane literare...

Considerăm relatările tovarășului profesor Gh. Ursu extrem de fructuoase în dezbaterea inițiată de către revista Luceafărul, privind problemele predării literaturii romîne în școlile medii. Așteptăm ca și alți tovarăși, îndeosebi de la școlile medii din provincie, să-și spună cuvîntul.

Reporter

TUDOR ARGHEZI: 1907

Tema răscoalelor țărănești din 1907 n-a lăsat să lincezească nici o pană de seamă din cîte au cunoscut literele noastre în ultimii 50 de ani. Scriind acel răsunător pamflet, ce i-a adus atîtea ovații, dar și atîtea dușmănii, Caragiale se iscălea, primul, într-o adevărată carte de aur, pe filele căreia aveau să se înșiruie încă multe nume ilustre. Alături de cele mai proaspăt așternute, îl descoperim și pe al maestrului Tudor Arghezi, autorul poemelor inmănunchiate în volumul 1907.

O anume revoltă a vegheat și la plăsmuirea Florilor de mucigai *și a multor* Cuvinte potrivite. *Poezia lui Arghezi, prin definiție majoră, năzuia după orizonturi mai largi, căuta perspectiva, pe care opacitatea burgheză n-o lăsa prea ușor să străbată. După o lungă și strălucită experiență poetică, autorul* Psalmilor, *contemporan cu revoluția socialistă, martor atent al preschimbărilor adînci petrecute în viața omului de la noi, — a izbutit să-și limpezească viziunea, s-o înnoiască, să afle în sfîrșit rezolvarea vechilor sale proteste. Cu volumele apărute în ultimii ani,* Cîntare omului, 1907, Stihuri pestrițe, *Tudor Arghezi devine pe de-antregul un mare poet al timpului nostru.*

Poemele adunate sub titlul 1907 *alcătuiesc o suită de planșe realiste, executate în spiritul satiric al vechii portretistici argheziene. Pasta groasă, culoarea puternică, uneori stridentă, contribuie la realizarea unor figuri grotești, amintind fantezia halucinantă a pictorului Goya. Boierimea parazitară și tiranică, de viță veche sau abia „ciocoită", plină de „țîfnă și bîzdiguri", alimentează uriașe sarcasme, ce se dezlănțuie fără contenire. Vechile* Blesteme, *oarecum indescifrabile, cad acum ropotitoare asupra unei ținte precise :* „— Nu vă lăsați ! Mîncați-l de viu, să-l arză focul, / Că spurcă unde șade, nemernicul și locul. / Smunciți-vă din funii, pe el, lovi-l-ar boala / Măcar un stîrv ca ăsta să ne fi dat răscoala". (Coconu Alecu). *Caracterizarea apelează la un bogat arsenal de imprecații, menite să sugereze profilul scîrnavului personaj, care, politician veros* (Coconu Alecu) *sau lichea patentată* (E adevărat), *filfizon ridicol* (Vacile) *sau fătălău cu pușca la oblînc* (Duduia) *este prada aceleiași spaime neputincioase. Caricaturi de paianjeni hrăpăreți, ființe elementare, conduse doar de instinctul chivernisellii și al poftelor trupului, boierii lui Arghezi își anunță, prin chiar existența lor, un amurg irevocabil. De aceea, sentimentul răscoalei — pentru că în ciclul* 1907 *răzvrătirea constituie nota dominantă — se degajă în permanență, din orice stih, din orice imagine. Observînd slăbiciunea claselor stăpînitoare, a prefecților care cer în pripă demisia* (Raport de prefect); *a miniștrilor intrați în panică* (Telegramă cifrată); *poetul a putut evidenția și mai mult ridicarea impetuoasă a mulțimii. Pagini zguduitoare descriu suferințele sărăcilor flămînziți și cămărăriți de boieri, suferințe de apocalips ce fac să clocotească sufletul de ură neagră, înveninată. Duritatea și incandescența verbului arghezian din* Flori de mucigai *și-a sporit puterile și luminile în poezii ca* Duduia, Cauza cauzelor, Răzvrătitul, Vacile *ș.a., unde nemernicia ciocoiască e avertizată de toate cîte aveau să i se întîmple, Sătul de povara dăjdiilor, de foamete și răbdare, țăranul ascultă în sfîrșit de îndemnul inimii sale, care este și al poetului :* „Nu căuta dreptatea domnească, frățioare, / Ia pe ciocoi ca hreanul și dă-l pe răzătoare !" (Pe răzătoare) *sau :* „Vezi, dacă ceri tot mila tuturor ? / Dumitre, pune mina pe topor !" *Contopit cu surghiunurile și umilințele truditorilor satului, Arghezi apare în* 1907 *ca un sfetnic înțelept, care îndeamnă bătrînește, dar hotărît, la fapta răscoalei :* „Ai dus-o -ntr-o scrîșnire tăcută, însă are / O margine rostită răbdarea orișicare / la furca, taică, -n mînă și-ascute-i bine dinții / și apără-ți odrasla, răzbună-ți și părinții". (Răzvrătitul).

Și conacele boierești încep să ardă, arendașii să fugă și să se jeluiască marelui pajiștea de la București. „Rapoartele de prefecți" și „telegramele cifrate" *se încrucișează pe sîrmele telegrafului ca să grăbească uciderea miilor de amărîți. Poetul, care blestemase urgia ciocoiască în cel mai autentic limbaj popular, imită acum, evident, cu intenții satirice, stilul sec al ordinelor ministeriale :* „Sînt informat că indivizi suspecți / Colindă țara-n lung și-n lat"... „Rog repede trimiteți comisari / Prin tîrguri și oboare și-arestați"; (Telegramă cifrată);

Răscoala îi transformă pe oameni în eroi sau în păpuși ridicole, dînd în vileag virtuți sau păcate, în raport de pozițiile și atitudinile lor sociale. Deși gloanțele curg șuium, — poporul își păstrează demnitatea și încrederea în biruință. Pătru al Catrincii, haiducul din poemul cu același nume, nu se teme de nimic, nici chiar de moarte. Spaimele și nădușelile i-au cuprins pe adevărații nelegiuiți, care se fisticesc în ordine și în condamnări demente (Cuconu Alecu, Ordin de la Interne), *nu pe el, bărbatul neîncovoiat, răsărit parcă din țărîna virtoasă a pămîntului.*

De obicei sarcastică și acidă, portretistica lui Arghezi își îndulcește culorile și liniile cînd are ca obiect omul simplu. Crisparea acestuia e aureolată de idei și simțiri înalte, de năzuințe ce adună lumini fosforescente în penelul vrăjit al artistului. Vehemența Blestemelor *s-a unit în poemele închinate viforosului an* 1907 *cu cîntecul revoltei deschise. Răscoala a lăsat în urmă mii de morți și de schingiuiți, dar a deschis o perspectivă necunoscută pînă aici lui Tudor Arghezi. Caracterul nou, revoluționar, al poeziei sale, izbucnește în tot locul, încheigîndu-se definitiv în Epilog, ca o profesie de credință, ce despică adînc viitorul :* „Așa pe neștiute, pe la un miez de noapte / Răspunde din bordeie alt nouă sute șapte, / Mai chibzuit, mai crîncen, nu lînced ca o turmă, / Să nu cumva să fie, vedeți, și cel din urmă. / Că poate și armata în slujbă la ciocoi / trezită la dreptate să fie-atunci cu noi."

Al. Săndulescu

Concursul „Iubiți cartea"

In acest an în Editura Tineretului au apărut :

307 titluri

dintre care :

148 titluri literatură pentru tineret

81 titluri literatură pentru copii

78 titluri literatură în limbile minorităților naționale

însumînd un total de 4.692.156 exemplare

dintre care :

2.890.037 exemplare literatură pentru tineret

1.597.592 exemplare literatură pentru copii

204.527 exemplare literatură în limbile minorităților naționale

DESPRE OȚEL

DAN DEȘLIU

Maistrului oțelar Matei Stubnia

Bubuie sub fereastră tobele primăverii
ca o cădere de ape...
Larma asta o fac, evident, pionierii,
fiindcă-i foarte aproape
luna lui Mai,
și-au început să înflorească merii,
și eu, imitator, mă apucai
să scriu un poem...
Nu-i nimic: nu mă tem,
nu mă sperii!
Mai tare să tune
trompetele și tobele lor!
Acest salut volos din viitor
se potrivește de minune,
ca preludiu sonor,
la cele cîteva lucruri pe care vi le voi spune...
La drept vorbind — nici nu sînt cîteva:
e unul singur —
deci, despre el!
Ascultați un cîntec despre oțel.
Despre nimic altceva.

I

Bună dimineața, dragostea mea,
frumoasa mea cu o mie de fețe,
mereu la fel și altfel, ca și cum ai avea
o piatră vrăjită, poate o stea
de tinerețe fără bătrînețe!
Zînă de fum și jăratic,
mamă a flăcărilor nemuritoare,
în văl de abur alb ca o floare
de vișin sălbatic...
Ochii tăi scînteiază ciudat
sub cerul primăvăratic,
peste dealuri și peste
amintiri și crîmpeie subțiri de poveste
cîte în mine s-au încrustat...
Am lăsat aici altcîndva,
într-o toamnă tîrzie,
lîngă inima ta,
un fel de zare de poezie,
cîteva șoapte
șovăitoare,
ca niște facle în noapte...
Poate ceva din ele să mai fie
pe la furnale, pe la cuptoare,
sau în razele care
împrăștie ceața...
Soare de noapte, bună dimineața!

II

Am venit să privesc înc-odată,
printr-un ochean de azur
vrăjitor,
curcubeiele din cuptor,
flameta-n flăcări, încă neînchegată,
cu jerbe de sori și de stele-împrejur.

Ce-i aici?
Ce-ați făcut?
Unde-ați pus
vagonetele, boltile, hala?
Ulte, nu-s!
Totu-i sucit, răvășit, alandala,
și-un zangăt de ciocane îmi bubuie-n urechi...
Ce uriaș a trecut pe-aici
și-a strîns cuptoarele vechi,
cum stringi seara din pajiște
licurici,
și-a plecat lăsînd locul vraiște?
Ce expediție spre centrul pămîntului
a săpat prin argile și stînci,
aceste tranșeie adînci
cît scorbura vîntului?
Ce-o fi cu atîtea schimbări și minuni
la oțelărie,
în cîteva luni
de cînd nu ne-am văzut?
Cine știe!
Pe semne, cineva a crescut
ca-n basme de repede,
și nu-l mai încape tavanul de fier
și-i faceți altul, mai lîngă cer,
lîngă norii mai albi ca o fugă de lebede...
Spune-mi, tovarășe inginer,
nu-i așa
că flautul ăsta uluitor
de metal,
e în fond altceva
decît un simplu coș de cuptor?
Eu cred că de-aici în curînd veți lansa
un cîntec gigantic în spațiul astral!

— Uite ce este, — rosti cineva
cu un zîmbet ușor indiscret,
tovarășul e un fel de inventator,
un poet...
Are adesea viziuni bizare:
flăcările îi par niște cozi de păun.
oamenii — semne de exclamare,
furnalul — o imensă țigare...
Altfel, e băiat bun,
scrie și la ziare...
Mergeți cu dînsul pe șantier,
arătați-i construcția, dați-i
cuvenitele explicații
pentru fiecare mister...
Și nu vă mirați
dacă-l veți auzi discutînd
cu flăcările, cu aburii, din cînd în cînd
tovarășe inginer!

III

Încotro coborîm,
buna mea gazdă?
Adîncul acestui tărîm,
sfredelit și săpat
de cîrtițe de fier în lung și n lat
n-are miros de brazdă...
Scînteiază electrice stele
peste pădurea de schele
de strajă,
și betonul adoarme alene
în albe cofraje,
și-un vuiet răsună sub tălpile mele,
parc-ar face acolo castele
de vraje,
meșterii lumii subpămîntene...
De ce surîzi indulgent,
bunul meu cicerone?
— Cum să vă spun? E pur și simplu un
postament
pentru cuptorul de-o sută de tone...
Săpăturile au pornit
astă iarnă, la prima zăpadă,
pe un crivăț cumplit.
Aici erau toate claie peste grămadă:
vetrele clocoteau înainte,
acoperișul cel nou
creștea arcadă cu arcadă
peste vechiul platou,
topitorii luptau cu oțelul fierbinte,
și-ntr-un chiot înalt
de scripeți și motoare vuitoare,
pleca la asalt
brigada de escavatoare...
Atunci, sub hala veche s-au dat
cîteva lupte de neuitat!
Priviți această fîșie de stîncă
adîncă și dură
peste măsură:
veghea, ca un scut mohorît,
împărăția încremenită...
Sub tîrnăcop, n-a clintit nici atît'
N-am convins-o decît
cu dinamită!
Vedeți,
ici colo în sumbri pereți
de fut și de piatră,
cîte-un drug ruginit, răsucit,
ca un șarpe strivit în granit,
cîte-o gură de vatră
pe unde paianjeni subțiri se strecoară
tiptil în trecut?
Pe-aici săpătorii au străbătut
treptele Reșiței de-odinioară:
cuptoare apuse, minuscuii vulcani
încremeniți pentru eternitate,
ateliere străvechi, îngropate
sub lava uitării — precum o cetate
de-acum șapte sute de ani...

IV

Bagă de seamă, inginerule,
bagă de seamă,
se pare
că-ncepi să spui lucruri bizare,
și tare mi-e teamă
să nu-mi tulburi confrații!
Am să-ți dau, încă din urmare,
cîteva explicații
elementare...
Aici, în Reșița veche,
s-a petrecut altcîndva
o crimă fără pereche;
vreme de două veacuri aproape,
aici a fost asasinat cineva
pe care zadarnic s-au căznit să-l îngroape....
Ce vezi acolo, unde lucesc
palide pete de-aramă?
Nu-i o pîrghie ruptă, bagă de seamă
călăuzule, bagă bine de seamă,
e un braț omenesc...
Vălmășagul de țevi și de fire
roase de vreme, sfărîmicioase
ca putregaiul de oase,
nu-i o veche instalație de răcire
cum s-ar părea!
Apleacă-te și uită-te bine:
sînt artere și vine...
Aici a fost asasinat cineva!
De unde această culoare ciudată
a pietrelor, a lutului,
ca o pecete domnească — pe toată
țara trecutului?
Nu-mi vorbi de oxizi, de acizi,
basme savante știu și eu, destule!
Încearcă mai degrabă să deschizi
o fereastră în inima ta,
spre adevărul de dincolo de formule...
Aici a fost asasinat cineva!
Un munte în lanțuri, o făptură enormă,
două veacuri aproape,
a fierț în cuptoare,
a zbucnit pe supape,
a dat ființă și formă
lutului, pietrelor, focului,
s-a risipit în stropi de metal arzător
prin partea locului
și mult mai departe,
ca degetar sau vapor,
zi după zi tîrît la moarte,
parte cu parte,
și nemuritor!
O, buna mea gazdă,
acestea nu sînt
fragmente din arhaicele hale!
Aici, sub pămînt,
sînt rănile și lanțurile sale,
e sîngele care s-a scurs
aproape
două sute de ani — dacă nu mă înșel,
din acel uriaș de oțel
pe care nimeni nu putea să-l îngroape!

V

Ce bine-i la voi, la cuptoare,
după frigul din țara de jos!
Cum scapără puiul de soare!
Ce luminos
e chipul tău, sărutat de scîntei,
tată al flăcărilor nemuritoare,
frate Matei!
Poate ar trebui să te privesc
prin ocheanul acela albastru,

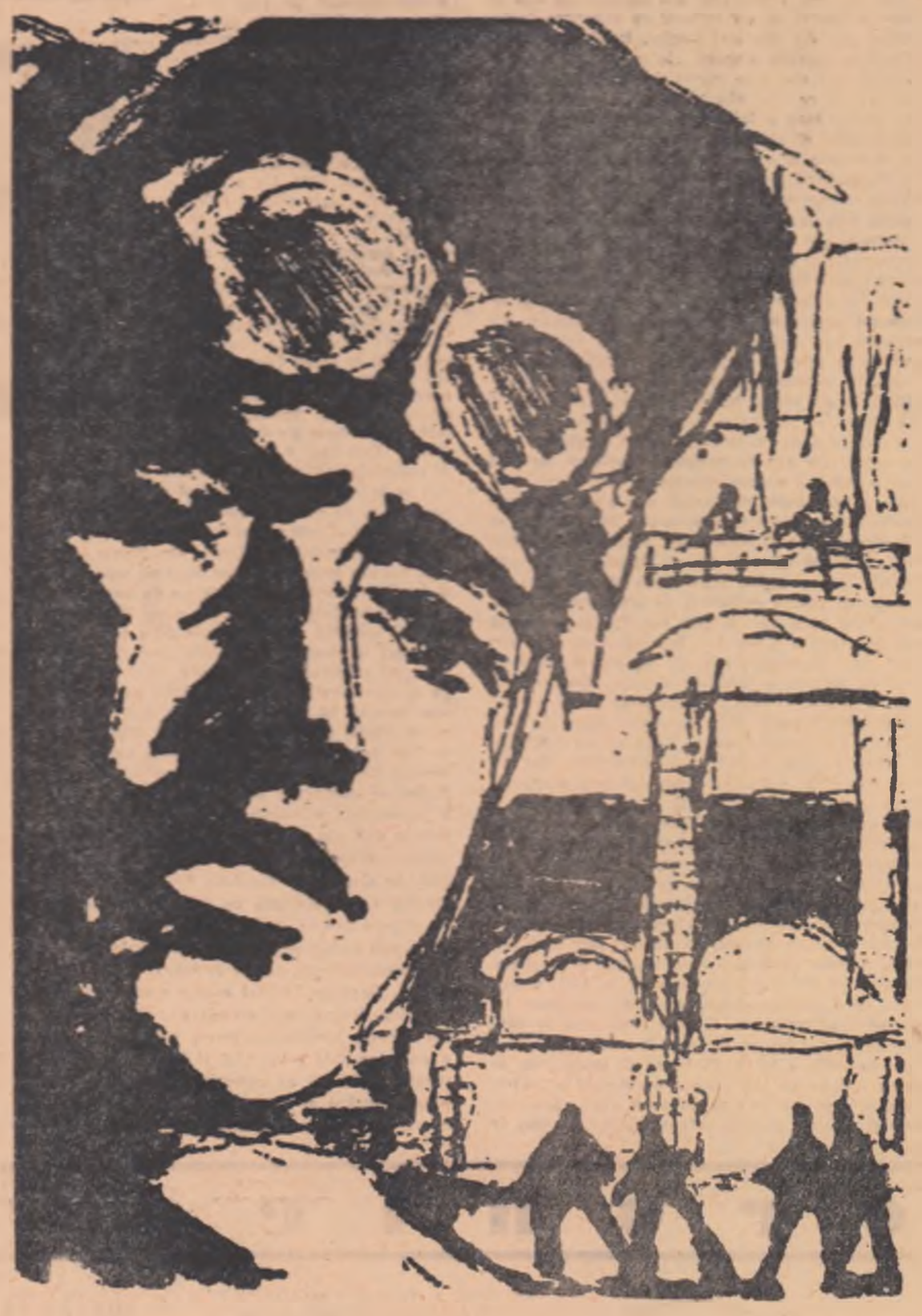

Desen de IULIAN OLARIU

să-mi feresc de atîta pojar
ochii mei obosiți,
obișnuiți
cu veșnicul astru de buzunar...
Ești aici, pe platou,
de cînd lumea și Reșița — sau mai de demult,
lîngă vechile vetre,
lîngă cuptorul cel nou,
pe care tocmai l-ascult
că începe să-nghine
în vuietul vîntului de miazănoapte,
primele șoapte
despre tine, bătrîne!
Masiv ca un urs într-un codru de blană,
sprinten ca o limbă de foc
argintie,
nu m-aș mira de loc
dacă-ntr-o seară tîrzie,
văzînd că șarja nu vine pe vrană
cum se cade să vie,
ai lua cuptorul la subțioară
și te-ai duce cu el
la stele, afară,
să vezi ce iazmă, ce fiară
tulbură mierea stupilor tăi de oțel...

VI

Cine umblă prin hală bombănind,
blestemînd,
și mormăie și se tînguie ca o babă
și e deșirată și slabă,
dar în primul și în primul rînd
face treabă?
Așa ceva — ar fi o macara!
Pentru degrabă și pentru alene,
pentru cumpăniri și opriri și rotiri împrejur
și felurite apucături,
are o mie și una de nervuri
de antene,
de goange secrete,
în creierul — mare cît un perete...
Asemenea matahală isteață
se aduce la viață
pe îndelete,
cu anume tipic,
de la creștet la degetul mic...
Vezi bine,
nu-i treabă s-o facă oricine!
Trebuie să sosească
niscaiva meșteri mari
din tărîmuri streine,
cu cheia tainelor în buzunar,
s-o mîgălească,
să-i potrivească
fiecare oscior argintiu,
că doar ei au făcut-o și-i știu
rînduiala nemțească...
Vor veni — mai tîrziu.

Așa dar — în zadar am dat zor...
Degeaba, marșul cel repede,
lupta cu timpul nepăsător!
In zadar se va zbate să zboare
pasărea focului, cu un ceas mai devreme
sub incandescentele bolți de cuptoare,
cu aripi de flăcări, mai frumos rotitoare
decît în poeme!
O mie de brațe voinice
s-ar trudi în zadar
să clinteacă măcar
imensele cupe de foc!...
Atunci vine unul și zice:
— Faceți-mi loc!

E unul, așa: mărunțel, subțirel,
să-l vezi — nu dai multe parale pe el...
E maistru montor,
toată Reșița-l știe;
are un abur de poezie
în ochii de viezure visător,
ochii lui, de cobalt,
cum e văzduhul înalt...
Lumea nu-l prea iubește:
— Cusurgiu! Gură rea!
Critică, bombăne, bodogănește,
se zbuciumă veșnic de parcă ar vrea
tot altfel, altcumva...
Are-n frunte vreo stea,
doamne-ferește?

Vine el, cum vă spui,
omul ăsta, cam șui, cam tehui,
stă o zi și o noapte și încă o zi
printre cele o mie și una
de minunății argintii,
posac, posomorît ca totdeauna,
cufundat în tăcere
ca-ntr-o fîntînă fără ecouri,
ca-ntr-un cer fără nouri,
ca-ntr-o iubire fără mîngîiere...
Tîrziu — își aprinde-o țigare,
și zîmbește și tace...
Și p-ormă zice: — Se face!
Nu-i lucru mare.

— Și totuși — acolo sînt o mie de fire
ca o mie de drumuri,
la fel
și altfel...
S-ar putea să te pierzi, fără știre,
pe-o cărare subțire,
în munțele de oțel...
Tărîmul acesta ciudat,
nestrăbătut, neumblat,
ascunde o taină la fiece pas...
Lasă-l în plata domnului
și du-te
pe făgașuri demult cunoscute,
cu zări familiare și umbră de popas...
Nu-ți ajunge de cînd pribegești
prin păduri de releuri,
pe poteci de aramă?
Minunile-s doar în povești...
N-ai s-ajungi nicăieri,
bagă de seamă!...

...O clipă, tovarășe inginer!
N-aud eu bine,
ori vine
un vuiet de rugină din Reșița de ieri?
— E o discuție la oțelărie:
aceleași veșnice
probleme tehnice...
Sau, cine știe,
vreun meșter montor
stă de vorbă cu sine,
la ora aceasta, destul de tîrzie.
— Atunci — oprește-te din zbor!
E o problemă de poezie:
mă privește — direct — și pe mine!

Hei, tu, de colo, care vrei să ne sperii,
poftim la luptă, fără sfială!
...Ecoul se pierde
în zaristea serii,
și zboară puzderii
de stele, prin hală...
Știu că degeaba îl chem la încaier:
de-apururi tăcut — îmi răspunde
de pretutindeni și de niciunde,
din tomuri savante,
din cifre,
din aer...
Nu-i nimic, nu mă tem!
N-o să dăm înapoi!
Le vom face pe toate
cu mîinile noastre:
aceste păsări măiastre,
nemaivăzute la noi,
această macara,
acest poem,
acel
uriaș de oțel,
pe care nimic nu-l abate!
Cu mîinile noastre,
din mers, vom schimba
uzine și oameni și astre!
Nu-i vreme să stăm să visăm
ce-o să fie
odată și-odată...,
Iată,
acum și aci,
noua oțelărie,
noile poezii
despre metale și priviri albastre...
Nu intră-n vechile tale tipare?
Nu-ți place?
Ei, și?
Uite — se face,
nu-i lucru mare!

. . . . . .

Ploua, fără grabă...
Flacăra la furnale ardea
cu zbatere slabă,
ca o ultimă stea...
El a intrat,
mărunt, îndesat,
în odaia de nea,
și-a vorbit liniștit:
— Cu macaraua, am isprăvit...
Altceva?

VII

Bună dimineața, uriașule,
bună dimineața!
Am venit să privesc cum răsare
din ceață,
semeața ta frunte,
aurora de fum și văpăi,
soare de noapte peste dealuri și văi,
peste creste cărunte!
Din zare aud răsunînd,
ca oceanul de lavă
în munte,
vocea ta gravă,
între cer și pămînt...
Văd arcuindu-se peste cuptoare,
sub flăcările zbuciumate-n vînt,
platoșa noastră, scînteietoare!
Unde sînt
cei ce-au vrut să te spulbere,
să te-ngroape,
aproape
două sute de ani, dacă nu mă înșel
Sînt rugină și pulbere!

Drum bun, uriașule de oțel!

Tu, dragostea mea, cu o mie de
voi, tovarășii mei, ingineri, topitor
nu uitați
în călătoria spre zare,
spre singura stea
nemuritoare,
să luați
de-acolo, de jos, din trecut,
unul din vechile noastre cuptoare:
o movilă de piatră și lut,
un colț de mormînt
al topitorului necunoscut...
Să meargă cu noi,
pretutindeni,
mereu,
această pecete de sînge,
nu ca o simplă piesă de muzeu
pe care o strînge
din pulberea timpului vreun arheolog
să fie steag — și vatră să ne fie
de luptă, de dragoste, de mînie,
focului veșnic — zălog!
Drum bun, uriașule,
pe-ntregul pămînt
al patriei mele!
Aprinde o mie și una de stele
fără de moarte,
ca tot atîtea steaguri în vînt,
să lumineze mereu mai departe
peste dealuri și creste
și peste
obositele inimi,
istovitele pleoape...

Unde sînt
cei ce-au vrut să te spulbere,
să te-ngroape,
aproape
două sute de ani, dacă nu mă înșel?
Sînt rugină și pulbere!

Drum bun, uriașule de oțel.

aprilie-decembrie 1958

mențiuni critice

itorul, în curent cu publicistica și cu litera-
ura, de netă inspirație socială a lui Ion Pas,
e va împăca greu, poate, văzind un titlu ca
cela, al foiletonului nostru de astăzi. El va
une în cumpănă cele ce știe despre filele de
ronică sau despre nuvelele și romanele, pe
n Pas le-a tipărit, începînd cu schițele Din
celor obidiți ale debutului din 1912 și sfîrșind
sivele două tomuri ale ciclului Lanțuri din
i nu este exclus ca la capătul acestui examen,
erirea lui să stăruie.

zbatere, de aceea, se impune, cu atit mai mult
la prima vedere, dreptatea, hotărît, e de par-
Literatura antimonarhică e, prin definiție,
ară. Mai violentă sau mai amabilă, folosind
e de foc ale șarjei satirice sau simpla adiere
ă a ironiei, pecetea infamantă sau bobîrnacul
de cuvinte — multiple au fost nuanțele în
riitori de diversitatea și de talentul unor Has-
acedonski, George Panu, Vlahuță, N. D. Cocea
au împletit cu abilitate și artă, verbul dur
ctil al pamfletului lor. Exemplele sînt la în-
oricui va fi răsfoit excelenta antologie Din
ra antimonarhică, pe care ESPLA a editat-o,
de copiosul studiu introductiv al regretatu-
demician Barbu Lăzăreanu, încă de acum zece
se oprește, cum spune o notă din prefața
lipsă de texte reprezentative în preaj-
nirei lui Carol II" și adaugă: „Absența a-
se datorește îngrădirii și apoi suprimării li-
cuvîntului în cadrul măsurilor dictatoriale
e fostul rege împotriva ultimelor vestigii ale
ației etc." Lacună ce, fie zis în treacăt, fu îm-
în ultimii cincisprezece ani, dacă ne gîndim
ierile lui I. Ludo, Petru Dumitru, Zaharia
care, în cărți anume sau în ample capitole
nanele lor, au stigmatizat atitea din ororile
ci regale. Aceasta pe de o parte.

e altă parte: nimic din scrisul lui Ion Pas,
sau literar, nu trădează pe cronicarul sau
ierul febril, care s-ar lăsa dominat de im-
și reacțiuni instantanee. Ion Pas e un re-
atent la spectacolul vieții, domestice sau in-
nale, ale cărui stridențe le recepe cu stric-
le comentează cu luciditate și pondere, chiar
avea toate motivele să se revolte. De aici,
atitudinii sale, ce se transmite și scrisului,
oat de justețâ mai mult decît de podoabe,
eabătut, convingător. E un stil, aș zice, sten-
prin caracterul lui nud, cu deosebire, desigur,
și l-a făurit în lectura codului civil cum o-
să o facă celebrul autor al lui Lucien Leuwen.
ea ce mi s-a părut cu osebire propriu și în

lectura celor patru volume ale memoriilor sale, intitulate Zilele vieții tale, cînd îmi îngăduisem să notez, ca pe o temă demnă de dezvoltat, întrebarea: „Ce ar fi zis Stendhal, și el autor de memorii, despre paginile acestea, pe cît de simple, pe atît de pline de substanță?" Atitudinea aceasta, rezervată însă nu mai puțin fermă, cronicarul și comentatorul Ion Pas a păstrat-o de-a lungul întregii sale activități publicistice și ea poate fi ilustrată nu numai în opoziție cu comentariile intens lirice și variat pamfletare, inspirate din aceeași actualitate contemporană, ale lui Geo Bogza, despre care scriam deunăzi, dar și cu propriile ei aplicații. Ziaristul Ion Pas a fost unul din martorii cei mai integri ai epocei, ce s-a încheiat cu doborîrea fascismului, una din cele mai tragice, trăită, cum însuși și atît de sugestiv o spune, „în provizorat, în incertitudine sau mai bine zis în certitudinea altor catastrofe, de cu totul alte proporții", și cînd la capătul acestui lung și întunecat tunel al istoriei, închină victoriei și păcii atît de mult rîvnite, un gînd de reculegere, el o face cu calmul, cu seninătatea și cu răspunderea pe care singură o naltă și pură conștiință le impune. „Să nu uităm, să nu iertăm" — repetă d-sa în ultima pagină, datată 7 mai 1945, a volumului său „Noi, în furtună", („să nu uităm agresiunea..."; „să nu iertăm fascismul..."; „să nu uităm suferințele milioanelor și milioanelor de oameni..."), pe care o încheie cu această nobilă și luminoasă profesiune de credință: „Să ridicăm din scrumul lor, orașele. Să înălțăm din suferința și mizeria în care au fost cufundate, toate așezările lumii. Să repunem șantierele în funcția lor de instrumente ale muncii închinată bunei stări colective. Să facem din dreptatea socială realitatea care să dea tuturor pîinea și fericirea. Astfel de gînduri, atît de sobru, dar atît de categoric exprimate, nu lasă nici o îndoială asupra structurii și orientării spirituale a scriitorului și alungă, s-ar zice, orice surpriză. Critica politică și socială a lui Ion Pas se dovedește pe cît de hotărîtă tot pe atîta și de obiectivă. Și totuși, ca o dovadă că tainele creației sînt înfinite, să ne oprim, între altele și pentru că ne apropie de miezul dezbaterii, de următoarele rînduri din Zilele vieții tale, în care Ion Pas consemnează moartea regelui Carol I: „Bătrînul moare la sfîrșitul lunii septembrie. Are 75 de ani. A venit în țară cu aproape o jumătate de veac. Oamenii politici îi aminteau, cînd se supărau pe el, că a venit cu pantalonii rupți. Prin testament spune că l-au călăuzit două devize, una: „Totul pentru țeară, nimic pentru mine", alta: „Nihil sine deo". Dar tot prin testament anunță că averea pe care a strîns-o e de optzeci de milioane. O împarte nepoților și strănepoților; lasă o bună parte văduvii lui; lasă ca pomană pentru săracii din cîteva orașe: celor din București, cincizeci de mii de lei, celor din alte locuri, între cinci și douăzeci de mii. Nepotului, care va moșteni și țara, îi pune în vedere să fie econom. Nepoatei, pe care n-a putut-o suferi, îi trimite prin testament ultima dojană: să nu mai facă lux" (II, 163). Sîntem, de bună seamă, departe de pugilatul rechizitorial din Omul periculos, de la 1887, pentru care, ca și pentru celelalte piese ale susținutei lui campanii antimonarhice, George Panu avea să pătimească fie exil fie procese, sau de mai recenta Ploșnița din 1912, a lui N. D. Cocea și, totuși, cine ar putea tăgădui că sub platoșa nevinovată a portretului de mai sus nu s-au strecurat cîteva bine dozate și caustice picături antimonarhice? In timp ce Lanțuri e, oricît de paradoxal ar părea, un veritabil roman antimonarhic.

Oricît de paradoxal — și lucrul se cere explicat. E drept, de pildă, că Lanțuri e un roman de mari proporții, încăpător și de o solidă construcție, în care Ion Pas a concentrat mai bine de trei decenii din istoria modernă a Rominiei, aceea care se întinde între 1866, anul inscăunării nouei dinastii a Hohenzolernilor și anul 1898, zece ani după răscoalele țăranilor din 1888, rămînind ca restul epocii să fie înfățișat în tomurile ciclului Descătușare, anunțat la finele celui de al doilea volum din Lanțuri și care va merge de bună seamă din pragul veacului al XX-lea pînă în ziua definitivei „descătușări" de la 23 August 1944. Un atît de mare spațiu epic singur Petru Dumitriu a mai încercat în a sa Cronică de familie, cu cele cîteva generații de Cozieni, ale căror destine le-a împletit cu evenimente și reflexe politico-sociale din istoria ultimului secol al Rominiei. Insă Ion Pas mulează întreaga acțiune a romanului pe însuși tiparul istoriei noastre moderne, și dacă această acțiune începe odată cu intrarea noului Domnitor în țară, lucrul nu e de fel întîmplător. Cum nu e întîmplător nici primul episod al romanului (Vine omul Visteriei și vine cîrmaciu nou se intitulează primul capitol al primei cărți) și care e atît de simbolic pentru întreaga desfășurare a romanului. Cortina se ridică peste una din scenele tipice, de excesivă fiscalitate, din istoria moravurilor noastre feudale, ce aduc după ele numai lacrimi și izbeliște. Executați cu asprime de omul Visteriei pentru impozitele ce datorează arendașului Aristică, viitorul ministru liberal înainte de a trece la conservatori și unul din izbutitele „bronzuri" din roman, ale politicianismului nostru, țăranii din Talanga se răzvrătesc, dezmoadă în bătăi pe perceptor și cînd armata își face apariția, cei mai dirji dintre ei, în frunte cu Ghiță Brebu, altă izbutită creație în care Ion Pas a intuit și realizat trecerea de la iobagul țăran la proletariatul industrial, acel Ghiță Brebu, ce dimpreună cu Olcescu ajung să inițieze și să conducă primele cercuri socialiste, își iau lumea în cap, așa cum atît de dureros de plastic povestește Dinicu Golescu în memorabilele sale pagini. In drum spre Capitală, Ghiță Brebu și Niță Stanciu se încrucișează cu faetonul noului domnitor și cum caii se sperie, Ghiță Brebu se alege cu un șfichiu de bici pe obraz, pe care nu-l va uita atît de lesne și pe care, cu haz de necaz, îl află „bun de saftea". Dacă am insistat asupra acestei prime scene, cînd, desigur, nici scenele nici eroii nu lipsesc din această somptuoasă frescă politico-socială din a doua jumătate a veacului al XIX-lea, este pentru simplul motiv că ea reprezintă adevăratul arc de triumf, sumbru și cernit acesta, spre deosebire de cele oficiale, prin care intră, nu numai în istorie,

dar și în acțiunea romanului, echipajul domnesc. In fond, tot ceea ce urmează, atît la țară cît și la orașe: mizeria țăranului, alimentată de zvonuri și nădejdi, ce duc inții la cunoscuta mișcare a „petițiilor" din 1882 și apoi la răzmerița, atît de crunt reprimată, din 1888, sau, în pătura conducătoare: destrăbălarea politică a rotativei, culminînd cu afacerea Strusberg, a căilor ferate și cu carnavalesca manifestație antiguvernamentală, a opoziției unite, cînd cu vizita regelui la Iași, evenimente cărora Ion Pas, întemeiat pe o serioasă documentație, le acordă nu numai o amplă extensie dar și o foarte pitorească și intrutotul veridică reconstituire epică, totul, zic, nu este decît o continuă variațiune pe aceeași temă a episodului inițial. In lumina acestei axiome, totul se lămurește: și ascensiunea lui Neagu Cioară, acest emul al lui Dinu Păturică și al lui Tănase Scatiu, care din vătaf de echipă pe vremea exploatării Strusberg ajunge arendașul moșiei lui Aristică și din care Ion Pas a făcut una din figurile reprezentative ale arivismului sălbatec, ce nu putea sfîrși altminteri decît pedepsit pe măsura fărădelegilor lui, indiferent de titlul de „erou" cu care unii și alții din beneficiari gratifică pe acest bandit; și metamorfoza lui Mielu Bleandă, care din lacheu și vizitiu al Suțuleștilor și al lui Aristică, ajunge proprietarul hanului La mielul blînd și delatorul tălăngenilor, cu care dimpreună, fugise din sat, în 1866; și greva muncitorilor de la căile ferate, lichidată după cele mai clasice practici; și luptele parlamentare și demonstrația proprietarilor la Palat, cerșind despăgubiri pentru neomenia lor; și persecutarea intîilor înjghebări socialiste mergînd pînă la desființarea cluburilor de la sate etc., etc., toate aceste teme și episoade se însumează într-o unitate desăvîrșită, pe care o domină noua domnie și pe care o însuflețește darul portretistic și adînca cunoaștere psihologică a autorului. (A ilustra una sau alta din virtuțile acestea ale scriitorului ține cu adevărat de greutatea alegerii). De aceea nu miră de fel că, treptat-treptat, se aud tot mai multe glasuri de dezaprobare la adresa nouei dinastii. Chestiunea apanagiilor și domeniilor Coroanei nu lipsește din cronica evenimentelor sîngeroase din 1888 și, din acest punct de vedere, desigur că nu întîmplător a inserat Ion Pas în romanul său episodul de la Prundeni, locul de obîrșie al lui Ion Lungu, admirabilă figură de haiduc, și de adopțiune a lui Niță Stanciu, invalidul războiului de independență, unde a plantat unul din cele mai izbutite portrete ale romanului, pe administratorul domeniilor — Cristescu, colonelul pensionar, lup îmbrăcat în piele de oaie, dar cu năravurile intacte. Nu, hotărît, Coroana n-a fost străină de toată această falsificare a vieții publice a Rominiei moderne. „Ne-am ales un domnitor care să facă politica țării unde a venit, nu a aceleia de unde a plecat" rostește Kogălniceanu într-una din ședințele parlamentului, în 1869, în timpul absenței de trei luni, din țară, a domnitorului, și tot atunci, cînd e întrerupt și împiedicat să vorbească, adaugă: „...va auzi oricum țara — și eu, cu deosebire pentru ea vorbesc. Țara gîndește și vorbește, așa cum o taie capul, cum vede și cum simte, că treburile ei merg prost, că înoată în lipsuri, că mîndria ei e călcată: Ea are un domnitor cu numele, iar mișcările și faptele domnitorului sînt rînduite de la Berlin. Țara e a lui și, mai mult decît a lui, este a cancelarului (Bismark) și a domnului Strussberg" (I, 199). Iar în marea ședință parlamentară din 1882, în care se dezbătea chestiunea petițiilor (I, 410—418) și care s-ar cuveni în întregime citată, același Kogălniceanu și cu același fior sacru, cu care inițiase reformele domnitorului Cuza, n-avea cuvinte mai puțin aspre: „...Am făcut anul trecut încoronarea. Cununa de oțel cu pietre scumpe împodobește fruntea suveranilor noștri. Cununa de spini stringe și sîngerează fruntea poporului...". Și, mai departe, intrînd în miezul problemei și necruțînd pe marele vinovat: „...Intîi și mai întîi, temeiul mișcării care s-a iscat e nevoia de pămînt a țăranilor. Cer să le dăm pămînt...; statul a dăruit din nou un număr de moșii regelui. Dacă este darnic mereu cu maiestatea sa, dece este zgîrcit cu ei?" ș.a.m.d. Desigur, altfel va suna cintecul de lebădă al bătrînului om de stat cînd, la jubileul de 25 de ani ai Academiei, vorbește în fața suveranului. Dintr-un anume punct de vedere, nu e lipsită de tîlc și de umor următoarea însemnare din „memoriile martorului ocular", privind ședința parlamentului, în care se proclamă regatul: „C. A. Rosetti, biruit de emoțiune, și care a încăruntit în idei republicane... mulțumește Providenței că i-a permis să vadă încoronarea întregii sale vieți și a sforțărilor sale". Poate că cel mai în notă e tot Eminescu. Intr-unul din articolele sale, legat de mișcarea din 1882 și în legătură cu scoaterea la mezat a plugarilor, parțial înserat și în acest roman (I, 533—534, nota), el scrie: „Iată în adevăr încă o frunză de laur în coroana lui Carol-Ingăduitorul..." Pentru că, în visurile lui himerice, el ar fi dorit un Țepeș („Cum nu vii, tu, Țepeș-Doamne..."), așa cum nu era cu putință și cum Ion Pas o demonstrează cu strălucire și cu lux de argumente în romanul său antimonarhic Lanțuri.

perpessicius despre

Un roman antimonarhic: LANȚURI

cronica literară

de I. D. Bălan

In sfîrșit, se desăvîrșește mult pregătitul război și generația poetului, alături de altele, îi cade pradă nemiloasă. Miezul a fost, așa dar, o teribilă încercare, întrată ca o coordonată esențială în existența poetului, despre care poezia sa, chiar cînd abordează temele cele mai variate, ne va aduce numeroase mărturisiri dramatice. Căci tinerețea ofilită prea devreme nu poate evita nici în somn imaginea monstrului distrugător, care-i rezine chinuitor și-n intimitatea familiară: „Da, mai tresar în noapte, speriat, / crezînd c-am auzit sunînd atacul, / și cu strășnici deprinderi de soldat / îmi caut casca lîngă pernă, sacul... / Tu, bumbăcită, nu-nțelegi nimic / și-abia cînd cald te cunbărești în mine / știu c-am avut un vis și alt nimic, / și c-ar putea să fie mult mai bine. / Prea mult am stat cu tîmplele-n noroi, / sau în mormîntu-adînc de cazemată! / S-au dus dar

În viziunea poetică a lui Mihu Dragomir, ultimul război mondial nu se integrează numai ca un moment tragic, atunci cînd armata română era tîrîtă fără voia ei împotriva socialismului, sau numai ca unul eroic pe frontul antifascist. Experiența amară a războiului a organizat lumea sufletească a poetului în jurul unei axe care pare a fi definitorie pentru profilul său artistic. De aceea amănuntul pe care-l vom culege din mărturiile sale lirice, depășește în semnificații rosturile lui curente și contribuie la conturarea personalității poetice a acestui creator mereu ispitit de adîncimile gîndului, original și viguros în expresie. Pe această coordonată, poetul se întîlnește cu destinul generației sale, cu sensul profund al unei răscruci istorice, pentru cîntarea căreia temperamentul și sensibilitatea lui s-au arătat o fi dintre cele mai indicate. Căci generația care-și petrecuse copilăria în umbra atrocităților primului război mondial și avea să-și ucidă tinerețea în tranșeele ultimului măcel fascist, renăștea la o condiție umană mai înaltă, odată cu „întoarcerea armelor".

In filmul trist al copilăriei poetului apar mereu secvențe tragice, amintind războiul care a fost, și pe cel ce se pregătea: „tata, fumînd de zor, / își înfășea — ca pe mine mama — un picior, / sudînd din greu". (Războiul). *Vestigiile primului război mondial rînjeau de pretutindeni și mai întunecau încă, vieți omenești. Într-o zi, Apostol, copilul gingaș, vrăjit de farmecele firii, coleg de clasă cu poetul, n-a mai venit la școală:* „A găsit pe cîmp o cutie, / o tinichea, o jucărie, / și-a vrut să caute-n ea. / Dar războiul, înăuntru, aștepta. / Și fratele zglobiilor rîndunele / a zburat în fărîme, în bucățele, / ca și tat-su, hamal bătrîn, / mort în război pentru gloria regatului romîn".

Nu s-au șters, așa dar, urmele vechiului măcel și altul, mai inuman și mai singeros, își profila chipul spre toate punctele cardinale.

Învățămîntul cultiva psihoza războiului și buruiana otrăvitoare a naționalismului șovin: „Priviți hărțile! / Sîntem înconjurați de dușmani din toate părțile! / Ca să trăim, / trebuie să fim gata oricînd să-i măcelărim. / Sîntem o sentinelă, o insulă latină, / hărăziți să distrugem tot ce-i gintă străină".

Într-o atare ambianță spirituală, în curînd, „Și visurile au căpătat berete kaki" *și...* „Din orice școală s-a făcut o cazarmă, / Din orice tînăr rămăsese un număr / al puștii ce-o ducea, tăcut, pe umăr".

MIHU DRAGOMIR:
Intoarcerea armelor

mai străbate pîn-la noi / O mină nemiloasă și-nghețată". (Și-n somn).

De aceea, în pătrunzătoarea artă poetică din Cîntecul, *Mihu Dragomir spune răspicat despre sine:* „Eu sînt poetul celor ce-n tranșei zăcură / și-au spînzurat pe-un rece gard ghimpat, / mi-s anii uciși în foc de dragoste și ură, / și nu sfîrșesc niciînd de războinat!"

Dar să deschidem cea de a doua carte pe care i-a inspirat-o lui Mihu Dragomir războiul: „întoarcerea armelor" *echivalează cu o adevărată geneză, în a cărei* „întîie lumină" *poetul a știut să-și aleagă drumul către viitor:*

Da, eu am stat în răscrucile lumii,
în mijlocul genezei am stat,
în viscol, și liniște, și-arșiță, și moarte,
într-o vale rotindu-se ca un leagăn ciudat.

. . . . . .

Am stat în răscrucile lumii, în întîia lumină,
și am știut,
măcar atunci am știut să aleg.
(Răscrucile lumii)

Dacă din poemul Războiul, *publicat în 1954, respiră o atmosferă exasperantă de infern, dacă ne îndurerau idealurile tinerești năruite prea devreme peste băncile școlii, peste cărțile cu povești ale copilăriei, peste chipul prietenilor și-al iubitei care* „avea ceva din toate poeziile citite", *dacă personalitatea eroului se măcina într-o luptă nedreaptă, nedorită, în* Intoarcerea armelor *omul își recapătă demnitatea, se regăsește pe sine, descoperă, cu ajutorul partidului, sensurile majore ale luptei și-ale vieții.*

Adevărul acesta îi inspiră poetului un înălțător poem închinat partidului, forța conducătoare a poporului nostru, forța născută din „amara dogoare a veacurilor", *salvatorul țării, înfăptuitorul năzuințelor noastre:*

In ceasul marilor cumpene
ți-ai ridicat mîna,
și arma răsfrîngea soarele de azi.
Născut din amara dogoare

Dragomir nu mai rămîne în prada unei tensiuni lăuntrice epuizante.

Evenimentele ni se înfățișează din unghiul ideologic al unui om care a văzut în „întoarcerea armelor" o voință populară, concretizată în cel mai de seamă act național, politic și social al poporului romîn. Caracterul adînc popular al acestui act istoric este răscolitor sugerat în Cîntec de deșcă bătrînă, *unde versul folcloric exprimă sentimentele unei întregi colectivități:*

Păi de trei ani și jumătate
stau mereu cu pușca-n spate,
de trei ani
și jumătate,
mai mult
nici că se mai poate,
pușca-mi spune și tot vrea
s-o sucesc altmintrelea,
că-mi știe ofu-l și ea...

Poemul Războiul, *— așa cum s-a mai observat în critica literară, era mai mult o confesiune personală. Căci, deși se desfășura pe-o țesătură epică, vibra în versurile lui mai cu seamă sensibilitatea rănită a unui tînăr intelectual, năucit de infernul la care participa, exasperat de durerea de a se jertfi fără sens. Războiul nedrept împotriva poporului sovietic era zugrăvit dinăuntru, într-o viziune sumbră, apăsătoare. Neliniștea și dezorientarea, neputința de a riposta erau principalele trăsături ale eroului liric.*

Intoarcerea armelor *este o operă de maturitate; eul poetic tinde să exprime idealurile și starea de spirit a unei întregi colectivități. Clara poziție ideologică a autorului, înțelegerea dialectică a evenimentelor, asigură poeziilor o ținută morală înaltă, luminoasă. Poetul izbutește să transmită cititorului sentimentul că* „întoarcerea armelor" *a corespuns idealurilor politice și sociale ale maselor populare, fiind un act care se integrează firesc, cu semnificații majore, spiritului revoluționar al poporului romîn:*

Și a zvîcnit, ca un singur pumn, toată armata...
(Primul obuz)

Sentimentul grandoarei în poezia de război a lui Mihu Dragomir nu se obține prin patosul exagerat exterior-retoric. De altfel retorismul, de care vorbește D. Micu în cronica sa din Contemporanul, *e străin de recentul volum. Există, desigur, o gesticulație răspîndită a poetului, un aer categoric spectaculos al finalurilor, care par aidoma unor căderi de cortină. Cartea se sfîrșește cu un vers în aceeași notă:* „Și-a început istoria noastră, contemporană". *Dar aceste gesturi patetice țîșnesc dintr-o trăire plină, întreagă — ceea ce le și dă autenticitate.*

Ceea ce generează sentimentul grandorii este echilibrul moral, încrederea în viitor, sobrietatea, liniștea sufletească gravă, solemnă, aproape materială, care se întinde peste vacarmul și zgomotul luptelor, durînd un pod către o lume nouă. Din atari elemente se încheagă atmosfera atît de autentică a volumului, se împlinește organicitatea lirismului diverselor poezii. Unii cronicari, neatenți la caracteristicile proprii anumitor specii literare, au socotit Intoarcerea armelor *un poem. Eroarea este evidentă. Volumul, deși unitar, este compus dintr-o serie de poezii lirice independente, avînd fiecare o finalitate și o semnificație proprie.* Intoarcere, *de pildă, e o poezie de mare discreție a sentimentului și de o reală simplitate. Nici un zgomot retoric, nici o stridență verbală:*

...fiecare dimineață
venea să ne -nfrunte,
flămîndă, ursuză, de gheață,
trecînd peste noi ca un munte.

De aceeași factură sînt versurile din Pe cîmpul înnoptat *(excluzînd expresia „tunurile hohoteau", în legătură cu care subscriem la observația judicioasă a tov. Paul Georgescu, din* Gazeta literară):

Era un august, și-un cîmp înnoptat.
Ultima noapte cînd s-a -nnoptat.
Tunurile hohoteau, căutîndu-ne-n noapte,
pămîntul se clătina, beat de flăcări,
tunetele păreau șoapte
în iadul gonind cu copite de munți peste noi.

Ținuta lirică sobră, simplitatea versurilor din Pluton în marș, *îi prilejuiesc poetului versuri de o deosebită forță artistică:*

Rap, rap, tăcuți ne întoarcem,
ne -ntoarcem din moarte
pe unde-s stăpînii ce-n foc ne-au băgat?
Rap, rap, aproape, departe, aproape,
departe,
ajungem, ajungem și acolo, soldat...

Intr-un tablou voit monoton — prin versul onomatopeic, prin cadența ploii căzînd pe căști, prin mormăitul vîntului în care parcă se mișcă umbre obosite — pulsează o notă socială, o sete arzătoare de viață, o discretă amenințare și o hotărîre de răzbunare a nedreptățiilor îndurate:

„unde-s stăpînii ce-n foc ne-au băgat?...
ne-ntoarcem pe singurul drum înainte..., pe-aici era drumul, dar lasă pe noi... ajungem, ajungem și acolo, soldat".

In Intoarcerea armelor, *ostașii parcă ies din ei, avînd sentimentul participării la rezolvarea problemelor sociale din țară; ceea ce vine să sublinieze mai mult una din ideile centrale ale volumului, ideea că „întoarcerea armelor" e un moment hotărîtor al revoluției noastre.*

Fiecare poezie se poate discuta în parte, ca un tot organic, de sine stătător și nu ca un fragment de poem.

Unele din ele, ca Harta, *— înfățișînd prietenia de arme romîno-sovietică:* „Și-s numai doi oameni, privind încordat, sub bolta de tunete spartă. / E numai atîta: un metru pătrat, / un rus, un romîn și o hartă"—*sau* Scînteia, *în slovele căreia soldații vedeau căldura unei „scrisori de-acasă", sînt niște crochiuri expresive, de asemenea independente, ca toate celelalte poezii, avînd un timbru liric cu totul deosebit de cel din* Războiul. *O poezie care amintește factura lirică a unor părți remarcabile din poemul apărut în 1954, este* Flori: „Cine n-a stat în groapă și n-a privit / florile din țara nimănui, / cine, în salturile atacului, / nu și-a amestecat răsuflețul înnebunit / cu florile albăstrui..."

Cu acest volum, Mihu Dragomir a făcut dovada incontestabilă a unei depline maturizări poetice, apreciată ca atare, din unghiuri diferite, de toate cronicile literare apărute (Viața românească, Tribuna, Contemporanul, Gazeta literară).

Totuși întîlnim cîteva imagini mai puțin izbutite; unele cuvinte menite să exprime metaforic zgomotul bubuiturilor de tun sînt, de pildă, prea ostentativ întrebuințate și cu o anumită stereotipie. Intr-o poezie suavă, legănată într-o melodie nostalgică, în care întîlnim versuri de o melancolie răscolitoare:

Nu, să nu vă feriți mîna,
cînd simțiți, pe fruntea iubitului, țărîna.
Cînd sărutul vi se pare ciudat,
poate a rămas pe buze un fir de lut uscat...

finalul, compus din patru versuri, ne mai adăugînd prea multă noutate poeziei, ni se pare de prisos.

Intoarcerea armelor *reprezintă una dintre cele mai de seamă izbînzi ale poeziei noastre contemporane.*

Nazim HIKMET

„La mulți ani, soră!"

Te apropie,
în oglinzi să se desmierde
chipul tău. Te gătești
asemeni pomului de iarnă
ce sclipește domol, în ferești,
alb
și verde...
Rochia ta de bal
dintr-o mătase gingașe, ca mătasea
obrazului,
de care să te desparți nu te-nduri,
are o fărîmă din zorii Caucazului
ori din siberienele păduri.
Aici, în țara ta nesfîrșită,
e vreun bulgăre de lut,
un leagăn,
un ciorchine de miere,
o nouă mașină,
care să nu fi cunoscut
a mîinilor tale binefăcătoare putere?
Iată-le,
culcă-te pe coarnele plugului,
pilor de porumbel
[illegible]
mîini, vestitoare ale belșugului
sc al țării pămînt.
vrea să-nfloarească
ă se-nalțe în zbor,
ă mîngîierile lor.
iubită,
ești logodnică,
mamă ești tu,
unistă
și membră-n guvern.
ui i se cuvine
să fie fericit
mai mult decît tine?
Cine și-a împărțit fericirea cu nefericiții
cum tu ai făcut?
Masa ta e-ntinsă pentru toți,
ne-ntîmpină-n cale,
cine n-a gustat din pîinea
coaptă de tine?
Cine n-a sorbit vinul
oferit de mîinile tale?

Apropie-te!
Pătrunde-n oglinzi, nezărită...
Ce fericită surizi!
Dacă aș putea
— neprețuit minereu —
ți-aș dărui strălucirile nopților
Istambulului meu...
Din grădinile burilor,
vreau să-ți aduc florile rodiilor,
pilpiitoare scintei,
date cu lacrimi, de frații mei...
[illegible]
scînteietoarea oră,
să pleci,
Valsul te cheamă.
Dă-mi mîinile să ți le sărut, soră,
„La mulți ani!"
„La mulți ani, soră!"

In românește de
GHEORGHE TOMOZEI

BICAZ

lacul de acumulare

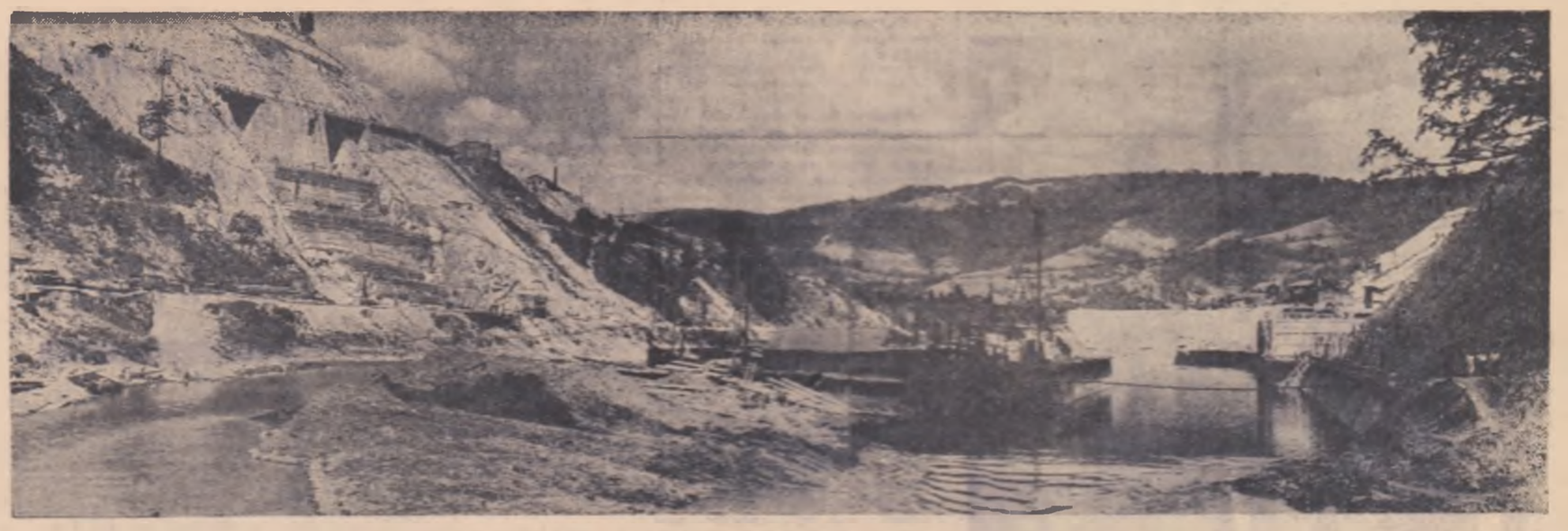

La 80 de metri sub nivelul apelor

RADU COSAȘU

În ziua de 15 mai 1957 am călătorit pentru prima oară, ceasuri întregi, pe fundul viitorului lac de acumulare de la Bicaz. Locurile acelea îmi apăreau pe atunci senine, calme, epicuriene. Înfloriseră în mai, înverziseră, scăpărau în scapătul zilei, cu totul imposibile la cele ce aveau să urmeze. În Ceahlău, agenția C.E.C. era deschisă, la cinematograf rula comedioara „Pe răspunderea mea", la un birt fumega grătarul, porțile grădinilor scîrțîiau în balamale, ciuturile fîntînilor coborau în zornăit de lanțuri, camionul nostru ridica nori de praf, niște copii furau caise verzi sub un gard, un muncitor făcea semn șoferului nostru să oprească, să-l ia sus la exploatarea forestieră, și un trunchi de arbore, tăiat proaspăt, sănătos, căzut într-un pîrîu, înverzise, cu toate ramurile sale. Seva mai trecea, elementar, prin el. Iar eu, lîngă șofer, nu-mi spuneam decît că apele vor acoperi teritoriul acesta, lucrurile acestea. Liniștite, ele rîdeau de mine și eu le auzeam; fîntînile, balamalele, caisele verzi, vitrinele C.E.C.-ului, toate mă ironizau calm, prin simpla lor lumină și existență. M-am întors la Bicaz, seara — camionul încărcat cu lemne, șoferul obosit. Coboram de la exploatarea forestieră; în noapte, din cînd în cînd ne opreau pe șosea muncitori, și se urcau pe scările cabinei, ținîndu-se cu o mînă de portiera, cu cealaltă ducînd țigara la gură. Așa coboram oameni și lemne. Așa am trecut, plini de umanitatea țigărilor și ochilor obosiți, prin Ceahlău, prin Hangu și la lumina lunii am descoperit, undeva pe fundul viitorului lac, parcă după Hangu, contururile „călușeilor" unui bilci modest, cine știe cum poposit, obosit, aici. Era ultima ironie — superioară, inteligentă — cu care mă tratau aceste locuri. După aceea, după ce au coborît din „călușei", liniștite, fără să dramatizeze, s-au încredințat imaginației mele care, înfiorată, tremurînd, le-a acoperit cu apele lacului, — în milioane de metri cubi.

★

Doi ani mai tîrziu, vara, deci în cea mai puternică lumină a soarelui, lucrurile — și cînd spun lucrurile înțeleg: balamalele caselor, C.E.C.-ul, căminele culturale, pietrele kilometrice, pomii, pînă la rădăcini, șindrila, lutul, plutele, garăurile, Alimentarele și cooperativele, orarele I.R.T.A., afișele D.A.C.-ului, casele din temelii pînă la căpriori, absolut totul, dar absolut totul, pe întreg teritoriul dintre baraj și Poiana Teiului — trăia grav și îngîndurat, așa încît amintirea călușeilor din urmă cu numai 24 de luni devenise o simplă copilărie, desuetă, nepotrivită. Lucrurile se pregăteau să se scufunde sub apă; ele simțeau apele, uriașa răsuflare a mării care supraveghea, de departe, cum Bistrița avea să le îmbrățișeze. În această prezență apăsătoare a hidrosferei, fiecare lucru devenea clar, explicit; în vara anului 1959, lucrurile, aici, trăiau una din ultimele lor veri, la lumina soarelui, și fiecare căpăta o stranie personalitate. Parcă fiecare se întorcea la esența sa, la greutatea și volumul său.

Trei operații extraordinare aveau loc: evaluarea, demolarea și defrișarea; ele sensibilizau la maximum fiecare obiect, îi ascuțeau la maximum auzul, memoria și inteligența. Evaluarea era esențială. Fiecare casă din fiecare sat care va intra în zona lacului de acumulare era evaluată, prețuită de comisii speciale ale statului, plătindu-se proprietarilor tot ce li se cuvenea. După ce echipe de arhitecți și desenatori însemnaseră tot ce era mai important pentru posteritate (căci ei lucrau cu posteritatea mult mai direct mai precis decît literații, să zicem) tîrnăcoapele s-au înfipt în cărămizi, topoarele în grinzi, în garduri; s-au desprins acoperișurile de pe case, căpriorii au rămas alburii, cariați în bătaia zilei, scheletici; s-au fărîmițat casele de lut s-au spulberat ultimele resturi. Demolarea s-a executat minuțios, bucată cu bucată după cum stînca a fost curățată, la baraj, milimetru cu milimetru.

Iar defrișarea, curățirea teritoriului de tot ce ar putea constitui putreziciune pernicioasă pe fundul lacului de acumulare era o operație de intensitatea și amănunțimea demolării, care atingea fantasticul de astă dată nu numai în imaginația reporterului. În numele comunității aquatice, marea urmărind demolarea și defrișarea, aproba operațiile acestea fără precedent pe teritoriul Republicii Populare Romîne, văzînd departe, în viitor, cum se desfășoară dialectica creației socialiste.

★

La două zile odată, din piață, chiar de lîngă negustoresele de brînză, urdă și smîntînă, certîndu-se pentru un cîntar — pleacă spre Poiana Teiului o mașină albastră, a grupei tehnice. Mașina seamănă oarecum cu camioanele caravanelor cinematografice, dar acesta e numai un punct de reper pentru cititorul nostru, care la Bicaz trebuie să se descurce printre atîtea mijloace de locomoție. Altfel mașina are o cabină pentru un șofer gentil și o încăpere deajuns de spațioasă cu două banchete de piele, în care se concentrează mare parte din eternele trîmbe de praf ai drumului. Rostul ei — căci are o misiune separată de a celorlalte colege auto — este aprovizionarea și, în general, legătura cu grupele de tehnicieni care lucrează pe fundul lacului, și mai ales în jurul său, la trasarea noului drum. Grupele sînt răspîndite de-a lungul celor 30 și ceva de kilometri, prin sate, toate ascultă de Bicaz și comunică cu el prin mașina albastră.

Alături de evaluare, demolare și defrișare, — Drumul Nou e o problemă de prim ordin a acestor ținuturi, aflate în pragul acoperirii aquatice. Trasarea lui, direct pe teren, conform datelor proiectului, se face după nenumărate probe geotehnice, măsurători topografice, calcule, verificări, cerînd o muncă asiduă, grea, kilometri bătuți pe jos, zilnic, încordare, nervi, energie, integrîndu-se în efortul gigantic pentru ridicarea hidrocentralei. Nimic nu e ușor la Bicaz și în împrejurimi, pe rază de kilometri. Dar din punctul de vedere al poeziei reale, din punctul de vedere al zonei poetice de la Izvorul Muntelui la Poiana Teiului — acești oameni, topografii, proiectanții Drumului Nou, sînt cei mai interesanți. Prin ei, vraja ținutului devine mai palpabilă decît prin cei care evaluează, demolează și defrișează. Tangența maximă cu viitorul, ei o înregistrează — înaintea celor de la baraj și tunel.

Cu port-hartul agățat pe umăr, sau cu un mic ruk-sac în mînă — îngrămădind acolo scrisori de acasă, țigări, probe de pămînt, acte justificative pentru diurnă — stau la cîte un cot al șoselei, lîngă o tăblie care mai poartă provizoriu numele unui sat bătrîn, de zeci și zeci de ani — Buhalnița, Izvorul Alb, Ceahlău... — și așteaptă mașina albastră să-i ducă mai sus la Poiana Teiului, sau mai jos, la Hangu, unde s-au cantonat de luni de zile, în vreo cămăruță de lut. Există o înțelegere între șofer și ei, care, chiar dacă nu mai are precizie ceferistă, se respectă întotdeauna. Dar mașina nu vine și, aprinzînd o Mărășească, veșnica Mărășească, cea mai fumată țigară a ținutului — topograful așteaptă, contemplînd drumul acesta, șoseaua prăfuită despre care ei — ei, înaintea unui întreg popor — știe că nu va mai exista. Înaintea tuturor. el știe și ce va fi. Praful vechiului drum, îl înconjoară, îi urcă pe gene, dar topograful știe, înaintea prafului etern, că aici vor fi ape, tăblia pe care se reazemă va dispare, cu sat cu tot, și știe pe unde se vor înălța noile trîmbe de praf de praf nou, proaspăt. Dacă mașina nu vine, și nu vine, atunci topograful pleacă în întîmpinarea ei; desigur undeva a avut o pană. Vai, cîte pene sînt pe drumul acesta sadovenian, cîte pietre, cîte cauciucuri se sparg! Și dialogul cu drumul nou, — neauzit, subteran, se desfășoară cu fiecare pas al topografului. Ajunge, într-adevăr, la mașină; șoferul e sub ea, nu i se mai văd decît picioarele și înjură. Înnebunit, drumul îmbecil. Atunci dialogul subteran atinge treapta sa blînd ironică. Fiindcă, în timp ce șoferul, sub mașină, blestemă pacostea asta de pietre și praf, topograful urcă în mașină, se așează pe banchetă de piele, desprinde port-hartul de pe umăr — iar în port-hart are planurile noului drum, secțiuni transversale, longitudinale, scheme etc. El are viitorul, concret, în port-hartul îmbîcsit de praful vechiului drum; fiorul acesta romantic rămîne secret, la înălțimea măiestriei regizorale cu care viața dezvăluie tendința; marea însă îl încearcă, îl simte.

★

Poiana Teiului, satul care constituie „coada" lacului de acumulare, adică punctul geografic cel mai depărtat de baraj pînă la care se vor întinde apele, e un sat arătos, tăiat inegal de Bistrița, instituțiile sale principale — șiat, cooperativă, excelent aprovizionată, inclusiv cu motociclete, Alimentara, etc. — fiind concentrate pe malul drept, unde ca atare, satul are o pondere mai mare. Mîndria naturală a locului a fost o stîncă instalată drept în mijlocul așezării omenești, o rocă de oarecare înălțime, fără să mai impresioneze în secolul XX, mai ales aici, lîngă Baraj; are ceva de idee năstrușnică, cum stă înaltă, diformă, lîngă căsuțele gospodarilor care par s-o trateze cu îngăduința firească omului normal pentru un semen al său cam trăznit sau, cum am spune la oraș, original cu orice chip. La doi pași de Piatra Teiului e gospodăria soacrei lui Borșuc, plutaș fruntaș, în curtea căreia grupa tehnică a depozitat, prin bună înțelegere, lăzile sale importante, în care sînt așezate borcane pline ochi cu diverse probe de pămînt; probele de pămînt, diferitele sorturi, calități de pămînt, culese de pe teritoriul unde se fac măsurătorile Noului Drum sînt esențiale pentru topografi; inventarierea lor, marcarea, etichetarea se face cu mare regularitate și atenție de către Achimescu, un bărbat în apusul primei tinereți, un chip matur și muncit, puțin proiesoral în meticulozitatea sa, dar evident serios și domnul Lahovari, un tip la 60 de ani, plin de vigoare, în ciuda burticicii sale, înalt, cu o dicțiune impecabilă, sonoră, într-un vocabular grandilocvent. Amîndoi, în curte, stau față în față, pe două scăunele, deschid rînd pe rînd borcanele, cercetează proba de pămînt, fărîmițînd-o între degete și o catalogheză. Achimescu o înscrie într-un inventar special. Bătrînica a pus de mămăliga în bojdeuca lună, care trece drept bucătărie; se lasă seara, mămăliga fierbe în ceaun, Anchimescu și Lahovari fărîmițează pămîntul Noului Drum; vacile se întorc de la păscut și-și freacă spinarea de Piatra Teiului, mugind. De departe, se aud loviturl de topor, poate pe malul stîng se leagă o plută, se taie o cîrmă.

★

După o zi de muncă diavolească, cu milioane de măsurători topometrice pe înălțimile din jurul Poienii Teiului, căci un drum, un simplu drum, e întîi de toate un șir istovitor de calcule după care poeții pot da frîu liber fluxului lor liric cîntînd praful, pietrele kilometrice, nemărginirea orizontului etc. Maria Ciobanu de la „drumuri", tînăr topograf de înaltă calificare, departe de Bucureștii părinlești, se ocupă cu cea mai adîncă atenție de duioșia de trandafiri. Casa întreagă — și e o casă dintre cele mai frumoase ale satului, o casă la nivelul celor bine așezate dintr-un orășel de provincie — e parfumată intens, odată cu înserarea care se lasă peste oda:, pernele bine umplute și Bistrița. Pe malul drept, se pune lăcătul mare la cooperativă, cîinii latră țărănește la doi pași de motocicleta luminată stins de apusul care se prelinge de afară prin ferestre, mai aproape, Bistrița bate în tăbliile plutei lui Borșuc, care se leagă chiar acum, în amurg, în timp ce plutașul își taie o cîrmă bună, ușoară, după plac. De aici, din bucătăria casei bătrînești, cu pozele de familie clasice, cu scoarțele de pe bereți curată ca un pahar, radio cu bateric, lampă mare cu franjuri verzi și gaz — se răspîndește pînă departe aroma dulcelii de trandafiri pusă pe foc, ca o meditație molcomă a acestor locuri, a acestor poieni, a acestor legende, a acestor stînci, în fața apelor care vin. Maricica gospodina, ne servește prăjituri cu zahăr și apă rece în pahare aburite, cum îi place întotdeauna lui Sadoveanu să servească dudueștele sale cu ochii plecați. Topografa ne îndeamnă moldovenește să mai luăm și dintr-un pas e lîngă radio căutînd muzică de dans. Lîngă radio un șir de baterii legate cu mare naivitate tehnică și la două degete de ele „Patul lui Procust", lectura vecinului ei, tot topograf, acum absent, cu toate pasajele erotice subliniate. Dar în cameră, sub lampa franjată, peste paharele aburite se revarsă paraziții radiofonici, după care un tangou ca toate tangourile. În parfumul dulcelii de trandafiri, nealterat, pe fundul viitorului lac de acumulare dansez cu Maria Ciobanu, topograf la drumuri, care, obosită, pune capul pe umărul meu. Sub pleoape îi joacă Drumul Nou la care a lucrat toată ziua. Afară, între cele două dealuri severe, negre în înserare, apare sub stele, Ceahlăul. Bistrița bate în pluta lui Borșuc, și o aud în tactul muzicii. Topografa dansează foarte bine.

★

Viitorul, iminenta integrare a ținutului în comunitatea acvatică, sînt atît de vizibile încît — lîngă geologi și topografi — plutașii, tocmai prin legătura lor solidă cu prezentul, par arhaici; febrilitatea demolării, intensitatea defrișării nu-i afectează. Ei au de-a face — în continuare — cu Bistrița și cu lemnul. Știrea că vor plutări numai pînă la Secu le confirmă credința că fără plutărit nu există Bistriță. Atît timp cît există apa asta, va exista și pluta. Acesta-i punctul lor de vedere la ora actuală. Că vor plutări pînă la Secu sau pînă nu știu unde — aceasta-i altceva și n-are legătură cu succesiunea generațiilor lor, plutași din tată în fiu.

Deci la orele trei fără un sfert dimineața, Pantelică Bistriceanu, un munte de bărbat la 43 de ani, dintre care 28 i-a făcut pe Bistrița, apare lîngă pluta legată de cu seară și aprinde un foc bun în așteptarea mai marelui său, Borșuc. Nici nu au apărut zorii, dar s-ar putea să vină haitul. Sînt zile cînd haitul vine foarte devreme și pe la șapte dimineața, dumnealor sînt cu pluta la Tarcău. Pantelică se încălzește la foc, mîinile lui uriașe par și mai mari, degetele de la picioare — de asemenea. Borșuc nu se arată, pluta moțăie în mînglierea Bistriței, sînt vreo șase tăblii temeinice, și Pantelică inspectează, cu pas mare, să vadă dacă-s bine legate, dacă nu mișcă vreun mînzoc, dacă mai e ceva de făcut; Borșuc apare din întuneric, mai mărunt, dar mai bine îmbrăcat, cu o anume autoritate în mișcări dar mai ales în privirea-i albastră de oțel, la care Pantelică se supune repede, deși între el nu e decît un an diferență. Borșuc inspectează și el pluta, e mulțumit, întreabă cîte ceva, într-un limbaj criptic, al lor, inutil să-i aflu traducerea, corespondența citadină. E o muzică în așteptarea haitului. Borhăică, mînzocul din dreapta... Nu știu cînd a putut Borșuc să vadă mînzocul din dreapta, în fuga privirii sale peste munte. Dar l-a văzut și Pantelică a legat cîrma și a lăsat tăpîna, din doi pași uriași fiind la marginea primei tăblii și cercetînd, cată-ne genunchi, mînzocul. Casele, în curs de demolare, îl privesc sarcastic. Lui Pantelică nu-i pasă. Nici lui Borșuc, care continuă ideile sale

— Dacă nu te temi de apă, poți să spui că ai învățat meseria noastră; cînd îți s-a stricat o plută, faci alta, îi s-a stricat și aceea, atunci iar faci alta și mîte așa, nu te dai... pentru că dacă te temi, apa te știe, și-i mai rău. Asta-i cu meseria noastră. Stai, ne știe cum sîntem. Vedeți dumneavoastră, noi nu sîntem ca alții, salariați; cu noi e altfel. Fiecare are pluta lui, și-o face, o leagă, o conduce pînă la destinație, răspunde de ea, dacă are pierdere de material, îi privește. I.F.E.T.-ul ne plătește la transport; da'se îngrijește de noi, să nu credeți că dacă nu avem salariu fix nu sîntem ca toată lumea. Înainte, dacă duceai o plută pînă la Piatra, veneai înapoi cum dădea dumnezeu, veneai pe jos, peste dealurile astea... Ce faci, Pantelică?

Pantelică tot într-un genunchi, taie cu cuțitul țăpini: bușteanul prea lung. Nu-i răspunde lui Borșuc. Celălalt își vede de-ale lui:

— Acum avem mașini, curse de ale noastre, e mare deosebire; după mine, mijloacele de transport sînt cel mai bun lucru; noi ședeam pe aici și nu cunoșteam nimica din ce se petrecea pe lume. Ne ținea lumea de înapoiați; cînd făceam armata, atunci mai scoleam și noi nasul. Acum, cu mijloacele de transport, trăim ca ceilalți. Copiii mei cunosc Piatra, altă dată puteai muri fără să știi cum e la Piatra. E mare lucru să cunoști, să poți răspunde dacă te întreabă una și alta. Nu mă cred deștept, dar nu-s nici prost; am o fată la Piatra, dacă vin s-o văd, vin cu sor-sa, care o ține pe lîngă mine, acasă. Doctorița mă întreabă cum fac ca fata asta să aibă o față așa de curată și frumoasă. Cum fac? Nu-i dau toate celea, o las să crească în voia ei... Borșuc se proptește în cîrmă și ține bine dreapta: doar degetele de la picioare mărturisesc efortul, crispîndu-se ca și cum ar vrea să apuce pluta între ele. Pantelică, după ce a tăiat capătul bușteanului prea lung, vrea să-l rupă dar în așa fel ca lemnul să nu se piardă pe apă; fața îi e acoperită de broboane mari de sudoare și de apă. Cît timp Borșuc dezvoltase păreriie sale despre mijloacele de transport pe lumea asta, Pantelică lovise cu sete în buștean, apa îi sărise în față, ca scînteile la o sudură; se șterge dintr-o mișcare a palmei sale uriașe, ia cîrma de rezervă, o vîră sub buștean, cu o măiestrie numai de el cunoscută, și lemnul pîrîie sub apăsarea plutașului. În sfîrșit, bușteanul se rupe, puțin putrezit, Pantelică rostogolește capătul rupt pe mijlocul plutei și revine la cîrmă, lîngă Borșuc care nu are nimic cu medicina de azi, dar vezi că și ei plutașii știu cum să crească copiii, fără debilitate. Pantelică nu are păreri, privește des înapoi să vadă ce face pluta și deodată îl întrerupe pe Borșuc:

— Mă, al lui Biia și-a adus feciorul...

Borșuc privește și el înapoi — într-adevăr, la cîțiva zeci de metri, vine o plută clară, la cîrmele căreia se văd un bărbat înalt, un tată și un țînc, de două palme, din aceia care apar în ilustrațiile la Iarna pe uliță de George Coșbuc. Puștiul, se deslușește limpede cum se omoară să învîrtească teribila cîrmă, dar n-aș spune că n-are spor. Borșuc și Pantelică rîd cu poftă de al lui Biia, încîntați de succesiunea generațiilor pe fundul viitorului lac de acumulare.

★

După ce trece de Secu, pluta — ca orice obiect al acestui ținut, sensibilizat la maximum — coboară atentă, ca și cum ar privi în dreapta și în stînga, înregistrînd fiecare cot, fiecare deal, fiecare casă; Bistrița însăși o lasă, curentul e mai slab și pluta îi mulțumește. Borșuc și Pantelică își văd de cîrme și din cînd în cînd se uită în urmă, după Biia, să vadă ce spor are dumneaului. La Potoci, în dreptul decantorului, pluta lui Borșuc se oprește, cel puțin așa dă impresia, din pricina încetinelii cu care curge aici apa. Pluta privește ciurul imens, aude apa rîșnind-se înăuntru și tace, înmărmurită, respectuoasă; abia mișcă și Pantelică cu Borșuc împing din greu la cîrme. Pluta trece pe lîngă grăgile refulante, le aude răsuflarea, desigur că pluta cunoaște viitorul dragilor; toate obiectele de pe fundul lacului știu că drăgile sînt singurele care vor rămîne la suprafață și se vor ridica odată cu apele, în timpul formării lacului. În ochii tuturor obiectelor, drăgile au un prestigiu incomensurabil; pluta, la nivelul ei tehnic, nu poate pătrunde sistemul aspiro-respingător al drăgii, dar atenția ei e cu atît mai mare, suplinind lipsa cunoștințelor moderne; așa ar privi un țăran iscusit un sincrofazotron. Cum privește pluta — drăgile refulante.

Trecînd de Potoci, și înregistrînd, într-o fracțiune de secundă, gura tunelului, la intrare, betonată, — pluta se apropie de baraj pentru ultima oară în viața ei. Începînd din august 1959, ea nu va mai ajunge niciodată aici. Sensibilitatea ei e copleșită; barajul cu blocurile lui, cu cablurile groase, cu cele trei macarale la mare înălțime, e receptat pe retina și memoria plutei cu acea clar-viziune rapidă asigurată de obicei de emoțiile ample. Pluta intră pe canal, vibrînd ca o lacrimă, gata să cadă de sub geana unui om stăpînit. Între malurile de beton, prin fața riglelor de nivel, avînd deasupra capului benele cu beton — pluta își ia rămas bun de la aceste locuri, prin fiecare fibră a minzocilor ei, prin cîrmele înfipte zdravăn, bărbătește în apă de cei doi. Marea de departe, urmărește acest eveniment istoric — trecerea ultimelor plute pe canalul barajului de la Izvorul Muntelui.

★

La 5 decembrie, înaintea primei zăpezi, Scînteia anunță ultimele cercetări științifice ale Stațiunii de studii biologice și geografice de la Stejaru. Sînt studiate vegetația și fauna viitorului lac de acumulare, sorturile de pește care se vor aclimatiza aici, în apele ce vor fi acoperit totul, de la margaretele văilor pînă la dealuri, pe o distanță de 36 km. pe o adîncime de 80 m. Dar mai presus de faună și floră — aici, în aceste ape, va fi lumină. În perspectiva tunelului pe care vor năvăli apele, în perspectiva turbinelor montate la uzina electrică aflată de partea cealaltă a muntelui, în perspectiva milioanelor de kilowați anual și a planului nostru de electrificare, aceste pămînturi cu dialectica transformării lor capătă dimensiuni mult mai largi decît distanțele și adîncimile topometrice. Ele intră în profundul proces revoluționar condus de Partid, al instaurării orînduirii socialiste în țara noastră.

Sînt milioane de oameni pe care Partidul i-a ridicat la o viață nouă, i-a făcut mai buni, mai frumoși, mai puternici. Și alături de ei, împreună cu ei — locuri, peisaje, teritorii modelate de aceeași mînă fermă, natura supusă cum cer proiectele construcției socialiste, — flori, case, drumuri, transformate în lumină.

Această forță comunistă, atotînnoitoare, s-o slăvim la intrarea într-un nou deceniu al veacului nostru.

Louis ARAGON

Fragment din „ROMANUL NETERMINAT"

Visam... Și viitorul mi părea atît de-aproape,
Că, — asemeni amintirii, mi se-aprindea sub pleoape.
Cu mîini înfrigurate, eu mîna-i cuprindeam,
Cînta în glas cu mine aceeași melodie
Și parcă răsuflarea i-o deslușeam mai vie
Și sensuri neștiute în vorbe tălmăceam...

Tăcerile și noaptea atît de dragi mi-au fost!
Nu-nțelesesem încă al vieții mele rost.
Adesea, în neștire, cărarea mi-am pierdut,
Nălucile apuse îmi răsăreau-nainte
Pe-o stradă-al cărei nume s-a prefirat din minte
Cum se prefiră apa din pumnul desfăcut.

Căderea înălmășite, adesea, pe retină,
Tot ce urcam din visuri și tot ce-avea să vină.
Dar visul e un zăbranic al clipei care moare.
Zărind văpaia, omul n-o poate tălcui;
Și chiar de n-o s-alerge, ca noi, printre stihii,
Va fi chemat de alte sclipiri ispititoare.

Istoria o toarcem cu degete grăbite...
Și Mîine-o da vitării necunoscutelor;
„Ce-o fost ?" o să întrebe privind spre vremea noastră.
Putem să ne deprindem cu ce ne covîrșește?
Stărnut-am colivia ce spațiu se numește
Și sfîrtecăm acuma imense zare-albastră.

La împărțirea vieții, cerca-vom în zadar
Să facem din morminte hrisoave sau hotar;
Trifoiu-nvinge piatra, zbucnind în cîmp deschis...
Oglinzile păstrează în undele lor clare
Făclia ce se-aprinde și nu cea care moare.
Nu legea-mbătrînită, nici învechitul vis.

Războiu-n veacu-acesta ajuns-a la zenit;
Cătuse-un întuneric adînc și înrăjbit
Cînd oamenii-nălțară privirea lor spre stea.
Erau cu ei alături, miniei dîndu-i glas...
Crezînd că urcă zorii, la fiecare pas
Ni se părea că noaptea în zări se destrăma.

Uitam dureri și spaime sub raza ta fierbinte,
Zadarnic Minotauri pîndeau în labirinte,
O, stea! Luceai ca apa în mijloc de pustiu;
De-aș fi suit colina, te-aș fi cuprins pe dată,
Atîta de departe și-atît de-apropiată,
O, stea! Peste pămînturi, în preajma mea te știu...

. . . . . .

În romînește de DAN GRIGORESCU

La 7 decembrie 1959, poporul bulgar a sărbătorit cincizeci de ani de la nașterea marelui poet Nicola Vaptarov, împușcat de fasciști în 1942. Vaptarov este laureat al Premiului de onoare al Consiliului Mondial al Păcii.

NICOLA VAPȚAROV:

Exemplul poetului

PAVEL MATEV
Secretar al Uniunii Scriitorilor Bulgari

Dacă Vaptarov ar fi trăit, acest cincantenar ar fi marcat apogeul talentului său. Liber, cîntecul său ar fi fost și mai inspirat, elanul său și mai nestăvilit. Cîte pagini au rămas nescrise datorită morții sale, cîte cîntece nu vor mai auzi niciodată munții noștri!

Rezistența făcuse din el un combatant în primele rînduri. Soldat credincios al Partidului, și-a sacrificat viața. Dar, căzut în luptă, poetul revoluționar Nicola Vaptarov rămîne nemuritor în amintirea poporului. El a fost creatorul unei poezii remarcabile, în care vigoarea ideologică și artistică a operei se unește cu miraculosul propriei sale vieți; în care jurămîntul său poetic:

De-o fi să mor
eu voi muri cinstit
asemenea oricărui muncitor
în lupta pentru pîine
și pentru libertate.

este sublimat în însăși lupta pentru viață.

Prin viața și opera sa, Vaptarov aparține scriitorilor „mari cetățeni". Activitatea sa civică și opera sa nu sînt de conceput decît în atmosfera explozivă a anilor rezistenței, entuziasmului și înaintării comuniștilor. Acest luptător a fost un poet al poporului. Participarea lui activă la viața de toate zilele și la luptele de clasă pentru o viață mai dreaptă îi înflăcăra inima, făcînd să țîșnească din ea versuri revoluționare, care își fac loc pînă și în poemele sale de dragoste. Sentiment nobil, acest patetism revoluționar se sprijină pe o bază morală limpede. El se manifestă firesc, fără efort, atît în selecția temelor cît și în maniera în care au fost tratate. Temele lui Vaptarov sînt luate din viață. Adevărat poet, își dădea seama că limbajul poetic este acela al istoriei însăși. Astfel, cuvintele acestea din poemul **Istorie** nu sînt de loc întîmplătoare:

Dar vrem să povestești în vorbe simple,
lor — oamenilor viitori
ce mîine-or fi în locu-ne la post.
că ne-am luptat pe viață vitejește.

Chiar clipele care i-au precedat moartea au fost pentru el prilej de a-și ridica glasul și de a cînta:

Ne-ndurător de crîncenă e lupta.
Precum s-ar spune, epică devine.
Eu am căzut. Un altu-n loc... și-atîtta.
Ce-nsemnătate are-aicea — cine?

Adevărat fiu al vremii sale, Vaptarov vibrează cu evenimentele planetei noastre. Spiritul său revoluționar se sprijină pe o temeinică bază internaționalistă. Gîndirea sa neliniștită se îndrepta spre mașinile morții produse de Krupp, visul său — spre victoriile republicanilor din Spania. Poemele sale cele mai pure sînt într-adevăr închinate eroilor acestei lupte. El însuși aplică strălucit propriile sale recomandări:

Ascultă
și în șuvoiul limpede
al acestui torent melodios
spală-ți ochii
și privește:
lumea este mare.

Firele organice care-l legau de popor și de clasa sa i-au îngăduit poetului să exprime însăși esența caracteristică noilor eroi ai vieții, cărora clasa și poporul său le dăduse naștere: muncitorii, adversarii convinși ai opresiunii și nedreptății, luptători pentru o viață mai bună, fericită.

Vaptarov exprimă noblețea sufletului omenesc, aspirația oamenilor spre frumusețe, dreptate, — idee forță a epocii sale. De aici pecetea de umanism a operelor sale. **Poemul despre om** reflectă un proces complicat de renaștere. Ocnașul paricid, datorită mediului politic sănătos din închisoare, renaște la o altă viață și pășește spre eșafod nu ca un criminal de rînd, ci ca om demn de acest nume.

Această dragoste deosebită de om i-a îngăduit lui Vaptarov să contemplieze ca poet, fără spaime, spectacolul morții.

Pentru mine e limpede ca ziua
că vom sparge ghețurile cu capetele noastre
Și soarele, la orizontul sumbru,
da, soarele nostru strălucitor, va scînteia
și ca unui mic fluture
îmi va arde în cele din urmă aripile.
Nu voi blestema, nu voi geme,
căci, în sfîrșit, știu bine că trebuie să mori o dată.
Dar să mori atunci cînd
pămîntul își scutură putregaiul otrăvit,
Cînd milioanele reînvie,
este un întreg poem, da, un întreg poem!

Credința sa în revoluție, dragostea sa de om au dat naștere la Vaptarov acelui optimism profund care se simte de la un capăt la altul al operei sale. Acest principiu optimist este prezent chiar în versurile scrise în apropierea morții. Pentru credința sa în viitor, Armă să treacă prin ea
Încă nu-i inventată,
Încă nu-i inventată!

Poet comunist, profund popular, adînc pătruns de spiritul de partid, Vaptarov a fost poetul elanului spre viitor. Calmul nu inspira cîndeiul său îndrăgostit de dinamismul frămîntărilor. Astfel, romantismul său nu era făcut din amintiri desuete, ci din entuziasm creator, din aspirație spre acte de curaj:

De ce atîta tînguire oare?
De ce suspinele amare
după o romantică de mult sleită?
Romantica de azi a vremii noi
o cîntă-acum urcînd albastre spații
motoarele-n explozii și turații.

Aceasta este sursa apelului său:

Bărbați și femei
noi construim uzina
pentru viață.

Pentru același motiv, în zilele aspre ale luptei pentru libertate, lansa poeticul său cuvînt de ordine:

...pentru că ne lipsește uleiul
și pîinea este mai neagră decît suferința,
o singură lozincă ne privește:
Alianța cu U.R.S.S.!

Uniunea Sovietică este țara viselor sale. Statul muncitorilor și țăranilor este pentru el viziunea reală a ceea ce viitorul rezervă patriei sale și popoarelor lumii. Pentru că a dorit cu înflăcărare acest viitor, a fost împușcat de către fasciști, într-o pivniță, într-o noapte de iulie 1942. Marele poet, mort pentru ivirea unei epoci în care

„oamenii, bucurîndu-se de roadele muncii lor
se vor iubi unii pe alții ca frații",

prevăzuse și prezisese timpurile pe care poporul nostru le trăiește astăzi. Și cu toate că această epocă este deosebită de a sa, cu toate că drumul care duce spre realizarea viselor sale nu mai este acela al luptei înarmate, ci o cale de muncă severă pentru realizarea sarcinilor planificate, exemplul poetului rămîne edificator, nemuritor. Ca și el, va trebui să rămînem legați de popor, de clasa muncitoare, de Partidul Comunist, să combatem curajos pe adversarii noștri, să fim — dacă se poate spune astfel — „romantici puternici" în lupta pentru victoria finală, definitivă, a comunismului. Ca și el, va trebui să întreținem în inimile noastre focul sacru al recunoștinței față de Uniunea Sovietică. Fie ca toate actele noastre, așa cum ne învață marxism-leninismul, așa cum ne învață exemplul, poezia și viața lui Nicola Vaptarov, să rămînă pentru totdeauna închinate intereselor umane.

Sofia, decembrie 1959

Din tradițiile literaturii noastre realist-socialiste

BLUZE ALBASTRE

Primul număr al revistei Bluze albastre, **subintitulată „revistă de literatură proletară", a ieșit de sub tipar la 5 iunie 1932, în 8 pagini. Anunțîndu-se ca o publicație bilunară, revista tipărește numerele următoare la 19 iunie 1932 (nr. 2), 10 iulie 1932 (nr. 3), și 31 iulie 1932 (nr. 4). După apariția celui de al patrulea număr,** revista își încetează apariția, fiind suprimată de cenzura teroristă a guvernului burghezo-moșieresc.

Deși a avut o existență scurtă, revista Bluze albastre a înscris un moment luminos și de însemnătate majoră în istoria literaturii romîne. **În condițiile orînduirii burghezo-moșierești și ale dominației claselor exploatatoare,** revista Bluze albastre a pus bazele unei literaturi a proletariatului nostru, **a unei literaturi care să slujească direct năzuințele lui revoluționare de făurire a unei lumi noi. Prin aceasta, în literatura promovată de** Bluze albastre **s-au afirmat germenii realismului socialist în literatura romînă.**

Noi avem o literatură închinată clasei muncitoare încă de la sfîrșitul veacului trecut, reprezentată cu deosebire prin opera poetică a lui D. Th. Neculuță. Aceasta avea însă **mai mult un caracter protestatar-romantic. Primele manifestări concrete ale realismului socialist, care relevă caracterul lui inovator, în conținutul cu totul nou al problemelor și al eroilor zugrăviți, le întîlnim însă în paginile revistei** Bluze albastre, **în primul rînd în scrierile pe care Alexandru Sahia le publică aici. Desigur, nu este vorba de o afirmare complexă a metodei artistice a realismului socialist, așa cum o cunoaștem astăzi, ci numai de unele mlădițe.**

Prin revista Bluze albastre **Al. Sahia militа deschis și cu fermitate pentru o literatură profund realistă, legată organic, indisolubil, de lupta proletariatului, de năzuințele întregului popor muncitor, literatură care să oglindească veridic realitatea, dar să și contribuie la transformarea acestei realități. În întîiul număr al revistei, în articolul-program se spunea:** „Ca orișice element realmente vital, arta nu-și poate avea rădăcinile decît în viață, să întrupeze viața, să se adreseze vieții.

Atîta vreme cît viața este o luptă, atîta vreme cît omenirea întreagă este vrăjmășită în două tabere fundamental adverse, cînd conflictul dintre ele a atins punctul culminant, — nu se poate vorbi despre o artă „pură", fără preocupări sociale, fără atitudini.

In asemenea condițiuni, cei care vor să trișeze spunînd că fac literatură pură, fără interes actual, cu preocupări „eterne" și „abstracte", nu sînt decît reprezentanții în artă ai acelor care sînt mulțumiți de actuala situație, ai profitorilor.

Fixați de cealaltă parte a baricadei, înțelegem să facem adevărata artă, literatură a realității groaznice, mascată prin multiplele legende și teoriile care au dăinuit prea mult

Literatura activistă, literatura critică, literatura proletară, își face la noi, prin „Bluze albastre", primii pași".

Ideile exprimate în acest cuvînt-înainte le întîlnim reluate și tratate mai amplu în articolul O generație falsă **de Al. Sahia, apărut în numărul doi. Criticînd și blamînd pe acei scriitori tineri care se ploconeau în fața artei burgheze și se păstrau departe de frămîntările vieții și ale maselor, Sahia exprima încă odată crezurile artistice revoluționare ale revistei** Bluze albastre: „Noi negăm arta pură și înțelegem să facem literatură proletară, literatură revoluționară, o literatură menită să dezgolească realitățile groaznice, îmbrobodite și mutilate de esteții inconștienți sau voiți în slujba burgheziei" **Credincios idealurilor Partidului Comunist, Sahia afirma un nou principiu de muncă, principiul leninist:** „Noi credem în stilul unei munci noi, în stilul de muncă al lui Lenin" **Prin stilul de muncă leninist, scriitorul înțelegea făurirea unei literaturi în spirit revoluționar, care să afirme perspectiva viitorului, să contribuie la mersul înainte al societății, prefigurînd astfel unele principii fundamentale ale realismului socialist:** „Spiritul revoluționar — scria în continuare Sahia — este forța învietoare care trezește gîndirea, împinge înainte, rupe cu trecutul, deschide perspective întinse și fără de care nici o progresare nu este posibilă. Așa dar, cine vrea muncă adevărată..., înfrățirea cu viața care palpită pe cîmpuri, în porturi și fabrici, să se lepede de trecutul umilitor și, alăturea nouă, să respecte stilul muncii lui Lenin".

Literatura pe care Al. Sahia o preconiza în mod teoretic, n-a rămas un deziderat abstract, scriitorul însuși realizînd-o prin creația sa. În paginile revistei Bluze albastre **el publică două nuvele** — Uzina vie **în nr 1 și** Revolta din port **în nr. 4 (republicată sub titlul** Revoltă în port). **Nuvelele lui Sahia, pe deplin cunoscute astăzi, sînt pătrunse de sufluu revoluționar, de forță critică și demascatoare, sînt scrise de pe pozițiile de clasă ale proletariatului. Prin aceste nuvele, Sahia a introdus pentru prima oară în literatura romînă pagini de profund realism inspirate din viața clasei muncitoare.**

Bluze albastre **își propunea să ofere proletariatului nu numai o literatură care să slujească luptei lui, ci să și ridice și să dezvolte talentele născute în rîndurile maselor muncitoare, care vor făuri literatura viitorului. În nr. 2 al revistei, ca și în cele următoare, întîlnim o astfel de** chemare Către muncitori:

Bluze albastre, revistă de literatură proletară, dedicată exclusiv maselor muncitoare, pentru care, în țara romînească, nu s-a scris încă nimic, — nu-și va atinge adevăratul țel decît atunci cînd se va putea crea o colaborare efectivă între muncitori și redacția noastră.

Rugăm, așa dar, pe această cale, pe orice muncitor, din orice colț al țării, să ne trimită însemnările lui, cari fiind publicate cu cel mai mare drag în coloanele noastre, vor constitui adevărata literatura de mîine".

Străduindu-se să ofere maselor muncitoare o literatură corespunzătoare năzuințelor lor, care să le educe și să le mobilizeze la luptă, revista Bluze albastre **publica, pe lîngă literatura originală, și numeroase traduceri din literatura sovietică și cea progresistă a altor țări. Astfel în nr. 1 întîlnim articolul** Parazitii **de Maxim Gorki, în care era satirizat tipul micului burghez, elogiindu-se chipul omului nou, ridicat din rîndurile clasei muncitoare; în nr. 2 se publica fragmentul** Cucerirea cîmpurilor, **din romanul lui Feodor Gladkov** Pămînt nou, **inspirat din lupta pentru transformarea socialistă a agriculturii din Uniunea Sovietică. Tot în nr. 2 al revistei** Bluze albastre **întîlnim poezia** Noi, **generația de Serghei Esenin, în traducerea lui Zaharia Stancu, poezie care, prin semnificațiile ei, conține un viu îndemn adresat scriitorilor din generația tînără de a se integra în lupta maselor muncitoare.**

În nr. 3 al revistei Bluze albastre **se publică reportajul** O zi într-un colhoz din Kuban **de Serghei Tretiakov, iar în nr. 4 un fragment din poemul** 150.000.000 **de V. Maiakovski, precum și o notă bio-bibliografică despre acest mare scriitor sovietic. Din literatura progresistă apuseană, revista publică în traducere, în nr. 1, articolul** America tragică **de Theodore Dreiser, în care se dezvăluia crunta mizerie a maselor muncitoare din S.U.A., apoi în nr. 3,** Balada **lui Karl Schmidt din orașul cenușiu de Johannes Becher, evocînd sfîrșitul dramatic, dureros, al unui muncitor german care își ceruse dreptul la o viață mai bună, mai omenească, exprimînd încrederea în făurirea ei.**

Literatura sovietică și cea progresistă a altor țări erau popularizate în paginile revistei Bluze albastre **și prin recenzii și articole de critică literară. În nr. 2 întîlnim o amplă recenzie despre romanul** Pămînt nou **de F. Gladkov, în care referindu-se la țelul romanului, acela de a oglindi viața țărănimii sovietice pornită pe drumul colectivizării, se scria:** „Viața lor nu este numai o muncă îndîrjită de cucerire eroică a noilor poziții, cunoștințe și experiențe economice și sociale, ci este și o luptă inevitabilă și îndîrjită a vieții în comun. În această luptă se formează noua morală socială, noul caracter, noua personalitate a comunei, a omului colectiv, a omului comunei".

Oglindind problemele și frămîntările majore ale epocii de atunci, în rezolvarea cărora proletariatul era chemat să intervină direct, revista Bluze albastre **a dus o susținută campanie împotriva războiului pregătit de fasciști și imperialiști contra Uniunii Sovietice, a chemat masele la lupta unită pentru convocarea unui congres anti-razboinic, pentru apărarea păcii. Apelul lansat de Maxim Gorki, H. Barbusse, Romain Rolland, Th. Dreiser, Heinrich Mann, Paul Langevin și alți oameni de cultură din lumea întreagă, pentru sprijinirea de către toate popoarele a Congresului anti-războinic de la Geneva, din 28 iulie 1932, a fost continuu popularizat de revista** Bluze albastre **În articolul** Congresul anti-razboinic **publicat în nr. 3, dînd glas năzuințelor de pace ale proletariatului nostru drag

PREZENTĂM REVISTA:

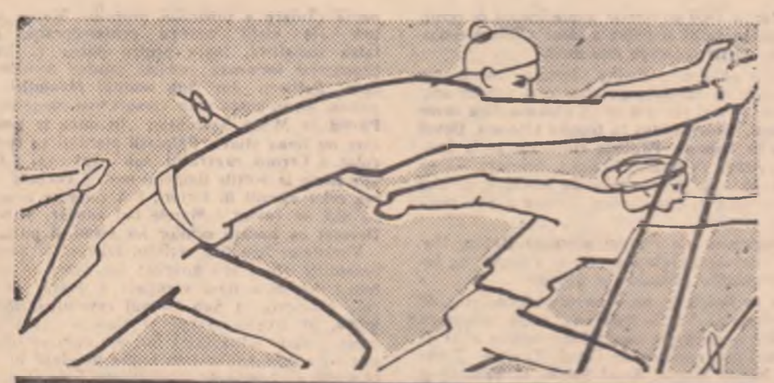

ЮНОСТЬ

3

IUNOST

Chiar de la primul număr, „Iunost" s-a anunțat ca o revistă literară destinată tineretului sovietic, educării sale comuniste. Cei cinci ani care s-au scurs de la apariție au întărit și mai mult acest profil inedit al revistei. Astăzi „Iunost", justificîndu-și întru totul titlul („Tinerețea"), se află, alături de cele mai bune reviste sovietice, în primele rînduri ale construirii comunismului, ale formării conștiinței comuniste. Sarcina sa complexă și-o îndeplinește realizînd, de la număr la număr, o mai strînsă legătură cu viața clocotitoare a tineretului și a întregului popor sovietic. În acest sens putem spune că nu există, în paginile revistei, vreun material care, într-un fel sau altul, să nu fie legat de sarcinile de luptă ale P.C.U.S.

Numai în anul 1959, revista a publicat, în afară de schițe și nuvele, 12 romane ai căror eroi sînt comsomoliști. Ultimul roman, apărut în 1959, este cel al cunoscutului scriitor sovietic Boris Polevoi și este închinat vieții Valentinei Gaganova, căreia, nu de mult, i s-a decernat înaltul titlu de „Erou al Muncii Socialiste".

O muncă entuziastă o desfășoară „Iunost" în direcția descoperirii și formării tinerelor talente din rîndurile constructorilor comunismului. Fiecare număr consacră cîte un tînăr poet ori prozator. De altfel, sîntem informați că, în cadrul redacției, activează intens și rodnic un cerc literar, unde în prezența tinerilor autori, sînt dezbătute variatele probleme ale măiestriei artistice.

Deosebit de interesante și instructive sînt rubricile revistei. Iată cîteva din ele: „Tribuna „Iunost", „Tehnică și știință", „Sport", precum și spirituala rubrică de satiră și umor intitulată sugestiv: „Aspiratorul de praf". Atrage, mai cu seamă, luare-aminte „Tribuna Iunost" în ale cărei coloane sînt dezbătute de către cititorii revistei problemele complexe ale educației comuniste a tineretului.

Este de datoria noastră ca, încheind această succintă prezentare, să remarcăm faptul că „Iunost" se bucură de o prezentare grafică excepțională.

SA CAUTAM CEEA CE ESTE MARE ȘI ÎN LUCRURILE MICI...

Tribuna revistei IUNOST

Valentin KATAEV

Un camion, încărcat cu cărămizi, lunecă pe pantă și se opri. Roțile se învîrtiră pe loc. Șoferul, un tînăr expeditiv, fără să stea mult pe gînduri, luă din camion vreo zece cărămizi noi, începu să le spargă cu cheia și să le așeze sub roți. La observația mea că aceasta nu-i o treabă bună, că e mai bine să lege roțile cu lanțul și că ar putea să folosească bucățile de cărămidă care se aflau la zece pași de el, spuse oarecum mirat:

— Dar de ce?

Și continuă să așeze liniștit cărămida spartă pe panta abruptă.

De bună seamă că nu-i trecea prin cap că distruge roadele muncii omului, valori materiale, averea statului, a poporului. Nu înțelegea că această cărămidă este un obiect, cum este de pildă o ceașcă sau o farfurie. Desigur nu și-ar fi spart vesela, s-o pună sub roțile mașinii care lunecă pe pantă.

O altă întîmplare pe care o știm din presă:

Un șantier avea nevoie urgentă de un număr mai mare de cuțite pentru lucru în lemn. Bucățile de oțel pentru cuțite erau pregătite și trebuiau finisate. Tînărul lăcătuș căruia i se încredința finisarea punea condiția:

— Să-mi plătească cîte cinci ruble pentru fiecare bucată!

Adică după un tarif majorat de cinci ori.

El știa că aceste cuțite sînt necesare de urgență și de aceea stăruia să i se plătească cît cerea. I s-a spus:

— Nu fi lacom. Nu trebuie să bagi mîna în buzunarul statului.

Dar el repeta într-una:

— Lasă că nu sărăcește statul...

A treilea caz. O partitură, ca să spunem așa, din altă operă.

O femeie încărcată cu bagaje, alergînd pe peron să prindă trenul, se împiedică și căzu. Abia se putu ridica. Îi era rușine. Alături stăteau trei flăcăi care priveau curioși la ceea ce se întîmplă. Dar nici unul nu se repezi să ajute femeii să se ridice. Unul spuse cu indiferență:

— Trebuie să faceți sport!

Iată încă o întîmplare:

Un tînăr ține o cuvîntare la o ședință a organizației comsomoliste. După cum vorbește se vede că n-are nimic de spus. Dar vrea să fie trecut în „darea de seamă". Și bate apa în piuă... Nici o idee nouă, nici un fapt nou. Și totuși continuă să mestece salivă. Vrea să facă impresia că e un gînditor profund, cu alură de conducător. Toată lumea înțelege foarte bine că e un flecar obișnuit, dar din politețe îl ascultă și tace, neîndrăznind să-l jignească cu această replică justă:

— Terminî, Vasea! Nu mai chinui lumea! Dă-te jos de la tribună!

Dar flecarul de Vasea vorbește, vorbește mereu, răpind fără milă timpul prețios al lui și al tovarășilor săi, — ore întregi pierdute inutil.

Nu de mult am văzut un tînăr urcînd la brațul cu o fată scările mari și curate ale unei Case de cultură. Erau amîndoi tineri și frumoși, bine îmbrăcați, veseli și sprinteni. Dar cînd m-am uitat la pantofii lui m-am întristat: erau pantofi moderni, frumoși, de bună calitate, dar erau murdari. Se vedea bine că de cînd și-i pusese întîia oară nu îi ștersese nici cu peria, nici cu cîrpa, nu-i dăduse cu cremă.

Încălțămintea murdară nu cadra de loc cu veselia lui, cu scările strălucind de curățenie, cu costumul nou, cu fața frumoasă, proaspăt bărbierită...

Dar tînărului nici nu-i pasă de asta.

Probabil nici nu-i trecea prin cap că un om cult nu se duce cu încălțămintea murdară la lucru sau în localuri publice. Și mai ales că trebuie să-și curețe pantofii în fiecare zi.

De ce am vorbit despre întîmplări atît de diferite și, la prima vedere, mărunte?

Fiindcă socotesc că, deși sînt nesemnificative în aparență, fac să meditezi mai serios asupra lor. Și mai ales astăzi mai mult ca oricînd.

Ne aflăm în pragul comunismului. „Comunismul e la ușă" cum spunea Maiakovski în cunoscutul „Marș al vremii" din piesa de teatru „Baia".

Comunismul, visat de veacuri de mințile cele mai luminate ale omenirii, devine o realitate. În prezent toți oamenii din țara noastră discută tezele raportului lui Nikita Sergheevici Hrușciov la al XXI-lea Congres extraordinar al P.C.U.S. E un plan grandios de construcție a bazei materiale-tehnice a comunismului, nemaivăzut în istoria civilizației mondiale.

Acest septenal va constitui etapa hotărîtoare, partea componentă cea mai importantă a programului de construcție a comunismului în țara noastră în următorii cincisprezece ani.

Tineretului nostru îi revine sarcina nu numai să participe la construirea comunismului, ci și să trăiască în societatea comunistă. Și aceasta îl însuflețește într-un fel deosebit.

Comunismul are nevoie de înălțimi. De înălțimi în toate acțiunile.

Comunismul înseamnă înaltă disciplină și productivitate a muncii. Înseamnă belșug de metale, de piine, de combustibil, de locuințe, de mașini și carne, de cărți și legume.

A lupta pentru belșug, pentru creșterea productivității, a raționaliza munca, a-ți însuși tehnica înaintată — aceasta este prima sarcină, pe care și-o pun membrii brigăzilor comuniste — aceste sînt cele dintîi rîndunele ale minunatului nostru comunism de mîine.

Dar aceasta e puțin.

Comunismul înseamnă prioceperea de a dirija forțele naturii. Înseamnă dezvoltarea armonioasă a omului, nivel înalt de cultură tehnică și cultură generală. De aceea, fiecare membru al brigăzilor de muncă comunistă își ia angajamentul să învețe mereu, să acumuleze cunoștințe, cultură, să urmeze școala medie de cultură generală și politehnică și învățămîntul superior.

Dar și aceasta e puțin.

Comunismul înseamnă nivel înalt de conștiință. Moralitate pură ca de cristal. Creînd brigăzile de muncă comunistă, comuniștii, comsomoliștii, tot tineretul înaintat al țării noastre face un jurămînt solemn: să fie întotdeauna model de înaltă moralitate, de puritate morală.

Un astfel de jurămînt a făcut brigada tinerelor muncitoare de la fabrica de aparate de radio „M. Gorki", condusă de Lida Orehova, despre care se vorbește în reportajul „În plină viteză", apărut în acest număr al revistei noastre.

Cît de mîndru, cîtă înțelegere a răspunderii față de popor sună în cuvintele lui Viktor Uhanev, organizator al brigăzilor comuniste de la combinatul chimic din Lisiciansk:

„Începînd de azi, principiile muncii și vieții noastre vor fi: să producem azi mai mult decît ieri, mîine mai mult decît astăzi; să știm astăzi mai mult decît ieri, mîine mai mult decît astăzi: să fim azi mai atenți și mai înimoși față de prietenul cu care muncim și trăim, mîine mai înimoși decît astăzi!"

Fenomenele dezgustătoare ale trecutului: parazitismul, pungășia, dilapidarea, mita, birocratismul, indiferența față de aproapele, egoismul, beția, înjurătura, huliganismul, nu au ce căuta în comunism! Poți intra în comunism fără să învingi prejudecățile religioase? Este posibilă în comunism întîmplarea cu spargerea cărămizilor, descrisă la începutul acestor însemnări? Sau lăcomia? Sau oameni tineri care nu ajută o femeie să se scoale? Sau niște tineri frumoși să se plimbe prin casele de cultură, cu pantofii murdari? Sau oameni care să bată apa în piuă de la tribună, în fața publicului, răpind timpul tovarășilor lor, să nu se țină de cuvînt, să întîrzie, să fie indiferenți față de obligațiile lor sociale, care, în comunism, capătă o importanță și mai mare ca pînă acum și care vor deveni o datorie sfîntă a fiecărui om?

Nu e limpede oare că, dacă nu lichidăm toate păcatele mari și mici ale existenței noastre, nu numai că nu vom putea „intra" în comunism, dar nici nu-l vom putea construi?

În acest număr al revistei **Tinerețea** publicăm, printre alte materiale, scrisori primite la redacție, care ridică probleme de moralitate, comportare, de relații între constructorii societății comuniste.

Fiecare cititor al revistei **Tinerețea**, care trimite scrisori poate că se întreabă:

— Pregătindu-mă să intru în comunism, mă eliberez oare de convingerile, de greșelile și de viciile specifice oamenilor lumii vechi și care ne împiedică să mergem înainte?

Revista **Tinerețea** va continua să publice materiale care ridică asemenea probleme.

Adresîndu-ne cititorilor noștri, le recomandăm să pornească în modul cel mai hotărît la lupta pentru puritatea morală a tinerilor sovietici, pentru progresul cultural al întregului nostru tineret, împotriva tuturor rămășițelor și proastelor deprinderi ale trecutului, care împiedică mersul nostru impetuos înainte, spre comunism.

(Din revista **Tinerețea**, nr. 1, 1959)

ANATOLII PRISTAVKIN

DIN POVESTIRILE TINERILOR

MICI POVESTIRI

Anatolii Pristavkin are douăzeci și șapte de ani. De la vîrsta de zece ani a crescut la un cămin de copii. De la cincisprezece ani a lucrat și a învățat la o școală tehnică. Fără a ieși din producție, a absolvit o școală medie tehnică de aviație. Între 1952 și 1954 și-a făcut stagiul militar. A început să scrie versuri încă de pe cînd era la căminul de copii. În 1951 apar primele sale versuri în presa raională. În 1954, Anatolii Pristavkin a intrat la Institutul de literatură „A. M. Gorki" și l-a terminat în acest an școlar. De curînd a început să scrie povestiri, pe care revista „Tinerețea" le publică pentru prima oară.

FOCUL

Nu de mult am fost în localitatea unde m-am născut. Casa noastră cu două etaje, care era cea mai înaltă în toată circumscripția, mi s-a părut nespus de mică între noile case de piatră. Pomii din grădinița unde alergam alta dată, s-au rărit, colnicul unde ne jucam s-a făcut una cu pămîntul. Mi-am adus aminte că pe acest minunat colnic am făcut o mare descoperire. Am descoperit focul. Mai bine zis, am descoperit niște pietre minunate cu care se putea produce focul. Îi aduceam pe băieții din curte, ne umpleam buzunarele cu pietre și apoi ne retrageam într-o încăpere întunecată. În semiîntunericul plin de taină, loveam pietrele una de alta. Scăpărau o flăcăruie galben-azurie. Abia mai tîrziu am înțeles că focul nu l-a produs pietrele de pe colnicul meu, ci mîinile mele. Cum de s-a întîmplat că acest minunat colnic e acuma una cu pămîntul copilăriei mele?! Caută și găsește-i urmele... Dincolo de colnic, din toate părțile, începea viața cu minunățiile ei. Dar credința că mîinile mele pot produce focul a rămas pentru totdeauna vie în inima mea.

FOTOGRAFIILE

Eu și surioara mea, care avea șase ani, locuiam departe de casă. Ca să nu-și uite părinții și rudele, o aduceam pe surioara mea odată pe lună în dormitorul nostru neîncălzit, o așezam pe pat și luam plicul cu fotografii.

— Uite Liuda, asta e mama. E acasă și-i foarte suferindă...

— Suferindă... repetă Liuda.

— Asta e tata. El e pe front. Îi bate pe fasciști.

— Îi bate...

— Asta e mătușa... Noi avem o mătușă bună...

— Dar aici?

— Aicea sînt eu și tu... Asta e Liudocika... Asta sînt eu...

Și surioara bătea cu palmele ei mici și vinete și repeta: „Liudocika și eu... Liudocika și eu..."

Am primit de acasă o scrisoare. O mînă străină ne scria despre mama. Apoi am vrut să fug undeva, departe de casa de copii. Dar lîngă mine era surioara mea. A doua zi, seara, stăteam din nou strînși unul lîngă altul și ne uitam la fotografii...

— Asta e tata. El e pe front... Asta e mătușa... Asta e Liuda...

— Dar mama?

— Mama? Unde e mama? S-o fi rătăcit... Lasă că o găsim noi mai tîrziu... Uită te la mătușa... Mătușa e o femeie bună...

Au trecut zile și luni. Într-o zi de iarnă geroasă, cînd pernele care astupau ferestrele erau acoperite cu chiciură ca puful, poștașa aduse o foaie minusculă. Țineam foaia în mînă și vîrfurile degetelor îmi înghețau. Ceva mă înțepa în stomac. Două zile nu m-am dus la surioară. Apoi iar ne-am așezat alături și am privit fotografiile.

— Asta e mătușa... Uite ce frumoasă e mătușa! E minunată! Iar aici e Liudocika și eu...

— Dar unde-i tata?

— Tata? O să vedem acum...

— S-a pierdut?

— Da! S-a pierdut...

Și surioara repetă întrebarea, înălțînd o privire curată și plină de spaimă:

— S-a pierdut de tot?

Au trecut luni și ani. Și într-o zi mi s-a spus că copiii vor fi trimiși la Moscova, la părinți. Au venit cu un caiet și ne-au întrebat unde putem să plecăm, ce rude avem. Apoi m-a chemat directoarea de studii și, cu ochii plecați în hîrtii, mi-a spus:

— Bătatule, la casa de copii o să rămînă pentru un timp o parte din copii. O să rămîi și tu cu surioara. Noi i-am scris mătușii voastre, am întrebat-o dacă vă poate primi. Dar ea, cu părere de rău...

Și-mi citi răspunsul.

La casa de copii, ușile se trînteau, paturile de lemn se adunau grămadă, saltelele se înfășurau.

Copiii se pregăteau să plece la Moscova. Eu și surioara stăteam, nu ne pregăteam de plecare. Ne uitam la fotografii.

— Asta e Liudocika... Asta sînt eu...

— Și încă cine?

— Cine? Uite și aici e Liudocika. Și aici. Și eu sînt aici. Și aici... Sîntem foarte mulți! Da?

PORTRETUL TATALUI MEU

Aceasta s-a întîmplat în timpul războiului. Am găsit întîmplător în biblioteca casei noastre de copii o cărțulie subțire. Pe copertă era fotografia unui om cu căciulă de blană pe cap, îmbrăcat într-o haină groasă, lungă pînă deasupra genunchilor și cu o pușcă mitralieră în mînă. Omul semăna foarte mult cu tatăl meu. Am luat cartea pe furiș, m-am retras în colțul cel mai întunecat, am smuls coperta și am băgat-o în sîn. Așa am furat-o mult timp acolo. O scoteam doar din cînd în cînd, să mă uit la ea. Desigur acesta era tatăl meu! Războiul ținea de trei ani și eu nu primisem de la el nici o scrisoare. Aproape că-l uitasem. Și totuși, știam că acesta era tatăl meu. I-am vorbit deschis lui Vovka Akimțev, cel mai volnic dintre băieții din dormitorul nostru. Acesta a tras portretul din mîinile mele și a spus:

— Prostii! Ăsta nu e tatăl tău!

— Ba-i tatăl meu!

— Hai s-o întrebăm pe educatoare...

Olga Petrovna privi coperta smulsă și zise:

— Nu trebuie să rupeți cărțile. Nu cred că acesta e tatăl tău. De ce să-i reproducă fotografia în cărți? Gîndește-te și tu. Doar nu-i scriitor!

— Nu. Dar acesta e tatăl meu!

Volodea Akimov nu mi-a dat coperta cu portretul. A ascuns-o și a spus că vreau să mă laud, că toate acestea sînt aiurelI, și n-o să-mi dea coperta, ca să mă las de prostii.

Dar eu voiam să-l am pe tata. Am răscolit toată biblioteca, căutînd al doilea exemplar al cărții dar nu l-am găsit. Și de-atunci plîngeam mereu, în fiecare noapte.

Într-o zi, Volodea se apropie de mine și-mi spuse rîzînd batjocoritor:

— Dacă acesta este tatăl tău, nu trebuie să-ți pară rău de nimic! N-are să-ți pară rău?

— Nu!

— O să-mi dai briceagul tău?

— Ți-l dau.

— Dar compasul?

— Și compasul.

— Dar costumul cel nou mi-l dai în schimbul unuia vechi? Și-mi întinse mîna în care ținea coperta șifonată: ia-o. N-am nevoie de costumul tău. Poate că, în adevăr...

În ochii lui Volodea se citea o mare durere. Și invidie. Ai lui erau la Novoroslisk, oraș ocupat de fasciști. Și nu avea nici o fotografie.

(trad. Vl. CAVARNALI)

DESPRE VERSURILE LUI VLADIMIR KOSTROV

Cu Kostrov și versurile sale m-am întîlnit întîia oară acum doi ani la seminarul tinerilor poeți moscoviți. Pe atunci, el era student al facultății de chimie a Universității de Stat. În poeziile sale discutate la seminar se aflau versuri scrise cu un talent neîndoielnic.

Prezența unor versuri promițătoare în poezia încă nerealizate nu spune nimic însă. Fiecare om e talentat. Dacă se apucă de o treabă nouă — în cazul acesta: să compună poezii — întîi zecile de versuri cîzute se transformă aproape obligatoriu și cîteva scrise cu talent, prospețe, originale. Din alt punct de vedere, chiar în un poet cu adevărat talentat, cînd e abia la început, versurile originale, specifice lui, din prima necesară gîndiri, a neînțelegeri de a stăpîni inspirația, sînt amestecate într-o măsură cu cuvinte împrumutate, aflate. Încă nu și simplu se pierd în căutări zadarnice.

De aceea, dacă nu mi s-ar fi fost dat să mă întîlnesc ulterior cu Kostrov și versurile sale, aș fi putut repede o cunoștință. Dar s-a întîmplat ca la intervale de cîte trei luni să-mi parvină în manuscris noi și noi versuri ale lui. Și totdeauna mi-au stîrnit curiozitatea. Ele nu puteau fi publicate încă în forma în care erau, de sub condei, pentru că și în aceste versuri abundau obscurități, neglijențe, greșeli. Dar la lectură doream de fiecare dată nu să le îndrept, ci să le selectez. În poeziile sale proporția s-a schimbat: ideile interesante și versurile frumoase s-au înmulțit, iar slăbiciunile au scăzut.

A mai trecut cîtva timp. Vladimir Kostrov a absolvit cu succes facultatea de chimie și a început să lucreze ca inginer într-o fabrică din preajma Moscovei. El a scris o seamă de poezii, și mă bucur că pot vorbi aici despre cîteva din ele.

Poeziile lui Kostrov, care se publică în acest număr al revistei, nu sînt nici de data aceasta lipsite de slăbiciunile inerente amintite mai sus. Împreună cu redactorul secției de poezie N. Starșinov ne am străduit să îndepărtăm anumite lungimi și imperfecțiuni. Desigur, aceasta am făcut-o cu deplinul acord al autorului, împreună cu el.

Eu prețuiesc în versurile lui Kostrov legătura organică dintre sentimentele și gîndurile flăcăului de la țară și omului cu o înaltă instruire tehnică al vremii noastre. El scrie la fel de firesc despre „creuzetele încinse pînă la alb" și despre „privirile albastre ale porumbiței". E încă vie în mintea mea vremea cînd poeții din primii ani de după revoluție se împărțeau în poeți proletari și în poeți țărani, în poeți pentru intelectuali și poeți pentru meșteșugari. În acest nou poet se îmbină, fără contradicții și retorisme, prin însăși logica dezvoltării țării noastre, cele mai bune tradiții ale acelor grupuri de poeți. De fapt, în acest flăcău de la țară devenit inginer ai putea oare să separi ceea ce înnobilează natura rusă de tînărul intelectual inovator? I Cînd spune „sînt urmașul unui plugar din Vezțka, acum plec să brăzdez cerul" — aceasta nu e un simplu pretext poetic, ci o concluzie firească.

Noi, scriitorii din vechea generație, deși aceasta nu pot s-o înțeleagă filistinii literari, privim cu adîncă emoție și încredere pe tinerii literați care vin să ne ia locul.

Ce așteptăm în esență de la ei? Ne temem poate că vor fi mai puțin talentați decît noi? De bună seamă, nu. Nu, pentru că în primul rînd niciunul dintre noi nu-și supraapreciază talentul, iar în al doilea rînd pentru că solul rusesc nu va fi niciodată secat de talente. Ne bucură că printre tinerii poeți și prozatori apar oameni cu un talent remarcabil, dar ne mîhnește dacă ei și-l încătușează și nu știu să și-l prețuiască. Noi așteptăm de la tînărul scriitor care intră acum în arena literară, venind din mijlocul poporului, un material nou, o expresie poetică inedită a noilor relații, care pentru acești tineri literați sînt organice, firești, subînțelese.

Mi se pare că, printre acești tineri scriitori se numără și Kostrov.

Iaroslav Smeliakov

Dacă rus te-ai născut

Să privim pămîntul țării noastre,
Frumusețea lui neîntinată.
Porumbița cu priviri albastre
Din trunzar duios spre tine cată.
Cu mestecenii în hora mare
Prinde-te și joacă împreună.
Dă la fiece uzină-n floare
Cîte-un colț din Rusia străbună.
Dar priviți, nu trebui' să vă-ndemn!
Nu-i o altă frumusețe-n lume.
Dacă rus născut ești, atunci demn
Fii de puritatea-acestui nume.

În romînește de NICULAE STOIAN

Articolul și poezia sînt traduse din „Iunost" nr. 11 — 1959.

PENTRU FRAȚI ȘI SURORI MAI MICI

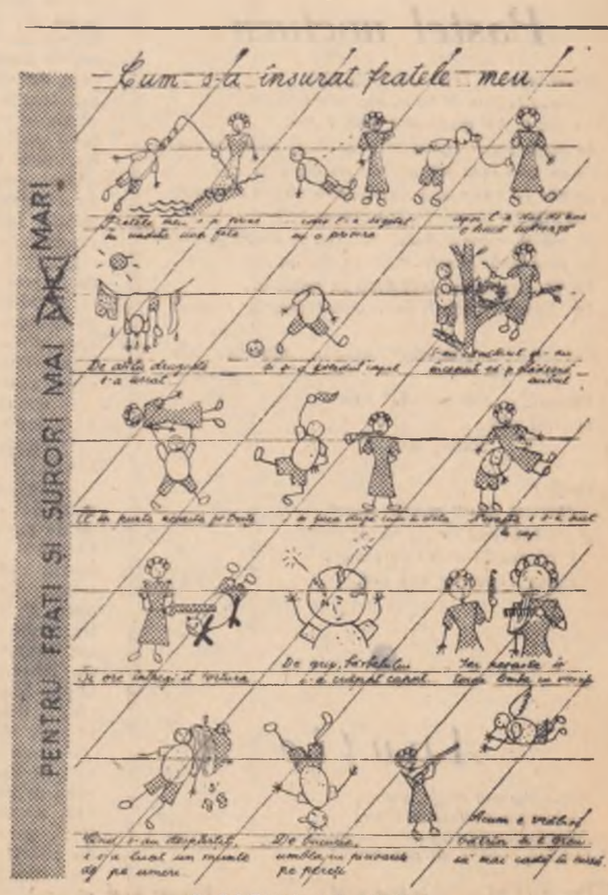

O PAGINA DE UMOR

DIN TRE SUTE DE CITARGE

Vasile Petre Fati: Dispuța pe care o ai cu d-ta însuți asupra temei vers clasic — vers liber se va soluționa prin lectură și scris. Dealtfel se pare că așa și încerci să te lămurești: „Am încercat (și nu de puține ori) să nu mai scriu astfel, însă a fost cu neputință. Mi se pare că tot ceea ce scrisesem nu-i reușit, că versul clasic îmi stîrbește din valoarea imaginei sau ideii și încetul cu încetul aruncam ceea ce scrisesem în vers clasic, în foc". Că versul clasic nu poate „stîrbi" din valoarea imaginii sau ideii, stau mărturie atîtea volume de poezii contemporane, de la „1907" al lui Arghezi, pînă la ultimul volum al lui Beniuc. Dacă vei cerceta mai îndeaproape aceste realizări, vei vedea că forma clasică poate exprima perfect conținutul de idei al zilelor noastre, și mai mult chiar, forma aceasta se îmbogățește ea însăși. A întrebuința versul clasic nu înseamnă a scrie după anume canoane, ci a folosi toate mijloacele poeziei de pînă la noi în mod creator. Pe de altă parte, versul liber a primit de multă vreme cetățenie deplină în poezie, el însuși devine „clasic", și ineditul lui este doar o iluzie. După cum utilizarea lui nu este totdeauna cerută cu necesitate de imaginea poetică. Un exemplu din poeziile d-tale:

> **Și tîrziu dimineața**
> **a sosit lîngă țărm pescadorul.**
> **Oamenii au coborît veseli pe țărm,**
> **descărcînd în panere aurul mării...**
> **Pescarii cu bărbile lor ca**
> **niște vechi și lungi legende**
> **au privit îndelung panerele pline,**
> **și vocile lor calme**
> **s-au sărutat într-un singur cîntec.**
> **Atunci dimineața a devenit albastră și naltă,**
> **țărmul s-a încărcat de polenul vocilor**
> **și primele semne de toamnă**
> **au gemut sfîșiate...**

Imaginile au prospețime, — dar de ce crezi că tot ceea ce ne-ai spus nu putea fi scris în versuri perfect cadențate și rimate? A încerca să recompui versurile maiakovskiene în vers „clasic", ar însemna să le distrugi toată seva. Versuri de genul celor citate mai sus pot fi scrise și în sonet, și în orice formă de vers. Intrebuințarea versului liber nu poate fi arbitrară, ea survine numai cînd este cerută de conținutul respectiv.

Mihai Leonescu: Incercările d-tale au un caracter mult prea elementar:

> Ritmul muncii se-ntețește,
> Forțele se înzecesc,
> Peste tot unde privesc
> Văd cum țara înflorește.

Constatarea este întru totul adevărată, dar — chiar lăsînd deoparte lipsa oricărei tehnici poetice — nu se apropie cu nimic de imaginea poetică. D-ta scrii dintr-un îmbold lăudabil, dar fără o viziune poetică. Uneori, palpită printre rînduri un început de imagine:

> Se clatină văzduhul de-a
> tunetelor unde.
> Lumina clară-a zilei tot mai
> încet pătrunde.
> Trezit de-atîta larmă, privind
> peste ogoare,
> Un pui de grîu îngînă: — Mi-i
> sete, frățioare!

Dar, deocamdată, este încă prea puțin. Dacă într-adevăr ai ceva de spus pe calea versului, aceasta se va dezvălui după multă muncă, lectură și meditație.

Romulus Bogdan Antonescu: Ne-a reținut atenția „Hronicul prieteniei", care are o idee deosebit de interesantă, și depinde numai de d-ta să o realizezi ferind-o de livresc. Pe lîngă aceasta, versurile au, deocamdată, multe stîngăcii și locuri comune. Dacă „epilogul" pornește cu două versuri acceptabile:

> Prietenie sfîntă, prietenie
> sfîntă!
> Cutreeră pămîntul și-nvață-l
> cum se cîntă!

după aceea cadențele se împotmolesc în locuri comune:

> O viață cît mai bună — acesta
> fie țelul —
> Iar peste zări senine să zboare
> porumbelul.
> Aș vrea să se-mplinească
> această sărbătoare.
> Să mă deschei la piept și să
> strig — „soare, soare!"

Subscriem afirmațiile, dar pentru ca versul să fie convingător se cere argumentul imaginei. „Hronicul prieteniei" merită să te apleci asupra lui cu mult mai multă atenție. Așteptăm.

Doru Moțoc: Am ales „Implinire", și așteptăm să ne mai trimiți.

C. Pană: „Chemarea șantierului" se cam pierde în expresii voit „tari", și poate tocmai de aceea tocite. („Oamenii-n aprig avînt la zăgazuri", „tinerețea-mi de vultur", „sănătatea mea nepotolită-n dorințî", „îndîrjirea apelor potopitoare", etc.). Acest debit trebuie să fie controlat mai îndeaproape. Deși nu este total ferită de aceste alunecări, „Sînt miner" ni s-a părut mai expresivă, și o publicăm. Mai trimite-ne.

IMPLINIRE

Bătrîne ziditor de frumusețe
Din nopți de mult apuse peste vreme
Ce-ai pus clipiri de vis să se răsfețe
In ale nopții albe diademe,
Ce-ai înălțat cupolele spre soare
Și-apoi te-ai stins, iradiind lumina
Sub ploile de stele căzătoare
Ce-au sărutat îndurerate tîna, —
Cum am mai vrea să fii cu noi alături
Să contemplăm în nopțile cu stele
Sclipirile albastre de omături
Impraștiate-n șiruri de margele.
Să vezi că nu ni-s visele deșarte!
Prin boabele de diamant din gene
Să vezi cum peste țară, pîn-departe,
Cresc roșii gladiole în poiene.
Și-atunci să ne întoarcem către tine
Să-ți arătăm cum — peste gladiole —
Scăldate-n scăpărări diamantine
Cresc visurile noastre pe cupole!
...Și să te stringem lîngă piept,
Manole.

DORU MOȚOC

SÎNT MINER

Sînt miner —
Am mîinile încărcate cu aur, cu cărbune și fier.
Adîncul e lunca mea mătăsoasă de grîne,
E marea mea plină cu pești,
E cerul coborît pe noi meleaguri ale terrei —
E cîntecul spre care zilnic mă îndrept.
Sînt miner —
Și-am brațe tari și umeri de oțel.
Cu stîncile crescute invers, — sub pămînt,
Ca Hercules.. cu șerpii necontenit mă înfrunt
Și scot la suprafață bogățiile țării —
Energii subterane tăinuite milenii...
Sînt miner —
Și forțele-mi se profilează imense și dăruitoare
In flăcările Hunedoarei către cer...
Cu ele smulg din adîncuri tone de sori și de stele,
Pornesc uzine și vapoare pe valuri în larguri,
Transform istoria descătușată din neguri —
A patriei mele!

C. PANĂ

Petrea Ignat: Ne ceri, printre altele, să ne pronunțăm dacă ai reușit „să îngroși îndeajuns ideea" din poezia „Gîza de seară". Ideea ar fi: „zădonica trudă a altor vietăți de a reuși ceea ce omul a reușit". Iată poezia:

> Gîza de seară pe limba ei țipă,
> De lumină se-apropie — se
> lovește... Risipă
> De zbor — rotocoale ea face...
> De-o oară, de două ea nu are
> pace,
> Căci vrea din lumină-o fărîmă
> — și-n noapte
> Prin beznă spre-ai săi cu
> mîndrie s-o poarte;
> S-apropie iară și iară mereu,
> O gîză cît punctul — un mic
> Prometeu;
> Dar cade răpusă — și-a ars o
> aripă
> Și piere-nghițită de pară-ntr-o
> clipă.

Este bine să te întrebi dacă ai reușit să redai ideea. Admițînd că versurile n-ar avea niciun fel de greșeli de formă, ne întrebăm și noi: ce idee ai vrut să comunici cititorilor? D-ta spui: „zădonica trudă a altor vietăți de a reuși ceea ce omul a reușit". (In paranteză, n-am mai întîlnit pînă acum termenul „zădonic", deși s-ar putea să existe). Dar de unde această idee că „alte vietăți" ar putea să întreprindă acțiuni omenești? Poezia este un produs al societății, nu al naturii, și poetul, vorbind despre orice elemente, trebuie să le aducă la viața noastră. Un Prometeu-gîză este un nonsens, deoarece actul prometeic este un produs al conștiinței. Simbolurile d-tale sînt răsturnate, și nu rezistă.

Iată o altă poezia, „Luna":

> Ceas cu nisip
> Luna îmi pare;
> L-întoarce o mînă
> Din soare.
> Cînd se va sparge
> Odată, spune:
> Din cîte poeme-i sînt scrise —
> Ce-i va rămîne?

Dacă prima strofă este expresivă, cea de a doua cade într-o filozofie fără sens. De ce te preocupă „spargerea" lunii? (Și la întrebarea d-tale se poate răspunde, pe drept cuvînt: vor rămîne poemele profunde, deoarece ele nu se pot „sparge" odată cu luna, ci vor trăi cît va exista și omenirea). Acestea sînt false întrebări, pe ele nu se poate construi nimic, deoarece par o joacă de copii; terminată mereu cu „ei și?". Părăsește, deci, asemenea „idei" și apropie-te de realitatea noastră, izvorul adevăratei poezii.

Marilena Duncan: Dacă vara este „o iluzie spontană", de ce n-ar fi și toamna la fel? Poezia nu stă în anotimpuri, ci în noi. Mai trimite-ne.

Vasile Hossu: Din desele valuri de imagini se reține unele:

> Ingrozit trecutul își mină caii
> spre uitare de-a lungul
> cîmpului,
> își urnește norii de stîncă și
> în drum toate amintirile și le
> descarcă
> clădirile lui dărîmate la malul
> mării debarcă (!)
> corăbii încărunțite ce-au rătăcit
> în largul mării timpului.
>
> În spate ploaia plescăie cu
> solzi mărunți de umezeală
> plăcută
> și ea curînd va șterge cu
> buretele ei de apă și vînt
> toate urmele trecutului bolnav
> și bătrîn, ca pe un cuvînt
> ce-a fost scris și uitat acolo pe
> tabla zării tăcută.

Procedînd cu o mai mare strictețe, s-ar elimina senzația de aglomerare continuă, evidentă și în aceste strofe, dar mai ales în cele pe care nu le-am transcris. Acest sistem de nesfîrșite comparații — unele dintre ele notabile — ajunge ca fiecare vers să-ți anuleze pe precedentul. Poezia capătă un fel de gîfîit obositor, și cititorul n-o poate urmări atent pînă la capăt. Te-am ruga să reflectezi asupra acestor inconveniente, pe care înlăturîndu-le vei putea să-ți realizezi mai repede și mai ușor certele d-tale posibilități.

Constantin Mazăre: Să spicuim cîte ceva din „Nuntă săracă":

> Lumea un deșert se pare fără
> tine Constantine
> Pentru mine nu mai are lumea
> asta bucurie..
> Ochii mi-s lipsiți de lacrimi
> după tine al meu mire
> Tata te-a schimbat cu altu' mai
> bogat nu știu de unde
> Tată, tată, cum vă vine peste
> cap aceste ginduri?
> Eu te blestem în viață în
> nenumărate rînduri...
> Lîngă fată vine-un tînăr
> cunoscut de multă vreme
> Eu sînt Constantin și-acuma
> să plecăm fără de veste...
> Codri, ape, dealuri, stele, peste
> tot priveau o clipă,
> Ei și-au găsit fericirea unde
> veșnic stă înfiptă.

Avem toate motivele să credem că faptele povestite au fost zguduitoare. Povestirea, însă, trezește zîmbetul. Te rugăm să recitești clasicii genului, pe Coșbuc, pentru a vedea care este tratarea cea mai adecvată a acestor teme.

DEBUTANȚI 1959

Au debutat în 1959 un număr impresionant de poeți, prozatori, dramaturgi și critici a căror viitoare evoluție ar trebui să ne preocupe mai mult.

Principalele noastre periodice literare, numeroase ziare regionale și raionale au consacrat rubrici speciale pentru cei mai tineri scriitori (**Steaua fără nume** în **Luceafărul**, **Tinerii critici** în **Gazeta Literară**, **Debut** și **Cenaclu** în **Tribuna**, **Paginile culturale** de la Orașul Stalin, Arad, Petroșani, Craiova, Suceava, Constanța etc.). Prin grija organelor de partid și de stat rețeaua cercurilor și cenaclurilor literare a fost reorganizată și lărgită.

Caseie regionale ale creației populare Bacău, Hunedoara, Constanța, Galați au editat culegeri cu lucrări ale membrilor cenaclurilor literare.

Editurile au tipărit în acest an primele volume ale lui Fănuș Neagu, Vasile Rebreanu, Petre Stoenescu ș.a. A apărut o antologie cuprinzînd creațiile a 30 de poeți tineri. Piese semnate de Dorel Dorian, Radu Theodoru, Simon Magda, Aurel Storin, C. Teodoru și Mariana Pîrvulescu s-au jucat pe scenele teatrelor din Capitală și provincie.

Putem urmări așadar trei faze ale aceluiași proces: **Debutul literar 1959.** Ne vom referi întîi la **„stelele fără nume"**, la scriitorii — dacă nu-i prea devreme spus — care au publicat anul acesta primele lor schițe, ori povestiri mai importante. Pentru ca cititorul să-și facă o imagine cît de cît exactă cu privire la amploarea fenomenului semnalat, ne simțim datori să-i reamintim unele semnături noi, întîlnite sub diversele încercări beletristice tipărite. Adrian Munțiu — autorul unui poem premiat în cadrul concursului de creație literară, organizat în cinstea Festivalului mondial al tineretului și studenților de la Viena și a celei de a cincisprezecea aniversări a eliberării Patriei, Constantin Abăluță, I. Naghy, Gh. Pocreanu, Florin Victor, Ion Opriș, Victor Niță, Ion Țirlea, Dumitru Cepănaru, Victoria Ana Tăușan, Ion Cazan, George Ionescu, St. A. Bănaru, Aurel Călugăru, Liviu Păcuraru, Teofil Balaj, Adrian Velichi, Sorin Stoian, Ligia Tamșa, Adi Cusin, Stanislav Popescu, Traian Muler, Dobre Marin, Dumitru Corneanu, în poezie; Nicolae Velea, Corneliu Omescu, Mircea Radu Iacoban, Manole Auneanu, Florian Avramescu, Nicolae Ghercu, Gh. Hoinaru în proză. Lista e departe de a fi completă. Ar fi necesare încă multe pagini pentru a o epuiza. Cert este că ne aflăm în fața unei mișcări artistice vaste, promovată consecvent prin grija Partidului, prin întreaga politică culturală a statului democrat popular, menită să înprospățeze, cu ce are mai bun, forțele frontului nostru literar realist-socialist. Critica are datoria să acorde pe viitor o mai mare atenție acestor zone ale vieții literare unde cresc, se dezvoltă și se impun talentele. Conținutul muncii politice în cercurile și cenaclurile literare se cere încă îmbunătățit. Ades tinerii nu primesc ajutorul așteptat din partea scriitorilor vîrstnici, din partea comisiei de îndrumare de pe lîngă Uniunea scriitorilor. Sarcinile privind problemele de măiestrie sînt lăsate numai în seama poștei redacției a diverselor publicații.

Constituie o inițiativă lăudabilă publicarea prin intermediul editurilor și Caselor regionale ale creației populare a culegerilor **Flacări nestinse** (Hunedoara), **Din toată inima** (Bacău), **Sub soarele lui August** (Galați), precum și a celei de la Constanța, de care **Luceafărul**, într-unul din numerele sale trecute, s-a ocupat pe larg. Ele marchează un stadiu avansat în dezvoltarea tinerilor scriitori începători, reunind lucrările ce s-au impus deosebit în activitatea cercurilor și cenaclurilor literare. Credem că a procedat bine Casa regională a creației populare Hunedoara cînd a selectat pentru **Flacări nestinse**, lucrare închinată minerilor căzuți cu 30 de ani în urmă la Lupeni, numai pe Irimie Străuț și Ana Șoit — doi dintre cei mai harnici membri ai cercurilor literare din regiune, cum spune prefața. Multe din lipsurile inerente începutului: nesiguranța dialogului, lungimile inutile, descrierile „amănunțite", sînt depășite de Irimie Străuț. El scrie o proză ce poate fi judecată fără concesii, cu toată exigența critică. Povestirile **Fluturașii**, **Tăcutul**, **Steagul** rezistă unei confruntări critice severe. Irimie Străuț are oroare de efuziunile lirice, notația deține în schițele sale rolul hotărîtor. Personajele se definesc numai în acțiuni, în încleștări dramatice. Citeodată însă, scriitorul stăruie obsedant asupra împrejurărilor, asupra atmosferii, uitînd personajele pe drum sau lăsîndu-le numai cu numele, ca simple epitete. Ana Șoit a publicat primele poezii cu cîțiva ani în urmă. Astăzi ea poate fi socotită una dintre poetele tinere talentate. Și Ana Șoit, ca și Irimie Străuț, urmărește în versuri numai efectul detaliului natural, simplu, fără zorzoane. Poeta știe să descopere poezia acolo unde alții nici n-o bănuiesc. **„O, palmele acestea bătătorite, grele / Impreunate parcă pe veci cu stinca dură / au uneori atîta mlădiere în ele / În mîngîierea calmă de liniști și căldură / Sînt seri cînd veselia te-mbie la cămin — / Armonica-i se frînge în brațe pătimaș. / Nu-s alte mîini atuncea să lunece mai lin / Chemînd ca din străfunduri și sufletul părtaș. (Palmele minerului).** Irimie Străuț și Ana Șoit, fii de mineri, trăiesc astăzi tot printre mineri și scriu despre viața acestor oameni pe care amîndoi o cunosc bine.

Merituos este de asemeni **Din toată inima**, volum editat de către Casa regională a creației populare Bacău, — în cinstea celei de-a 15 aniversări a eliberării Patriei noastre de sub jugul fascist. Față de numărul semnatarilor credem că în **Din toată inima** figurează destule nume noi: C. Ciubotaru Silvian, Ion Ghelu Destelnica, Aurel Stanciu, Radu Felecan, Dinu Vasilica, Ovidiu Bibere, A. S. Grigoraș... Plachetele de la Galați și Constanța ni se par nesatisfăcătoare. Nivelul lor artistic e scăzut, unele poezii conținînd locuri comune, imagini încîlcite.

Evenimentul cel mai de seamă al anului 1959 rămîne pentru tînăra poezie apariția antologiei **Sub semnul revoluției**. E reunită sub aceeași copertă o adevărată generație (termenul nu trebuie luat în sens rigid) de poeți. Mai trebuiau adăugați poate Radu Cîrneci, Ion Crînguleanu, Aurora Contescu, Damian Ureche, N. Dragoș, Ion Țugui, Dumitru Rachici, Sebastian Costin și atunci sumarul era aproximativ judicios. Despre unii dintre ei critica s-a și pronunțat. Ion Rahoveanu, Florența Albu, Ilie Constantin, Corneliu Șerban, Sina Dănciulescu, Negoiță Irimie, Leonida Neamțu, Miron Scorobete, Ana Blandiana, Nichita Stănescu, Mihai Negulescu, Constanța Buzea nu pot fi considerați debutanți, în sensul în care vorbeam despre Adrian Munțiu ori Ligia Tamșa. Aici e vorba despre un debut editorial colectiv, care vestește primul volum de versuri al fiecăruia. Există și la unii din acești poeți, ca și la cei care se află abia la început de drum, o permanentă căutare a timbrului propriu. Marile imperative ale vieții noastre contemporane, actualitatea socialistă, lupta pentru pacea și libertatea popoarelor formează mobilul tuturor temelor abordate. Reținem din **Sub semnul revoluției**, pentru patosul ei, în ciuda unor versuri mai modeste, poezia **Partid** de Miron Scorobete: **„In mine te cîntă acei care nu te-au știut / Pălmașii pierduți în convoi secular, / Cerînd, răzvrătiți, sub cerul avar / O dreptate tîrzie la porțile timpului mut. / Vorbesc cu tăcerea celor sfîrșiți în torturi, / A celor ce n-au trădat cu nici un cuvînt / Marele tău adevăr. Și te cînt / Devotat ca flacăra ochilor lor fermi și puri..."**

Varietatea tematică, avîntul tineresc al poeziei debutanților (în stadii diferite) din acest an nu poate totuși suplini o lipsă esențială a unora dintre poeziile publicate în **Sub semnul revoluției**, **Din toată inima**, în diverse reviste și ziare — caracterul livresc, pseudo-actualitatea lor, așa cum se sublinia și într-un articol publicat în **Lupta de clasă** nr. 3/1959. O poetă, nu lipsită de sensibilitate, Sina Dănciulescu, crescută pe lîngă revista **Steaua** notează: **Metalele iau foc / Pulverizîndu-se praful cu mirosul greu. / Focul lui Prometeu da friu meșteșugarilor / cu febra alchimiei / să toarne mereu..." (In turnătorie** din volumul **Sub semnul revoluției).**

Ce sentiment pot trezi atari versuri neexpresive cititorului simplu? Intervine aici problema cunoașterii vieții de către tinerii scriitori, problema ridicată de tovarășul Nichita Sergheevici Hrușciov în istorica sa cuvîntare de la cel de al treilea Congres al scriitorilor sovietici. Incă puțini tineri poeți vin din mijlocul vieții tumultuoase, adevărate. Mulți cunosc realitatea pe cale indirectă, din cărți, din discuții sterile și nu din contactul nemijlocit cu „terenul". Supără nota de artificial, cu pretenții de profunzime, de mari introspecțiuni, și sensuri neaccesibile „profanilor", în poeziile lui Ion Rahoveanu, Andi Andrieș... Freamătul epocii noastre revoluționare, al avînturilor și aspirațiilor îndrăznețe e înlocuit cu preocupări mărunte, cu o viziune voit intelectualistă. Incerci regretul cînd printre construcțiile fade ale stihului, conceput în spiritul lecturilor demodate, descoperi incontestabil talent. Prin ținuta sa intelectualistă, o parte din volumul **Sub semnul revoluției** oferă un peisaj poetic uniform. Temele nu mai au un univers propriu, cum ar fi natural, în cazul unei creații intim izvorîtă din realitatea concretă, ci, imaginile, ideile, procedeele circulă de la un poet la altul cu relative modificări. Dintr-o mentalitate greșită, nu întotdeauna tinerilor li se spune destul de răspicat adevărul. Condițiile de seră, cocolșirea greutăților începutului s-au dovedit întotdeauna nefaste pentru orice scriitor începător.

Merită să fie subliniat în mod pozitiv faptul că în proză nu poate fi semnalată o asemenea stare de lucruri. **Ningea în Bărăgan** de Fănuș Neagu, **In plină zi** de Vasile Rebreanu, **Privighetoarea** de Petre Stonescu schițele **Cioburi**, **Cînd se fac amintirile**, ori **Ochelari cu imprumut**, publicate de N. Velea în **Gazeta Literară** și **Luceafărul**, s-au bucurat de atenția favorabilă a criticii și cititorilor.

Fănuș Neagu ne poartă prin locurile cu ciulini ale Bărăganului și bălțile Dunării, unde altădată Panait Istrati își plasase acțiunea povestirilor sale. Personajele sînt deobicei figuri tinere care își găsesc rostul numai după Eliberare. Ele-s mistuite de puternice năzuințe și pasiuni. Cadrul real e amplificat considerabil, proporțiile autenticului mult exagerate. In evidență este scoasă cu precădere o singură trăsătură de caracter. Talentul lui Fănuș Neagu rămîne însă deficitar în ce privește tehnica construcției, armonia detaliilor. Pe aceeași linie Vasile Rebreanu, mai sprinten în dialoguri, dar cam sentimental, realizează narațiuni scurte de un puternic dramatism (**Sub cerul limpede**, **Mărul**, **Dialog sumbru**). Stilul folcloric al povestirilor înglobate în volumul **In plină zi**, îl apropie pe Vasile Rebreanu de tradiția prozei ardelenești a lui Slavici și Agîrbiceanu îndeosebi. Petre Stoenescu are proprietatea notației simple, a descrierilor firești. Prin relatări aparent obișnuite el te duce spre un desnodămînt zguduitor. In construcția personajelor, Petre Stoenescu plătește încă tribut acelui soi de schematism propriu numai debutanților, cu filozofări naive și metafore bombastice. Nicolae Velea, cu toate că nu intră în categoria celor care au debutat cu volume în 1959, a reușit să se remarce, pînă în prezent, ca un tînăr prozator înzestrat. In universul obișnuit, prozatorul găsește puternice resurse epice care nu au nevoie de nici un fel de amplificare. Dar tocmai această plasare tendențioasă în obișnuit dă uneori senzația de neobișnuit, de nereal. (vezi **Ochelari cu imprumut**). Se observă tendința de schematizare rigidă a complexității fenomenelor vieții în lucrările unor dramaturgi începători ca: Aurel Stoian și Mariana Pîrvulescu.

Am întîlnit și debutanți, prozatori mai ales, ca muncitorul Niculae Ghercu, de la Complexul C.F.R. Griviță-Roșie, apăruți o singură dată în **Gazeta literară**, într-un număr scris de cititori și apoi uitați. Schița **Pe gînduri** de Nicolae Ghercu vădea talent. Ce s-a întîmplat cu el? Ades publicațiile noastre centrale, uneori și **Luceafărul**, publicînd o dată pe un tînăr scriitor necunoscut, cred că și-au făcut datoria. Asta nu mai înseamnă debut. Peste un an sau doi, cînd altă revistă îl va redescoperi, el va fi din nou... debutant. Schițele și nuvelele tînărului prozator de care ne-am ocupat, se caracterizează, prin cîteva coordonate oarecum noi: pasiunea faptului autentic, pasiunea noului din viață, stilul oral, ritmul trepidant.

Despre cărțile apărute la Iași, aparținînd poeților Florin Mihai Petrescu, Andi Andrieș și Horia Zilieru, promitem să revenim într-un articol viitor.

Mai semnalăm în dramaturgie apariția lui Paul Everac și Dorel Dorian, cu piese ce au stîrnit interesul publicului spectator și-i anunță ca pe dramaturgi de perspective, a lui C. Teodoru, Radu Theodoru, Aurel Storin, a ziaristelor Mariana Pîrvulescu și Simon Magda, — asupra cărora nu stăruim deoarece în cronicile dramatice apărute în revista noastră ele au fost analizate. In critica literară semnalăm nume noi ca Ion Rotaru, Gh. Ciompec, Pavel Ruxandoiu, Gabriel Dimisianu, D. Cesereanu, Pompiliu Marcea Eugen Simion și alții asupra activității cărora revista noastră va reveni în numerele viitoare.

Urmărită în zonele ei cele mai noi, literatura noastră realist-socialistă ni se dezvăluie plină de speranțe.

Gh. Achiței

STEAUA fără NUME

Alexandru Barna

Pastel nocturn

M-am urcat pe Timpa să culeg stele
Și parcă fugeau de mine, sau eu de ele.
Era seară. Am privit spre oraș, înapoi.
De jur împrejur numai stele, o, cît de multe un roi,
Pe un turn înalt era ancorat un luceafăr,
Lumina lui radia pînă departe. Era mîndru și teafăr.
Colțurile lui păreau îmbrobodite cu zare.
Iar sub el se-auzea duduit monoton de tractoare.
In jurul meu, greierii măcinau liniștea nopții tîrzii,
Pe cer, luna părea îmbrăcată cu palide ii...
La „Steagul" farurile camioanelor brăzdau noaptea adîncă.
Concasoarele „Temeliei" mușcau năpraznic din stîncă,
Războaiele „Partizanului" băteau ritmice și sonore
Lunile-s zile,
zilele-s ore.

Omule!
Măsoară pulsul acestor comori,
Ascultă cîntecul lor — mii de viori,
Veghează, fii treaz! Pe pămînt,
Păsări de noapte mai sînt.

Avuție

Rămîi pierdută dragoste dintîi
Cu lacrima prelinsă și tîrzie,
Părerile de rău nu-și mai au rostul,
Trecutul dureros nu mai învie.

Poema ta mi se ascunde-n gînd
Ca vîntul serii-n pletele-ți bogate.
Cînd împleteam și dragostea și vis,
Cînd ne iubeam — atunci aveam de toate.

Șezătorile „LUCEAFĂRULUI"

— Semnificația unui bilanț —

Intîmplarea a făcut ca ultima șezătoare din acest an (ultima cel puțin pînă la ora cînd inserăm aceste rînduri) să fie într-un fel și o sinteză a tot ce au avut mai bun aceste manifestări organizate de revista noastră. Șezătoarea a avut loc la secția feroviară a Institutului de construcții din București și ea s-a caracterizat printr-o organizare excelentă, afluență de public, maximum de receptivitate față de poezie.

Credem că nu e lipsit de interes un scurt bilanț al șezătorilor organizate de revista noastră în decurs de un an. Cifrele însele vor ține locul oricărui comentariu:

— Șezători: 50, adică 4 pe lună;

— Participanți: Peste 25.000.

— La aceste șezători și-au dat concursul peste 40 de poeți, printre care: Cicerone Theodorescu, Maria Banuș, Radu Boureanu, Veronica Porumbacu, N. Tăutu, Dan Deșliu, Mihu Dragomir, Victor Tulbure, Eugen Frunză, Tiberiu Utan, Letay Lajos, Ion Brad, Ion Horea, T. Balș, Violeta Zamfirescu, N. Stoian și alții.

— S-au citit cam 12 poezii la fiecare șezătoare, ceea ce înseamnă 432 poezii, aproape 10 volume. Deci, aproape 10 volume de poezii au fost cunoscute de zeci de mii de oameni.

Cine spune că receptivitatea publicului la poezie a scăzut? Iată, cifrele dovedesc contrariul. Poezia are în țara noastră un număr tot mai mare de iubitori. Aceasta presupune însă și o mai mare receptivitate din partea poeților la cerințele cititorilor, la cerințele vieții. Trebuie să spunem că în acest sens, asemenea manifestări au fost deosebit de bogate în învățăminte pentru autorii care au participat la ele.

N. STOIAN

Cenaclul literar „M. Eminescu"

Cenaclul literar „M. Eminescu", de pe lîngă Casa de cultură a studenților „Grigore Preoteasa", a avut în cursul anului 1959 o bogată activitate. Lucrările citite în ședințe sînt selecționate în așa fel, încît să poată oferi o imagine cît mai complexă și mai clară asupra posibilităților și talentului autorului. Numai de la deschiderea anului școlar universitar 1959/1960, pînă în prezent, au fost discutate poezii de Ilie Constantin, Dimitrie Rachici, N. Dragoș etc. Ele aduc imagini noi din viața patriei noastre în plină transformare socialistă, din viața tineretului din uzine, fabrici, de pe ogoare sau a tineretului studios. Supără însă, uneori, aerul livresc, intelectualist al unora dintre aceste producții. Și Ilie Constantin și N. Dragoș au o preferință exagerată pentru filozofările în sine, oarecum sterile. De aceea cînd Dimitrie Rachici a citit în una din seri versuri de altă factură și vigoare, el a fost primit cu entuziasm, în ciuda faptului că aceste versuri nu erau îndeajuns de realizate. Se simțea însă în ele un filon de autenticitate, de viață adevărată, generatoare de emoții.

Tendința spre livresc, cunoașterea insuficientă a realității, a fost și mai evidentă într-o piesă citită de Sebastian Costin. Mobilul piesei era același ca și în Jocul de-a vacanța de Mihail Sebastian. Dar în vreme ce la M. Sebastian evadarea eroilor din realitate avea un sens major, era determinată de anumite condiții istorice specifice, în piesa amintită totul părea plat, inexpresiv și confuz.

E regretabil că mulți scriitori ce și-au luat angajamentul să ajute munca cenaclului n-au venit niciodată printre studenții — tineri scriitori.

EM. ENACHE

CUVINTE POTRIVITE ȘI... ÎNCRUCIȘATE

De Anul Nou

ORIZONTAL: 1) Are un an și două fețe — Verbul precedentului în dublu sens; 2) Sărbătorire pentru primele două litere; 3) Are doi ani și se poartă în excursii; 4) Asta are un an și se poartă tot în excursii — Merge cu Magnitogorsk; 5) Lîngă una — N-are decît un an, dar e capitală! 6) Mic și urechiat — Scriitor bănuit; 7) N-a fost nimic de capul întregii familii, dar mai ales de capul unuia — Doi ani, la romani; 8) Un soi de palmier care nu-i îngust! — Aici, un nume rusesc; 9) La jocuri de noroc și la zăpadă; 10) Ciobani care se miră de ziua trecută — Amprentă pe omăt.

VERTICAL: 1) Pelerină perimată... — Țigan pușchinian; 2) Are doi ani, deși Remus Luca a scris-o acum șase ani! 3) Diminutiv pentru autoarea „Vîrstelor anului" — De seamă, de mînă sau... pe față; 4) Roman de Sadoveanu — Rege în Italia, acum o mie de ani; 5) Ca să te liniștești — Supți! 6) Fără Tavi n-are nici un rost... 7) Bate-n lemn ca să ți se deschidă — In materie de ani îl deține Matusalem; 8) Primus inter pares, poate fiindcă e singurul din 12 care are un an! — Tînăr prozator, la plural; 9) A dat Nae lovitura! 10) Aer comprimat — Deși n-are decît un an, a fost eroina unui amor celebru!

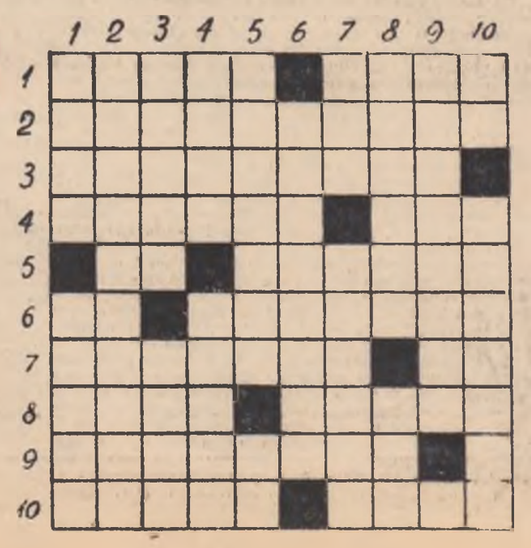

Pagini glorioase din istoria poporului

VIETNAMEZ

DUMITRU CORBEA

Istoria poporului vietnamez începe cu patru mii de ani în urmă, cu legendara dinastie a celor optsprezece regi Hung. Un munte din lanțul Cordilierilor poartă numele acestei dinastii. Legenda populară vietnameză spune ca primul Hung s-a născut din dragostea unui dragon cu o zină și de aici a rămas credința că regii Hung sînt urmașii dragonilor și zînelor, căpătind prin aceasta atribute divine, suprapămîntene.

Sînt legende cu Hung al VI-lea și cu Hung al XVIII-lea. Sub Hung al VI-lea țara a fost invadată de cuceritori străini. Regele se retrăgea prin munți. Îi apare atunci înainte un copil de trei ani și îi cere o sulița și un cal de fier. Copilul adună poporul și îi bate pe navalitori, eliberează țara.

Pe muntele Hung se mai văd și astăzi urmele unei cetăți, unei întăriturii. Pe acest munte își au mormîntul cei optsprezece regi. „Templul de mijloc" și „Templul Pețului" au fost ridicate de ultimul rege legendar. La „Templul Pețului" veneau să se spele cele două fete ale regelui. În popor s-a crezut multă vreme că apa acestui puț are puteri miraculoase, pentru a vindeca multe boli și a face multe minuni, întocmai ca apele unei alte fîntîni, care are și mai mare vechime, Pyrene, din cetatea Corintului, ale cărei ape, ce vin de sub Templul lui Apollo, curg și astăzi, de multe mii de ani.

Și n-aș vorbi despre istorii și legende dacă n-aș fi vizitat Republica Democrată Vietnam, începînd cu Paralela 17 și sfîrșind cu legendarul Dien-Ben-Fu, în nord, în inima pădurilor și munților.

Pe muntele Hung începe istoria veche a poporului vietnamez, iar la Dien-Ben-Fu începe istoria nouă, modernă, democrată și socialistă. Dien-Ben-Fu reprezintă, pentru poporul vietnamez și pentru toate popoarele împilate de colonialism, ceea ce a reprezentat Stalingradul în Războiul de Apărare a Uniunii Sovietice.

Din anul 40, războiul condus de surorile Trưng împotriva ocupației feudalilor chinezi și războiul din 939, condus de viteazul erou național Ngo-Quyen, care a dus la eliberarea Vietnamului de sub jugul hanilor lacomi și tirani, istoria acestui popor n-a cunoscut un eveniment mai important ca victoria împotriva colonialiștilor francezi din primăvara anului 1954. Împotriva eroinei-regine Trưng-Trac, împăratul chinez de atunci l-a trimis pe vestitul general Ma-Vien, care învinsese și cucerise Japonia. După trei ani de lupte grele poporul vietnamez a fost învins din nou.

Răscoalele populare s-au ținut lanț împotriva ocupației feudale chineze. Se urma tradiția de luptă a celor două surori Trưng. Poporul le diviniza. În cinstea lor s-a și ridicat în secolul XV un templu la Hanoi. Cele două statuete din templul din Hanoi le reprezintă pe cele două eroine, ingenunchiate, îmbrăcate în purpură strălucitoare.

După două secole se ridică altă eroină, Trien-An, dar este repede înfrîntă de armatele hanilor guvernatori. În secolul VI este înfrîntă și răscoala condusă de Ly-Bon. O altă răscoală izbucnește în secolul VII și este condusă de viteazul Thuc-Loan. Și această răscoală este înfrîntă. Numai rascoala condusă de Ngo-Quyen, în anul 939, n-a putut fi înfrîntă. Poporul a reușit să se elibereze de sub jugul feudal chinez. Și împotriva lui Ngo-Quyen s au trimis trupe și vestiți generali de către feudalii chinezi, dar poporul vietnamez a luptat eroic, ca în legende, și a biruit.

Și în secolul XIII a luptat cu vitejie soldatul vietnamez, împotriva invaziei mongole. Hoardele de aur au covîrșit prin număr. Dinastia mongolă Yuan, întronată în China după ce China a fost cucerită, în Vietnam n-a putut dura decît un sfert de veac (1257-1284).

În secolul al XV-lea are loc din nou invazia hanilor chinezi. Împotriva acetei invazii se ridică din nou poporul, condus de legendarul erou Le-Loi. În memoria lui s-a făcut Lacul Mic din Hanoi. Legenda spune ca pe acest lac eroul se plimba în barcă cu iubita, după ce-i biruise pe hani.

În secolul XVIII năvălesc japonezii în Vietnam. Un alt erou conduce lupta poporului. Acest erou se numește Quang-Trung. Poporul i-a bătut pe japonezi. Țara a fost eliberată din nou.

Pe la jumătatea secolului al XIX-lea are loc invazia franceză. De fapt nici n-a fost o invazie, ci o debarcare de trupe. Debarcarea s-a făcut în ascuns, fără știrea poporului, prin trădarea unui rege din dinastia Nguyen, instaurată în anul 1802, după victoria lui Quang-Trung împotriva japonezilor. Această dinastie a trădat mereu poporul. Șirul trădărilor acestor regi merge pînă la Bao-Dai, valetul comisarilor și generalilor imperialiști, care terorizează pe toți patrioții de la sud de Paralela 17. La sud de Paralela 17 funcționează ghilotina, spînzuratoarea și plutonul de execuție. Foști ofițeri naziști, criminali de război, își pun în aplicare și aici metodele de la Buchenwald și Auschwitz. Crimele săvîrșite în lagărul de la Phu Loi, prin otrăvirea a mii de patrioți, care au luat parte la luptele împotriva colonialismului, au zguduit întreaga lume civilizată.

Despre suferințele poporului din sud poate vorbi una din eroinele luminate ale Vietnamului, pe nume Tran Thi Nahm, poreclită Ly. Ly este fata de țărani săraci, din sud. În anul 1952 ia parte la prima luptă. E vitează. Vrea să lupte împotriva impilatorilor, vrea să moară cum i-a murit și logodnicul, aparîndu-și țara. După Convenția de la Geneva începe calvarul acestei mici eroine, care n-avea decît 22 de ani atunci. Este arestata de ofițeri naziști și francezi, este schingiuită îngrozitor pentru a denunța și pe alți patrioți, dar ea tace. I se smulge carnea, i se taie bucați din trup, dar ea tace. În anul 1958 reușește să fugă în nord plină de răni, mai mult moartă, adusă de tovarășii săi de luptă, prin jungla, în spate. Avea 26 de ani și cîntarea 30 kilograme. Pe Ly n-am văzut-o. Era încă la spital, în stare gravă, sub îngrijirea medicilor. Nici n-am cutezat să cer s-o văd. Mi s-a spus despre ea tot ce a pătimit și atunci mi-am închipuit-o cum arata. Am văzut-o la Paralela 17, într-o noapte, după o ploaie bună, tropicală, în septembrie 1959. Aici m-am întîlnit cu o fată care avea tot 22 de ani, cît avea Ly în anul 1954, după armistițiul convenit la Geneva. Pe fata pe care am întîlnit-o la Paralela 17 o cheamă Nguyen-Thi-Hong. Are un năsuc mic, puțin cîrn, părul negru ca abanosul, obrazul neted și delicat, ochii ca niște străluciri de antracit, micuță, slabă. Cred că Hong, acest trandafir al Asiei de sud-est, căci așa se traduce numele ei în limba vietnameză, în limba Kin, nu cîntarea nici ea mai mult de 30 de kilograme. Am stat de vorbă cu ea și cu alți patrioți din sud. Mi-au povestit multe ceasuri despre multe crime și fărădelegi ale colonialiștilor și baodaiștilor. Un patriot mi-a povestit cum a fost bagat, împreună cu alți patrioți, într-o groapă adîncă, strîmtă, acoperită cu bușteni și pămînt, care ținea loc de închisoare. Ploile umpleau groapa cu apă și patrioții, pentru a nu se îneca, își țineau gurile lipite de bușteni, de „acoperiș". Unul avea degetele tăiate, unghiile scoase. Mi s-a spus că la mulți li se tăiau mîinile, picioarele, li se smulgea limba din gură sau li se înfigeau cuțite și sulițe în carne, li se jupuiau părți din corp. Unora li se da să mănînce din propria lor carne. S-a ajuns pînă acolo încît, sub pedeapsa cu moartea, patrioților închiși li se da să mănînce din carnea tovarășilor lor de luptă.

Sate întregi au fost arse, locuitorii lor — ridicați, închiși, așa cum s-a întîmplat cu satul lui Nguyen-Thi-Hong. Ascultam și mă gîndeam la Oradour, la Lidice, la Varșovia și la mii de sate și orașe arse și nimicite de naziști, în cel de al doilea război mondial. Așa a fost ars satul vietnamez Huong Dien și alte sate. Toți locuitorii au fost arestați, cei mai mulți — împușcați, ghilotinați, spînzurați. Pe toate drumurile, la toate răspîntiile erau înșirate cadavre, oameni torturați, pentru a îngrozi, pentru a înfricoșa poporul, dar poporul nu s-a îngrozit, nu s-a înfricoșat.

Am ascultat și povestea oamenilor înșelați de trupele franceze în retragere, în sud. În special au fost mințiți catolicii. Li mințeau ofițerii, maicile benedictine, misionarii și preoții lor. Li se spunea că vor fi uciși de comuniști, dacă rămîn în nord, vor fi torturați și li se vor dărîma bisericile. Dar poporul nu voia să piece. Armatele în retragere l-au forțat să plece pe mulți, din regiuni întregi. Îi evacuau sub pretextul luptelor care se pregăteau în acele regiuni și îi mînau spre sud. Lor se spunea că Fecioara Maria s-a retras și ea cu trupele franceze, cu Bao Dai și mandarinii săi. Numai Buddha rămînea în nord... Buddha nu se refugia cu trupele franceze...

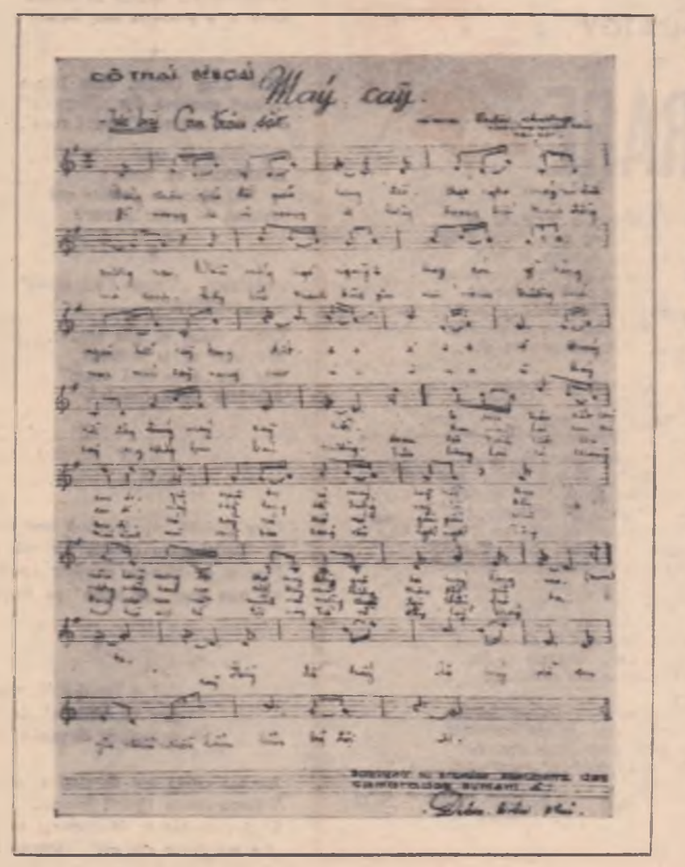

Acum, în sud, catolicii vietnamezi cerșesc o mînă de orez de la catolicii francezi. Dar aceștia nu au ce le da și îi lasă să moară de foame. Acei care cer să vină în nord, la casele lor, la pămîntul lor, sînt bătuți, sînt arestați. Și oamenii tac. Își dau seama că au fost înșelați. Își dau seama de toată mîrșăvia cu Fecioara Maria și de raiul din sud, care este raiul lui Ngo-dinh-Diem, raiul mandarinilor și proprietarilor francezi, bancherilor, negustorilor. În acest rai nu pot trăi decît acei care împilează, decît acei care exploatează. Este raiul exploatatorilor și asasinilor. În acest rai au venit naziști, criminali de război, aventurieri, lepădăturile de pe tot pămîntul.

Vorbea încet Nguyen-Thi-Hong — trandafirul — și eu o priveam și îi turnam din vreme în vreme ceai în ceașca ei de pe masă. Ea sorbea și iar povestea. Avea răni pe picioare. Patru luni a mers prin junglă, pe culmile Cordilierilor, din creastă în creastă, zi și noapte. Mergea de la un trib la altul. Tinerii din fiecare trib o conduceau la alt trib, o dădeau în primire pentru a fi dusă mai departe. De multe ori era nevoită să stea în junglă, să doarmă în copaci de frica tigrilor, leilor și panterelor, de frica șarpelui boa și a pythonului. Dormea în arborele de tămîie, în arborele de fier, în lim și santal, în bambuși salbatici. S-a ținut pe mîini, pe genunchi. Privea mereu nordul. În nord era viața, în sud era moartea, teroarea, foamea. Privea și vedea sfîrîiturile stelelor în cinci colțuri, vedea flacăra nestinsă a steagurilor roșii, revoluționare, sub care a luptat poporul. Nguyen-Thi-Hong a fugit de iad, a căutat libertatea. A fugit de la un mandarin, care avea o sută de sclavi, o sută de servitori. Și ea era una din sclavele acestui exploatator. Era bătută, ocărîtă, umilită și atunci s-a hotărît să fuga. A fugit noaptea și a intrat în jungla plină de fiare, de șerpi, de elefanți și bivoli sălbatici. Nu s-a înfricoșat.

A doua zi aveam să văd cu ochii mei cartea de vizita a guvernanților din sud, de peste riul Hien-Luong. Pe un placat mare de scîndura am văzut scrisă o lozincă. Mi s-a tradus:

Cine atentează la proprietatea stăpînului este trădător de patrie.

Lîngă lozinca din sud a apărut un „bao-ve", un soldat în uniforma.

În fața acestei lozinci, în Republica Democrată Vietnam, se află altă lozincă:

Nord-sud — un singur cămin.

Două lozinci, două lumi. Una, cea din sud, reprezintă permanentizarea robiei, iar alta, cea din nord, reprezintă libertatea, unificarea pașnică, prin tratative, patriotismul fierbinte al întregului popor. Am văzut și un desen lîngă pancarta cu lozinca patriotică: o țărancă privește spre sud. Ea reprezintă femeia despărțită de familia ei, de copiii și rudele ei. Ea înfățișează familia din nord, care privește îndurerată la familia din sud, la familia mare a poporului de țărani și argați, de pescari și muncitori pe plantațiile de cafea și cauciuc ale exploatatorilor francezi și indigeni. Mi s-a povestit și un alt episod. O femeie a venit în nord, dar copiii i-au rămas în sud. Femeia venea adesea și privea spre sud, pentru a-i trece dorul de copii. Privea și plîngea, întindea mîinile, ca și cum și-ar fi îmbrățișat odraslele. Vedea satul ei și se liniștea. Nu-și putea vedea copiii; călăii ar fi arestat-o imediat, dacă s-ar fi dus, dacă ar fi trecut riul Hien-Luong.

Priveam sudul și mă gîndeam la cele auzite în noaptea aceea. Îmi treceau prin minte numele celor doi călăi ai patrioților vietnamezi, cozile de topor ale colonialiștilor, Bao Dai și Ngo-dinh-Diem. Mă gîndeam la consilierii militari americani, la febrilitatea construirii de baze militare de către atițătorii la război.

Poporul vietnamez vrea pacea. I-am văzut pe vietnamezi cum urmăreau

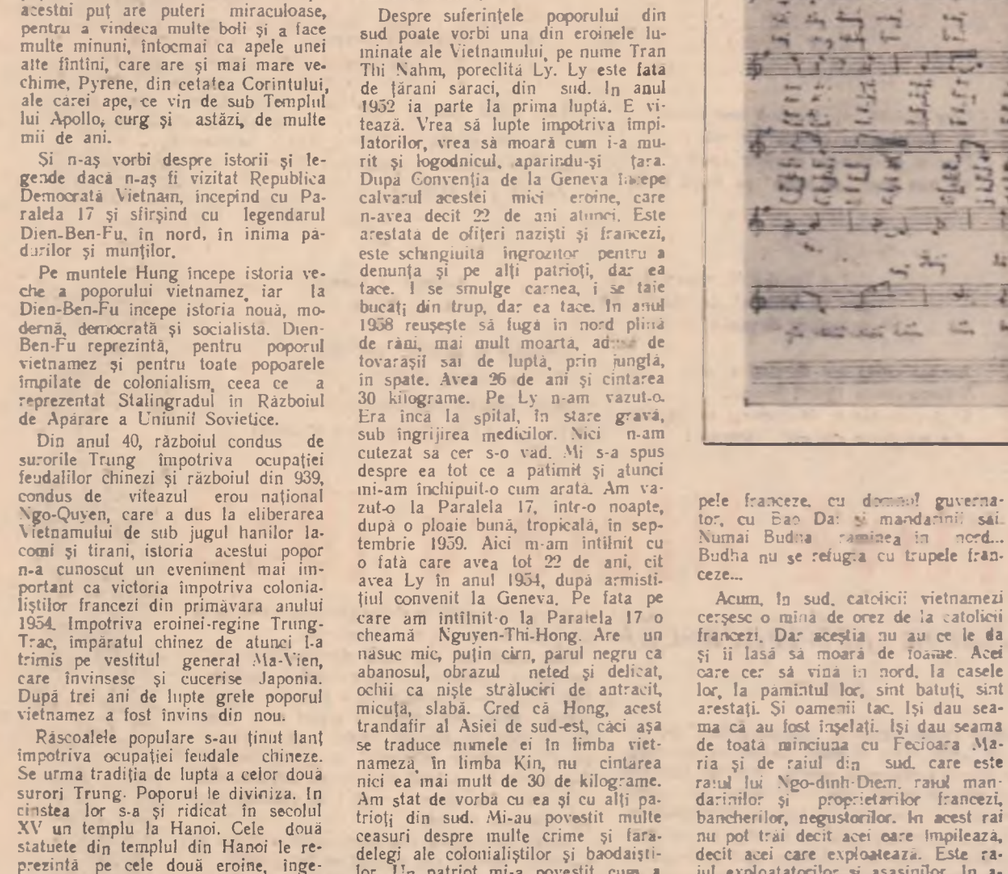

Podul care unește cele două maluri ale riului Hien-Luong

O mamă vietnameză, pricinda-și satul ei din sud.

vizita tovarășului Hrușciov în Statele Unite, l-am văzut cum mănîncă și se îmbracă. În sud este crima de stat dacă atenteri la proprietatea privată, fie în nord, nu mai este așa. S-a început reforma agrară, dar s-a început și colectivizarea agriculturii. Formele de stat au constituit primele forme socialiste, ca avere a întregului popor. Am vizitat o fermă care are cele mai variate culturi: manioc, cauciuc, ananas, furaje pentru vite, iar pe o mare suprafață am văzut arbuștii tineri de cafea. Și cînd te gîndești că francezii spuneau că indigenii nu vor putea cultiva nici cafeaua, nici cauciucul... Erau plantele nobile ale Vietnamului, care nu puteau aduce venituri grase decît colonialiștilor. Ei acaparau pămînturile vietnamezilor pentru aceste culturi. Pe mînca toată le cumpărau pămînții, mai ales cînd erau secete și inundații. Oamenii își vîndeau satele, pentru a nu muri, lucrau ca muncitori agricoli, pe mînca toată, numai pe-o lingură de orez, la domnii mari proprietari, catolici, care le împărțeau robilor, la sărbătorile creștinești, cruciulițe și cîte o carte ilustrată cu Sfînta Fecioară... Atît le dădeau robilor. Domnii proprietari se rugau și ei, poate, Sfintei Fecioare, dar nu pentru fericirea flămînzilor, ci pentru fericirea lor. Se rugau, de exemplu, să dea cerul cît mai multe calamități naturale, pentru ca ei să poată acapara cît mai mult pămînt și să aibă cît mai multe brațe ieftine de lucru pe domeniile lor. Nu-i vorbă, îl puteau ruga și pe domnul guvernator francez, tot catolic și el, tot conațional, să lase, de exemplu, digurile multă vreme nereparate după o inundație, ca locuitorii să părăsească locurile din Deltă, să le vîndă și să-și caute alte ocupații...

Dar nu numai la Paralela 17 am văzut asemenea ferme de cafea, cauciuc, citrice. Peste tot am vazut, din sud pînă în nord, pînă în inima munților, unde se fac adaptări la clima, experiențe deocamdata cu unele plante de șes. Am văzut cum lucra muncitorul vietnamez în plantația de cauciuc, l-am văzut cum colecta lichidul viscos. Am intrat și în atelierele de colectare și am văzut cauciucul brut, în baloturi de cîte 50 kilograme, am văzut și foile care compun un balot, fiecare de cîte 10 kilograme, scoase proaspăt din camera de fum. Am vizitat și gospodăria colectivă din satul Vinh-Kim, de pe malul Oceanului Pacific. Tot satul a intrat în colectivă. Muncesc în colectiv 308 familii. Au 547 de bivoli de muncă. Au 100 ha. semănate cu manioc, au 200 ha. de livezi și zarzavaturi. M-au întîmpinat pionierii școlii, colectiviștii, profesorii. Directorul școlii, adresîndu-mi-se, se adresa, de fapt, poporului nostru. A vorbit de fraternitatea popoarelor din marea familie socialistă. În clipa aceea nu mai simțeam că țările noastre sînt atît de departe una de alta, mi se părea că sînt la o gospodărie colectivă din țara noastră. Familia socialistă nu cunoaște distanțele, mai ales cînd TU 104 te poate duce într-o singură zi de zbor pînă la Hanoi, dacă s-ar inaugura un astfel de transport. Îl ascultam pe director și parcă vedeam ceea ce spunea. „Nu-i mult de-atunci cînd regimul feudal ne ținea în cea mai neagră noapte a mizeriei, cînd dezastruosul război agresiv al colonialiștilor ne aducea atîtea nenorociri și atîta jale, cînd copiii noștri erau lipsiți de școli, supuși permanent foamei, bolilor și morții. Acest timp blestemat a trecut pentru totdeauna și nu se va mai întoarce niciodată".

Trecînd la rolul pe care l-a jucat școala în trecerea la socialism a satului întreg, directorul a spus:

„În clipa de față satul nostru este în plin mers înainte, pășind hotărît pe drumul socialismului. La înființarea cooperativei agricole de gradul întîi a avut un rol de mare importanță și școala noastră".

A vorbit apoi de înlăturarea analfabetismului, de întrebuințarea timpului liber al elevilor și practica muncii lor, despre terenurile experimentale, despre ajutorul pe care îl dau elevii colectiviștilor, la strînsul recoltelor, etc. Și-a încheiat cuvîntarea cu un mesaj pentru poporul romîn:

„Fericirea noastră este și mai mare atunci cînd ni-i dat s-auzim și să vedem cum se conjugă și se armonizează munca noastră comună pentru clădirea celei mai frumoase societăți umane. Terminînd, vă rămîne îndatoraţi dacă veți face întregului nostru față de poporul romîn, pentru a-i transmite călduroase și prietenești urări de fericire".

Țările frățești, socialiste, nu trimit vietnamezilor bombe atomice sau otrava pentru a omorî oamenii. Ajutorul se dă pentru reîacere, pentru construcții, pentru economie.

Republica Populară Chineză le-a construit mai multe fabrici. Și Republica Cehoslovacă le construiește o **fabrică de zahăr, la Vinh.** Am văzut medici bulgari, romîni, cehi și maghiari, polonezi și sovietici. Am văzut în ce condiții eroice muncesc și trăiesc medicii romîni de la Thanh-Hoa, i-am văzut pe inginerii romîni care lărgesc capacitatea fabricii de ciment din Haiphong, am văzut cum se ridică școli, spitale, cum se clădesc orașele arse și distruse de război.

Cu eroism luptă și mănîncă poporul frate vietnamez. Dar pentru a vedea și a înțelege mai bine această luptă, acest eroism, i-am rugat pe tovarășii de la Uniunea Scriitorilor și Institutul de Relații cu Străinătatea să-mi înlesnească vizitarea localității Dien-Ben-Fu, care a însemnat sfîrșitul dominației franceze. În acești munți n-a mai biruit un copil de trei ani, ca pe vremea lui Hung, ci întreaga tinerețe a poporului vietnamez. Partizanii, patrioții vietnamezi nu aveau nici avioane, nici tancuri americane, nici tunuri grele. Ei luptau cu arme, de multe ori primitive, cu arcul, bolovani rostogoliți din munți, țepușile și capcanele așezate pe drumurile și locurile pe unde știau că umblă francezii. De multe ori au luptat cu măciuca și cuțitul, cu toporul și sulița. Luptele au durat aici 36 de zile. Francezii au pierdut multe divizii de soldați comandate de generalul De Castres. Feudalii chinezi l-au trimis împotriva reginei Trưng pe generalul Ma-Vien, iar colonialiștii l-au trimis pe De Castres, care a sfîrșit prin a ridica mîinile în sus în fața citorva grupe de patrioți vietnamezi.

Colonialismul n-a putut fi salvat nici de parașutiști, nici de vase de război, de nimic. Am văzut monumentul eroilor din aceste locuri. E sus pe deal, în junglă. Monumentul a fost ridicat pe locul unde s-a sfîrșit ultima rezistență franceză. Două tancuri grele mai rămăseseră, pe culme, într-o poziție greu de cucerit. Doi ostași ai armatei de eliberare, doi tineri vietnamezi, s-au tîrît pînă la tancuri și le-au oprit, atacîndu-le cu grenadele de mînă. Aici au murit cei doi eroi — și poporul a ridicat în memoria lor un monument. Am vizitat și adăpostul de fier al generalului comandant. Voiam să văd locul în care s-a predat acest viteaz general care a ieșit din culcușul lui cu mîinile ridicate, înfricoșat, galben, implorînd milă și iertare.

Am văzut multe urme de război pe aici. Mai explodează minele puse de francezi, omoară încă vite și oameni. Am văzut căști franceze pe lîngă casele locuitorilor tai și sa. Sînt întrebuințate ca vase din care mănîncă porcii și cîinii. Am văzut și altceva la Dien-Ben-Fu. Am văzut cum obuzele și fierul vechi al tancurilor franceze este transformat în unelte agricole, casnice. Se fac pluguri, cuțite, topoare, seceri. Se fac piese mecanice de schimb pentru diferite mașini. Foștii ostași, foștii patrioți luptători pentru eliberare, s-au transformat în muncitori, în strungari, în tăietori de păduri, în agricultori. S-au însurat, și-au adus nevestele și copiii și au durat locuințe. În fiecare zi smulg junglei noi porțiuni de pămînt pentru agricultură. Dau foc la bălării, taie pădurea, prelucrează lemnul scump de lîm și santal, lemnul de fier.

Și aici am văzut ajutorul frățesc al țării noastre. Am văzut cele șapte tractoare românești, cu tăblița pe care scrie: **Fabrica de tractoare „Ernst Thälmann", Orașul Stalin.** Cu aceste tractoare și cu tîrnăcoapele s-a desțelenit pămîntul virgin al junglei pe mii de hectare, transformate în orezării, în livezi și grădini de zarzavat, în cîmp de experiență botanică. Aici am văzut manioc uriaș, trestie de zahăr uriașă, bananieri și banane neobișnuit de bogate de pe o singură plantă. Dar aici am mai avut și altă surpriză împreună cu tovarășul Ludovic Boer, fostul însărcinat de afaceri al țării noastre la Hanoi. Corul exploatarii agricole de stat ne-a prezentat un program de cîntece. Corul ne-a cîntat și cîntecul făcut în cinstea tractoarelor românești. Textul și muzica au fost scrise de compozitorul Tran-Chuong. Cele șapte tractoare au fost dăruite poporului vietnamez de către delegația guvernamentală romînă, în frunte cu primul ministru, tovarășul Chivu Stoica, care a vizitat Republica Democrată Vietnam.

Cîntecul poartă titlul „Tînăra fată tai și tractorul", iar ca subtitlu „Bivolul de oțel". Iată textul, scris tot de compozitor:

Tînăra fată tai se oprește pe colină
Și ascultă hurubul tractorului pe cîmpie.
Privește și se miră cum brăzdează pămîntul.

O! Oh! Surioarelor! Acesta este tractorul!
O! Oh! Surioarelor! Acesta este bivolul de oțel!
În sfîrșit, are și satul nostru natal un tractor.
Ani mulți și îndelungați l-am așteptat.
Astăzi hurube motorul pe cîmpille noastre.
Hei! Tovarăși soldați! Mi-i drag acest tractor!

O! Surioarelor! Pădurea se transformă în cîmp albăstrui de orez.
Nord-vestul trăiește în pace și fericire.
Orezul crește din belșug pe întinderile fermelor.
Tractoarele cîntă o muzică nouă,
Iar glasul lor înveselește cătunele îndepărtate.
Veniți surioarelor și vedeți cum ară tractorul.
Pădurea de lîngă cîmpie treamătă
Și o aroma dulce se ridică din arătura orezăriilor noastre.

Bravo, bivole de oțel!
Bravo, mașină care cînți și răstorni brazda
Ca și cum ai saluta pămîntul nostru natal.
Tractorul este condus de un tînăr chipeș.
Pe casheta lui strălucește steaua de aur.
Priviți! Un tovarăș de arme conduce tractorul.
Hei! Tovarăși de arme! Mi-i drag acest tractor!

Vladimir SOSIURA

Acea noapte înstelată

O noapte-nstelată și drumul pe șplai
Prin iarna cu albe omături.
Mergeam ca prin vis. Ți amintești cum pluteai,
Vrăjită zimbindu-mi alături?

Zburînd printre pomii de chiciură grei,
Pierea-n galerie metroul,
Tîrîndu-și pe-ntinsul covor de scîntei
Al străzilor ninse, ecoul.

Un vis părea toate-n decorul nocturn,
Și largile străzi riverane,
Și vechile ziduri și ceasul din turn,
Și lungul virtej de claxoane.

Și tot ce-mi rămîne în minte nești,
Și tot ce numim fericire.
Cu tine-mpreună mereu aș fi mers
În iarna aceea-n neștire.

Azi toate-mi vin iar fermecate în gînd,
Deși ești aici, lîngă mine.
O, ceasul din Kremlin prelung răsunînd
Și-n noapte lăsînd să pluteascu pe rînd
Bătăile clare și pline!

În romînește de IOANICHIE OLTEANU

Interviu cu Anul Nou

Un interviu cu „Anul Nou" este — mi se pare — un lucru dificil chiar şi pentru cel mai isteţ reporter. Degeaba te înarmezi cu o „delegaţie" de la redacţie, pentru că abia pornit la drum nu ştii încotro s-o apuci, nici unde să-l cauţi şi nici unde să-l găseşti. O iconografie de carte poştală ilustrată, multiplicată la tipar înalt, ne-a obişnuit să-l înfăţişeze ca pe un înger din Quatrocento, gol şi doloţan, cu o leduncă în curmeziş, de la umăr la şold, pe care scrie anul anunţat la zi-ntîi, în clipa cu pupături din jurul meselor cu vin şi friptură de curcan la ceasul — după datină — douăsprezece şi o secundă.

Ne-am învrednicit şi anul trecut să-l căutăm (tot pentru un interviu) dar n-a lipsit mult să ne facem de basm. Optînd pentru un interviu metaforic, ne-am înfăţişat în seara revelionului la maternitatea din Giuleşti, dorind să aflăm numele primului născut al anului, cel venit pe lume la

ceasul douăsprezece fix. Dar născutul era fetiţă şi ne-a venit cam peste mînă să-i trecem numele, după tipicul gramaticii, la genul feminin. Să-i fi spus Ana Nouă?! Ne-am dat bătuţi, dar iată că nici n-au trecut cele 365 de zile şi pocinogul iar a căzut pe noi. Ni s-a spus: „din pămînt, din iarbă verde, caută, nenişorule, Anul Nou şi ia-i un interviu". Unde să-l aflăm? Am întrebat la „Informaţiile Telefoanelor", la serviciul care-ţi dă la cerere orice vrei: rezultatul pronosport, rezultatul pronoexpres, loto-ul central, mersul trenurilor, programul filmelor şi teatrelor, dar după ce-a sunat clopoţelul telefonului

pret de-o oră în cap, un glas suav ne-a mărturisit că în cartea cu lista abonaţilor telefonici din Bucureşti, redactată în 1957 dar tipărită în 1958, „Anul Nou" nu figurează şi că probabil va fi-

gura în noua carte pregătită în 1959 dar care se va tipări în 1960.

Un confrate, om cu idei, (ah, binevoitorii ăştia!) m-a sfătuit să întreb la 12.07.49. Crezînd că-i numărul direct al „Anului Nou" l-am luat fără ocol:

— Ce faci, nenicule, apari la 1 ianuarie?

Mi-a răspuns un glas supărat:

— Nu pot, dom-le, abia apărem cu numărul din noiembrie. Dar cine întreabă, vă rog?

Am lăsat repede receptorul, dîndu-mi seama în ultima clipă că nimerisem la redacţia „Vieţii Româneşti" care de cîţiva ani încoace ţine la calendarul ei (anul are paisprezece luni, ba chiar şi mai mult).

Am întrebat la ESPLA, dar ni s-a răspuns:

— Un an nou? Noi cunoaştem „Decada cărţii".

— Poate ştie Poşta,

ne-am gîndit not, dar ne-am adus aminte că revista tipărită la zi-ntîi în Bucureşti, ajunge cu „Coletăria rapidă" (îi zice aşa în deridere) la Sighet, după o săptămînă. La Poştă, aşadar, n-am mai întrebat. Ne-ar fi apucat „Anul nou" cu răspunsul în studiu, între două uşi vecine, de birou, cu telefon, telegraf şi secretară care-şi pileşte leneşă unghiile ascuţite ca virful peniţelor Klaps.

„Poate că-i ştie adresa chiar secţia de proză a „Luceafărului" şi-a zis reporterul decis să caute în propriile-i sertare.

— Unde-i Anul Nou?

— E la Silviu Georgescu. Ne-a făgăduit în octombrie 1957 o schiţă cu Anul Nou 1958. E posibil să ne-o aducă as-

tăzi. Schimbă doar data. Pune 1960.

Am chemat la telefon casele de creaţie din Sinaia. Erau vreo zece romancieri la telefon. I-am întrebat:

— Nu ştiţi unde-i Anul Nou?

— Habar n-avem! Noi stăm aici de... anul trecut!

Ce mai puteam să fac?

Să-l fi întrebat pe I. D. Muşat, care a ajuns cu „actualitatea" numai pînă la 1784? Să-l fi întrebat pe Dumitru Mircea, care încă mai rupe din coltucul lui de piine albă?

Ştiu ce să fac! Dacă stau la telefon, se cheamă că lucrez din birou. Hai, tovarăşe reporter, pe teren.

M-am dus la Reşiţa şi Hunedoara.

— Tovarăşi oţelari, unde-i „Anul Nou"?

— Acuma vii, tovarăşe, să ne întrebi de el? La noi a fost cu vreo lună în urmă.

— Vasăzică l-am pierdut şi aici. Hai la tovarăşul Hudiţeanu, de la Comana. Am ajuns la el.

— Unde-i Anul Nou?

— E în cele zece mii de tractoare pe care le primim în 1960. E în grîul care stă acuma sub cojocul de zăpadă. E în cele cinci mii de combine pe care le va primi agricultura noastră în 1960. E în munca şi viaţa noastră care-şi aşteaptă romanele, piesele şi poemele ce i se cuvin.

In tren, în timp ce mă întorceam la Bucureşti, am aţipit obosit. Am avut un vis ciudat pe care ţin cu tot dinadinsul să vi-l mărturisesc. Se făcea că m-am dus la editura unde indeobşte iscălim contracte şi umblăm după legiuitele aconturi.

Eram în biroul editurii vreo cinci, vreo zece, ori vreo cincisprezece scriitori.

— Vrem să scriem cite-o carte.

— De actualitate? ne-a întrebat zimbind şiret redactorul.

— Bineînţeles.

Şi unde mi-au început poeţii, romancierii şi dramaturgii să-şi povestească pe scurt planurile!

Redactorul s-a uitat la noi, zimbindu-ne satisfăcut. Apoi şi-a deschelat haina la piept şi ne-a spus:

— Foarte bine! Eram sigur că o să scrieţi şi despre mine. Mai ales că

în planul editorial pe anul viitor ocup foarte multe coale de hîrtie. Vă aştept, dragii mei.

Abia atunci am băgat de seamă că în faţa noastră stătea un puşti frumos, cu o leduncă în curmeziş, de la umăr la şold şi pe leduncă scria: 1960. Era chiar Anul Nou!

Vasăzică l-am găsit! Am să scriu, flăcăule, despre tine, o carte!

Petru Vintilă

TUDOR MAINESCU

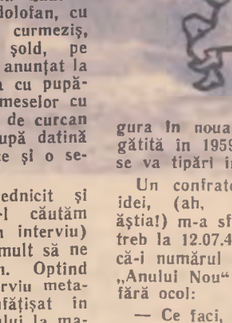

EUSEBIU CAMILAR

DIMOS RENDIS

PETRU DUMITRIU
Văzuţi de SILVAN

Epigrame de: *Tudor MAINESCU, Niculae STOIAN, Rusalin MUREŞANU, Gelu STOICESCU, Stelian FILIP şi Mihai NEGULESCU.*

Tudor Măinescu, unei edituri care-i ţine prea mult volumul pînă să-l tipărească.

De cînd cu volumul meu
Ce să spun? — e fapt real:
Am scăzut şi scad mereu
Din volumul personal.

Lui Dimos Rendis a cărui carte Impărăţia proletară a fost recenzată în numai 17 rînduri de revista Steaua.

Despre „Impărăţia Proletară".
Revista Steaua scrie-atît de şters,
Incît poemul pare doar un vers.
Aşa e cînd te crezi.., o stea polară!

Lui Eusebiu Camilar, unul din harnicii noştri scriitori.

Romane, versuri, povestiri
I-apar întotdeauna.
De un' le scoate te şi miri,
Din „nopţi 1001"?

Petru Dumitriu, revelat cititorilor prin „Bijuterii de familie" a scris recent „Biografii contemporane".

Cu noile „biografii"
Pe cititor iar îl uimeşte...
Doar o-ntrebare se iveşte:
Sînt oare tot... bijuterii?

Tot VAL MUNTEANU se adresează — aici — unora dintre scriitori, care folosesc tiparele dramatice ale teatrului burghez:

MENUET

Lui Ion Marin Sadoveanu, în legătură cu o recenzie la „Divina Commedia" prefaţată de Al. Balaci.

Cu condeiul tău dibaci
Te ocupi mult de Balaci.
O fi Dante o figură,
Dar nu-i şef la Editură!

★

Lui Mihu Dragomir, autorul volumelor „Războiul" şi „Întoarcerea armelor".

Cu „Războiul" cînd veni
S-a găsit cin' să-l atace.
„Armele le-ntoarse" şi
Au cerut cu toţii pace.

★

Lui Dumitru Mircea, autorul romanului „Piine albă"

Dacă nu o piine
Albă, să dai iară,
Cel puţin o piine
Intermediară!

★

Lui N. Tăutu, cunoscut autor de farse amicale şi de piese de teatru.

Gîndind la cei pe care-i „arse"
Ţin spectatorii să exclame:
— De ce s-a apucat de drame
Cînd el e priceput în.., farse?

★

Lui Dan Deşliu, care într-o cronică sportivă din „Magazin" a criticat echipa „Steagul roşu".

Au citit-o şi apoi
se-ntrebară cu amar:
— Măi băieţi, e printre noi
vreunul — critic literar?

★

Rubricii „Steaua fără nume" a „Luceafărului".

Cite-s, vrînd să ştiu anume,
M-apucai să le înnumăr.
Dar din „stele fără nume"
Ajunseră „fără număr".

VAL MUNTEANU dedică acest desen unor critici, care obişnuiesc să se inspire

DIRECT DE LA SURSA...

Unor scriitori pasionaţi ai sportului.

Că-s criticaţi, nu sportu-a fost motiv,
Ci fiindcă-ntr-o revistă literară.
Precum ar zice-un cronicar sportiv,
Au tras doar „de puţin" pe lîngă bară.

★

Lui Rusalin Mureşanu, â propos de volumul de versuri La marginea cîmpiei:

Trecură cîţiva ani de cînd ai scos
Volumu-acesta tipărit frumos,
Şi-ai cam rămas de-atuncea, mi se pare,
„La marginea cîmpiei".., literare!

Intreg şi parte
Poezii de Veronica Porumbacu.

Zici, citind această carte,
Că-i ceva întreg nu parte!
Dar de autoarea-i mică
Zici că e o părticică.

★

Oameni şi oameni
de V. Gafiţa.

„Oameni şi oameni" am citit
Cu monotonele ei părţi
Şi-am cugetat cînd am sfîrşit:
De, ce să-i faci! Sînt cărţi şi cărţi!

Rasul GAMZATOV

URARE

Şi-ntristarea-i o parte din viaţă,
Dar eu azi vă urez, dragi fraţi,
Să vă stea bucuria în faţă
Şi-ntristarea de-a fost, s-o uitaţi.
Un suris să vă fie-ntîlnirea,
Despărţirea, -ntristată puţin,
Fie-i pruncului zbor zămislirea,
Numai stihu-nfiripe-se-n chin.

S-a mîhnit draga ta astă vară
Lăsînd inima fără răspuns, —
Fie-acum rău amarnic, să-ţ pară,
Cînd iubirea şi-n ea s-a ascuns.
Daghestanului meu fac urare:
Mulţi poeţi, cît mai mari şi mai noi!
Nu-i nimic dacă glasu-mi dispare
Copleşit de-a lor glasuri-şuvoi.
Vă doresc un prieten, un frate,
care-n ceasul cel greu şi amar
Să rostească-acea vorbă din toate
Care-ar stinge tăcutul pojar.

Fericiţi rîdă pruncii! Iunie,
Avuţii fără preţ îţi doresc:
Pentru fete, frumoase să fie,
Iar băieţilor duh vulturesc.

Să răsune dar, cîntecul harnic.
Umpleţi cupa cu vin înspumat
Şi urăţi unul altuia darnic,
Tot ce eu pînă-aci v-am urat.

In romîneşte de GEO DUMITRESCU

Arena sportivă literară 1959

(Şarjă prietenească)

Aşa cum se obişnuieşte la fine de an, prezentăm cititorilor un scurt bilanţ al bogatelor manifestări sportive care s-au desfăşurat pe terenul literaturii originale, în 1959.

Incepem — natural — cu fotbalul, cel mai popular dintre sporturi la ora actuală. Spre regretul nostru, nu putem consemna prezenţa în acest domeniu a vechiului as al balonului rotund, Eugen Barbu, intrucit el a abandonat activitatea competiţională în favoarea curselor pe... Şoseaua Nordului şi a cronicilor de specialitate la Contemporanul. In schimb, se ridică o pleiadă de talente tinere, remarcîndu-se, în deosebi, echipa criticilor. Ajunşi la acest capitol, ne vom permite să formulăm cîteva obiecţii... critice. De pildă, N. Tertulian a tras foarte rar la poartă — abia patru-cinci studii în tot cursul anului! Lui Paul Georgescu trebuie să-i reproşăm că driblează prea mult, în timp ce M. Gafiţa stă mai slab la capitolul tehnică, ceea ce îl pune în situaţia de a comite numeroase lufturi şi faulturi... I.D. Bălan păcătuieşte prin lipsă de incisivitate, iar Al. Oprea caută prea mult cea mai favorabilă poziţie de şut, ratînd astfel... articole ca şi făcute! Remarcăm, de asemenea, prezenţa cunoscutului arbitru Ov. S. Crohmălniceanu, a cărui imparţialitate este bine cunoscută şi care, în plus, aplică foarte corect legea avantajului.

Trecînd la rugby, vom semnala o oarecare îmbunătăţire a jocului la „grămadă". Deosebit de pasionantă ni s-a părut, din acest punct de vedere, disputa prelungită dintre formaţiile „Tribuna" şi „Gazeta Literară".

Boxul nu a strălucit în sezonul '59. Chiar un stilist de talia lui M. Petroveanu, a fost surprins lovind sub centură, ceea ce i-a atras cuvenitele observaţii din partea arbitrului G. Ivaşcu, în coloanele Contemporanului. La rîndul său, Dan Deşliu n-a vrut să se lase mai prejos, şi, folosind lovituri de o duritate excesivă (vezi articolul „Pseudo antiapologetica") l-a obligat pe M. Petroveanu să depună o contestaţie. In schimb, o reuşită demonstraţie de „box cu umbra" au furnizat Savin Bratu şi Radu Lupan, în articolele lor despre problemele poeziei. Publicul însă n-a fost prea mulţumit, aşa încît, ambii au primit cite un avertisment pentru lipsă de combativitate.

In domeniul sportului cu pedale, s-a evidenţiat tînărul prozator T. Mazilu, care a trecut cu bine „bariera", în ciuda numeroaselor pane de care a avut parte în coloanele Luceafărului!

La alergări, atrage, în primul rînd, atenţia „maratonul" lui Zaharia Stancu, al cărui roman „Rădăcinile sînt amare" a ajuns la al cincilea din cele 20 sau 24 de tomuri prevăzute...

O subliniere specială merită recordul lui Mihai Beniuc, care a sosit... cu un ceas mai devreme! Critica de specialitate a omologat această performanţă fără nici un fel de obiecţii.

La schi, am avut încă odată prilejul să admirăm excepţionalul talent al lui Radu Popescu. Deşi în plină vară, el a reuşit totuşi, să se impună în proba de slalom uriaş, trecînd cu multă dexteritate dintr-o poartă în alta, mai ales în cronicile despre proza lui Z. Stancu şi M. Beniuc.

Gimnastica ne-a dăruit şi ea unele faze interesante; ne gîndim, în primul rînd, la Georgeta Horodincă, excelentă în sărituri peste... cal — mai ales cînd acesta e şi bălan! — apoi la N. Tertulian şi S. Damian, un cuplu foarte bun la... paralele inegale.

Singurul nostru aviator, Nicolae Tăutu, continuă să efectueze „zboruri de noapte" la mică înălţime, fiind dezavantajat în ultimul timp de o vizibilitate destul de redusă....

Maria Banuş agrează înotul şi a obţinut rezultate remarcabile într-un „torent" de dimensiuni serioase; Mihu Dragomir preferă scrima — se specializează în întoarcerea armelor — şi iahtingul printre sute de catarge...

Incă două-trei amănunte demne de reţinut: un nou şi viguros talent la pentatlon modern — Paul Everac — a reuşit să iasă victorios în patru probe... dramatice, numai în cursul unui singur an: e vorba de piesele „Poarta", „Ferestre deschise", „Explozie întîrziată" şi „Descoperirea". S-ar putea ca în 1960 să scrie cu una mai mult — în care caz, propunem să i se decerne titlul de campion absolut!

Vasile Rebreanu, din Cluj, emul convins al vestitului Moina, s-a specializat în alergări pe distanţă scurtă — în timp ce colegul său de redacţie Dumitru Mircea, vădeşte, dimpotrivă, veleităţi de... fondist(e vorba de articole de fond şi nu de fondul literar, n.b. !).

Poetul Ion Brad se întreabă: „Cu timpul meu" voi putea intra, însfîrşit, în lotul republican? — pe cînd Haralamb Zincă face tot mai dese „popasuri", după ce a pierdut contactul cu plutonul cronicarilor sportivi...

Alte preocupări ale echipelor redacţionale în acest sezon: Gazeta literară a înfiinţat o secţie de pescuit... greşeli, în timp ce Steaua preferă vînătoarea — fapt demonstrat între altele de prezenţa consecventă a unui emerit vînător de lupi în paginile sale.

La Scrisul bănăţean, Al. Jebeleanu incurajează planorismul, zborul liber deasupra problemelor actualităţii, căutînd curenţi ascendenţi — tip H. Zalis — care să-l ridice în slăvi...

Bilanţul activităţii sportive desfăşurate în 1959 pe arena literară ar putea fi, desigur, extins — dar ne abţinem, din grijă pentru cititori. In ce-i priveşte pe scriitori, ei dovedesc un suflu inepuizabil şi o mare vervă de joc, încît este de aşteptat ca anul viitor să asistăm la manifestaţiuni sportive şi mai interesante.

Aşa dar, la mulţi ani şi la revedere — în 1960.

Cronicar

REDACŢIA: B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.54, 11.38.51; ADMINISTRAŢIA: Şoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 17.07.99; Abonamente: 9 lei — 3 luni; 18 lei — 6 luni; 36 lei — un an; Tiparul: Combinatul poligrafic Casa Scinteii — „I. V. Stalin"